

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2016. december–2017. január

4. MITEM

GERŐ András
HORKAY HÖRCHER Ferenc
LENGYEL György
MÉCS Károly
VIDNYÁNSZKY Attila

'56 a Nemzetiben

Történelem a színházban

januári műsorral, előadás- és programajánlóval

Veszélyes zóna – Viktor Rizsakov írása • **Történelmi drámák** – történész, filozófus és rendező szemmel
• **Fesztivál** – világszínház a Nemzetiben • **Nézőpontok** – Balázs Géza, Kukorelly Endre • **'56** – újrakezdés decemberben • **Színpad és valóság** – egy telitalálat története • **In memoriam** – Gedeon József

Veszélyes zóna

A színház, ahogy Sztanyiszlavszkij bizonygatta folyton – kollektív művészet. Ha valaki azt akarja, hogy „színházban játsszon”, tudatosítania kell magában, hogy minden különlegessége, egyedisége mellett egy nagyobb egész részeként kell léteznie.

Ilyen módon a színház – egyúttal világmodell is, ugyanolyan nehéz megtanulni benne élni és dolgozni, mint a társadalmi létben. Ugyanakkor a színház, lényegéből fakadóan, tünékeny jelenség, „itt és most” létezik, megteremtéséhez állandó belső munkára, nagy figyelemre, hihetetlen türelemre és állandó kutatásra van szükség. Ami tegnap még kinyilatkoztatás volt, mára banális közhellyé válhat. Változik a nyelv, a befogadás törvényszerűségei, az intonáció, újabb és újabb technológiák jelennek meg. A világ minden pillanatban változik, így a művész, aki meg akarja érteni a világ működését, nem maradhat kívül az új idők kontextusán. Ezt mindenkinek tudatosítania kell, és egész életében újra kell tanulnia a színházat.

Számomra ebben az a folyamat a legfontosabb, hogy valamit megértsek magamról, anélkül, hogy bármit rögzítenék. Hogy türelmet tanuljak, ráérezzek a továbblépés ízére, a közös fantáziálás, a teremtés és mindennapi munka ízére. A színházi embernek bele kell szeretnie a végtelen keresés állapotába, e „tragikus élet” minden nehézségével együtt. Talán nincs is nagyobb boldogság annál, mint amikor az ember beleszeret a hivatásába.

A színész művészete pedig – az emberi lét tanulmányozása. Ami nagyon veszélyes zóna! Hiszen a művész nem hétköznapi ember – olyan valaki, akit nem elégít ki a dolgok állása ebben az őrült világban. De ahhoz, hogy változtasson rajta, nem kell forradalmat csinálnia. A szellemi lét sokkal finomabb szférájában kell alkotnia, ami egy rendkívül nehéz feladat: el kell érnie, hogy ebben a világban az élet egy kicsit barátságosabb, örömtelibb legyen, a mindennapi élete során önállóan kell teremtenie az általa kívánt saját, megismételhetetlen, boldog világot. Aki egy szomorú közösség hangulatát meg tudja változtatni – máris alkotóvá válik.

A színház nem az előadást próbáló színészeket és nem is a nézőterre érkező közönséget jelenti, hanem azokat a perceket és órákat, amikor találkoznak. Minden egyéb csupán előkészület, hogy e közös együttlét során mindkét féllel valami igazán fontos dolog történjen. Ebben a pillanatban, a találkozás e különleges zónájában, valamiféle másik valóságban jöhet létre – a SZÍNHÁZ.

VIKTOR RIZSAKOV
a Részegek rendezője

6 TÖRTÉNELEM A SZÍNHÁZBAN

Ürügy vagy „szereplő” a történelem a színpadon? Beszélhetünk ma is történelmi drámákról? Feladata-e a Nemzeti Színháznak a múlttal való foglalkozás? A témáról Gerő András történész, Horkay Hörcher Ferenc politikai filozófus, esztéta és Vidnyánszky Attila rendező-igazgató beszélgettek.

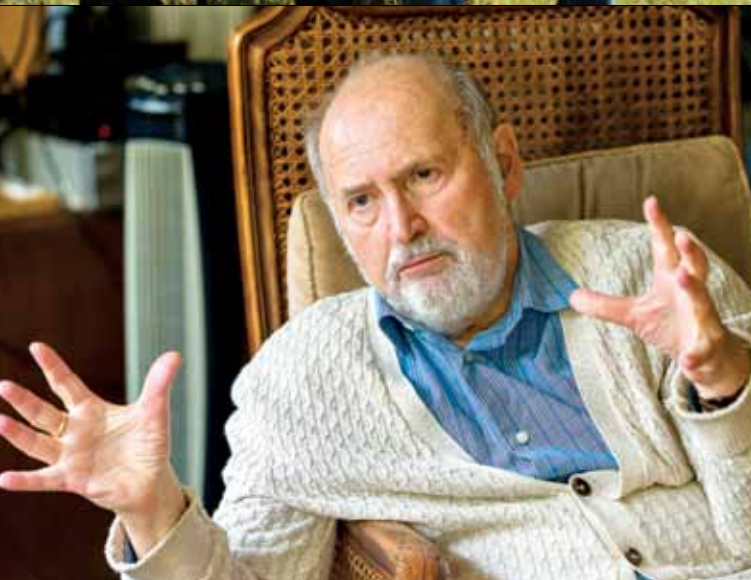
30 ÁLOMVILÁGGAL ÜGYNÖKÖL

„Lehet anekdotázgatni, esetleg részletezni a történelmi változásokat, vagy okosan elemezni, miként hatott a színész személyére egy-egy szerep... Ez mind-mind érdekes lehetne, csak a lényeghez semmi köze.” (Mécs Károly)

36 NYERTESEK

Két hányatott sorsú ember egymásra talált és összekapaszkodott. Aztán kaptak egy esélyt az élettől, hogy hatszáz millió forint erejéig váltsak valóra mindazt, amire addig gondolni sem mertek. Kiss Csaba drámát írt „belőlük”. Hogyan lesz a valóságból színdarab?

40 „MINDENFÉLE SZÍNHÁZBAN HISZEK”

„Egész életemen át színházi mindenevő voltam. Ezért tudtam tanulni a különböző színházi irányzatoktól, és élvezni őket. Ezt tanítottam, erről írtam, szerkesztettem könyveket.” (Lengyel György)

NEMZETI

**A Nemzeti Színház magazinja
2016. december–2017. január**

Ingyenes időszaki kiadvány
IV. évfolyam, 4. szám

Főszerkesztő:

Kornya István

A szerkesztő munkatársa:

Görömbölyi László

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat:

Kónya Ábel

Címlap:

Szűcs Nelli a Részegek című előadásban
(fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepeken 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19,
szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:

Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:

Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzárt: 2016. december 13.

Az

Isten ostora, Körhinta, Éden földön,
Hazát és szerelmet keresek, Tóth Ilonka,
A Gulag virágai

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

12

16

20

23

34

40

Fókuszban a történelem

6 Múlt és jelen a színpadon // Gerő
András, Horkay Hörcher Ferenc,
Vidnyánszky Attila

12 Kulin Borbála: Jelen a múltban
14 A legjobb történelmi drámák

Premiárgaléria

16 Részegek

Nézőpont

18 Balázs Géza: Színjáték a
színjátékról

19 Kukorelly Endre: Mű-koptatott
kiszereles

MITEM

20 A világ a Nemzetiben

Előadásajánlók

22 III. Richárd // Isten ostora //
Szentivánéji álom // Csongor és
Tünde // 6 // Körhinta

Portré

30 A színész álmvilággal ügynökök
// Mécs Károly

Riport

36 Romhányi Tamás: Nyertesek //
színpad és valóság

Az én színházam

40 „Mindenféle Színházban hiszek” //
Lengyel György

'56 a Nemzetiben

44 Hatvan éve történt
46 Gajdó Tamás: A Fáklyaláng és
a Galilei

In memoriam

49 Gedeon József halálára

A Nemzeti hírei

Programajánló

Váltson bérletet!

Havi műsor – január

Folyóirat

58 Szenárióm – december

Jelenet a Tóth Ilonka című előadásból

MÚLT ÉS JELEN A SZÍNPADON

Gerő András, Horkay Hörcher Ferenc, Vidnyánszky Attila

Ürügy vagy „szereplő” a történelem a színpadon? Beszélhetünk ma is történelmi drámákról? Hogyan jelenik meg a múlt a színpadokon ma? Feladata-e a Nemzeti Színháznak a múlttal való foglalkozás? A témáról Gerő András történész, Horkay Hörcher Ferenc politikai filozófus, esztéta és Vidnyánszky Attila rendező-igazgató beszélgettek.

A történelem ezerféle módon megjelenik a színpadon – mégsem beszélünk mindig „történelmi drámáról”. Ha viszont erről akarunk beszélni, akkor hogyan kell értelmeznünk ma ezt a fogalmat?

Horkay Hörcher Ferenc: Európa történetében a történelmi dráma a modernitás egyik új önkifejezési formája. A „history play” a műfaji forrás, magyarul Shakespeare és az ő királydrámái. A 18. században aztán, gondoljunk elsősorban Goethe és Schiller munkásságára, megjelenik az a gondolkodásmód, amelyben azokra a filozófiai kérdésekre, hogy kik és mik vagyunk, történeti perspektívából igyekeznek választakat fogalmazni a szerzők. Ez a historicizmus kora.

Gerő András: Hogy a színház- és az irodalomtudomány mit tekint történelmi drámának, nem tudom, de számomra történészként minden történelem, ami a ma előtt történt. Ebből következőleg nekem az is történelmi darab, amely a rendszerváltozás idejét idézi meg. A 19. század óta, amióta modern történetírás létezik, a történelem fogalma sokat változott. Amikor 1867-ben megalakult a Magyar Történelmi Társulat, és létrejött a ma is működő *Századok* című folyóirata, úgy döntöttek, hogy csak olyan cikkeket közölnek, amelyek 1723 előtti időkről szólnak. Vagyis ami az előtt volt, az a történelem, ami később, az valami más. A múlt és jelen közötti idősav a 20. századra jelentősen leszűkül, olyannyira, hogy a jelenkortörténet bevett fogalom. Európán és az angolszász világon kívül azonban mások másként gondolkoznak erről. Amikor 1989-ben, a francia forradalom 200 éves

évfordulójára meghívták a kínai történészeket, azt mondták, hogy ez a kétszáz év még nem elegendő, hogy érdemben lehessen megítélni ezt az eseményt.

HHF: Értem a történész szempontjait. De ha a történelem a színpadra kerül, felmerül a kérdés, hogy amit látunk, az vajon a valóság-e vagy fikció?

GA: Sosem a valóság, mindig fikció.

HHF: Na de akkor nincs szoros értelemben vett történelmi dráma! A történelmi drámákat ugyanis nem történészek írják.

GA: Szerencsére.

Mielőtt lemondanánk beszélgetésünk témájáról, tételizzük fel: talán mégsem véletlen, hogy az irodalomtörténet régóta használja ezt a fogalmat...

Vidnyánszky Attila: Ha Shakespeare-re gondolunk, a történelem minden drámájában csak háttér, ürügy. Nagyon fontos kérdés, hogy a drámaírónak vagy a rendezőnek meddig tart a szabadsága. Hivatkozunk a történelem valamely eseményére, feldolgozzuk, ürügyként használjuk, de hol van az a határ, amikor valamit állítok a színpadról, amiről a néző azt fogja hinni, hogy az a valóság, pedig az az író vagy a rendező fantáziájának a szüleménye.

GA: A 19. században a modern történettudomány szinte kizárólag a nemzetépítést szolgálta, másként fogalmazva egyfajta erős közösségi,

FÓKUSZ • TÖRTÉNELEM A SZÍNHÁZBAN

„Nem csak identitást teremtett a történettudomány és a történelemmel példálózó művészet, hanem legitimációs funkcióval is rendelkezett. Mivel térségünkben, Kelet-Közép Európában a hatalom mindig sérülékeny és csonka volt, a történelmet arra használták, hogy legitimálja, vagyis igazolja azt, aki a hatalmat gyakorolja, vagy azokat, akik a fennálló hatalom ellenzékét alkotják.” (Gerő András)

kulturális tudatot, identitást adott annak a csoportnak, amit nemzetnek hívnak. Utalnék azonban egy elsősorban kelet-közép-európai jelenségre: nem csak identitást teremtett a történettudomány és a történelemmel példálózó művészet, hanem legitimációs funkcióval is rendelkezett. Mivel ebben a térségben a hatalom mindig sérülékeny és csonka volt, a történelmet arra használták, hogy legitimálja, vagyis igazolja azt, aki a hatalmat gyakorolja, vagy azokat, akik a fennálló hatalom ellenzékét alkotják.

HHF: Shakespeare-től Sütő Andrásig úgy is tekinthetünk erre a műfajra, mint az értelmiség hatalomkritikájának egyik eszközére. Hogyan lehet úgy rákérdezni a politikai igazság és a hatalmi legitimáció deficitjeire, hogy a szerzőt ne csukják le? Például a történelmi darabok segítségével lehet egyfajta szembenállást kifejezésre juttatni. Van persze hatalmat legitimáló vonal is. XIV. Lajos korában a színház a Napkirály udvarának és hatalmának az „alátámasztására” szolgált (de lásd Molière-t, aki elég rendhagyó udvaronc volt), és csak valamivel később, Voltaire idején kezdődik egyfajta módszeres számvetés a hatalommal. Na de nem ez a helyzet Katona József és a *Bánk bán* esetében is a reformkori Magyarországon?

GA: Katona drámája a nemzeti identitást alakító mű.

HHF: Egyúttal valamivel szemben fogalmazza meg a maga legitimációját: a Habsburgokéval állítja szembe a magyart.

A *Bánk bán* a nagybetűs kötelező, időről időre előveszik a színházak, néhány éve készült belőle nyelviileg modernizált verzió is. Ám a magyar drámairodalom más, klasszikus történelmi darabjait – Illyés Gyula, Németh László, Sütő András, Páskándi Géza, Székely János műveit – a színházak nem, vagy alig játsszák. Vajon miért nem érdekesek ezek ma?

HHF: Illyést és Németh Lászlót nem csupán háttérként, kulissza-ként érdekelte a történelem, hanem annak politikai tétje miatt is. Ám ezek nem függetleníthetők attól a kortól, az 1950-60-as évektől, amiben születtek. Ugyanígy Szabó Magda *Az a szép fényes nap* című drámája sem szakítható ki a 70-es évek világából, de említhetem az *István, a király* királydombi előadását, ami a rendszerváltás felé tett lépések egyikeként is értelmezhető: nemcsak témájában, hanem hatásában is politikai és történelmi dráma.

GA: Nem tudom, hogy mi lenne ma, ha a Kossuth és Görgey konfliktusáról szóló *Fáklyalángot* elővonnék. Ha egy színházigazgató helyébe képzelem magam, azt mondom: lehetetlen. Illyés darabja az 50-es

Vidnyánszky Attila, Horkay Hörcher Ferenc és Gerő András, balra háttal a beszélgetést moderáló Kornya István

„szerintem a történelem (...) mindig aktuális, éppen mert az ember akarva-akaratlan mindig történelmet él. Még ha nem tudok róla, akkor is, még akkor is, ha később mindez nem minősül történelemnek. A történelem örök aktualitása nem úgy néz ki, hogy kiválasztok valamit a múltból, egy eseményt, eseménysort, vagy valami modellszerűt, hogy azután esetleg áthallásokkal érvényesítsem, hanem a képlet – szerintem – a következő: adva van a történelem mint óriási folyamat, amelynek ma is részesei vagyunk, és én, az író, bízom abban, hogyha a saját ítélőképességem, szemszögem, kiválasztási hajlamom szerint egy darabot kisseletelek belőle, akkor ez ugyanolyan aktuális lesz, mint hogyha ezelőtt ezerötven évvel írták volna ugyanarról az időről a kortársak.”

Páskándi Géza

„A drámaíró csak két módszer közt választhatott: vagy minél hitelesebbé, történetileg kielégítőbbé tette művét, vagy tudatosan fittyet hányt, szinte fintort vágott a történetiségre. [...] Van persze a műfaj életben tartásának egy harmadik módja is: ha a belső, mitológiai teremtő erő egyensúlyt tud tartani a történetiséggel; történeti érzékünk nem ütközik meg, de figyelmünk a mítoszi mag felé nyomul.”

Németh László

„A történelmi drámákban mindig két korszak egyesül. Amelyről szólnak és amelyhez szólnak. Az itt következő drámák közt van, amely Attila századában játszódik le, van, amely Ferenc József alatt, vagy éppenséggel a két világháború közt. Valójában mégis mind az általunk megélt legutóbbi évtizedekhez korszakosul.”

Illyés Gyula

„Amiről én szólni akartam: az ember a hatalom karjában, s a hatalom az ember kezében. Ha ehhez a históriát megidéztam, tettem azért, mert a történelem számomra nem valamiféle lezárt szakasza életünknek, hanem állandóan jelen levő feszítőerő. (...) De különben is: sokkal nehezebben tudná ezt a mondandót az ember a jelenből kiemelt hősökkel közölni. Hisz például bizonyos cselekvésszerű végletek kikristályosodott formában jelentkeznek a történelemben. A jelen ugyanezeket csak töredékeiben, elszórt részleteiben mutatja.”

Sütő András

Fekete ég – A fehér felhő

évek világképébe illeszkedik, Kossuth pozitív és Görgey negatív alakként jelenik meg. Az élet azonban nem fekete és fehér, és ma már csak propaganda-darabként tudom olvasni ezt a művet. Mi volna ennek az aktualitása ma?

VA: Az esztétikai értékei ellenére nem tudunk vele mit kezdeni.

HMF: Talán érdekes volna a politikai aktualitástól függetlenül az emberi minőséget, az általános emberi problémákat történeti példákon keresztül megmutató darabként.

GA: De akkor ott tartunk, hogy az örök emberiről beszélünk, és távolodunk a történelemtől. A Nemzeti Színházban látott *Isten ostorának* éppen azért örültem, mert azt hittem, a hun-magyar maszlagra fog szólni, ehelyett a pogány őserőről szólt, ami átszágul a történelmen. Ugyanakkor el is távolított az történelemtől a darab, hiszen egy szerelmi sztorit láttunk. De a lényeg: nem a nemzeti mitológiába helyezkedett bele a rendezés, hanem újraépített egy gondolatot.

VA: És milyen érdekes, hogy az *Isten ostora* kazányi vendégszínháza után többen elmondták: szerintük én azt rendeztem meg, hogy mi és a tatárok testvérek vagyunk, természetesen a hunok révén.

Páskándi Géza, aki számos történelmi darab szerzője, azt írta: a történettudomány az emberiség történelmével foglalkozik, a dráma a történelemben élő emberrel.

VA: Pontos fogalmazás. Általában van bennem egy érzet és szándék, hogy mit akarok elmondani egy előadással. De csak egy határig érdekel a történelem valós, tényszerű menete, mert fontosabb, hogy van egy hősöm, akit meséltetek és akiről mesélek. A *Johanna a máglyán* előadásban vagy a *Tóth Ilonkában* arról a mechanizmusról foglalmaztam meg a gondolataimat, hogyan működik az a gyilkos, gerinccsavaró gépezet – nevezzük hatalomnak, politikának –, amely máglyára vagy akasztófára juttat egy ártatlan embert.

A rendszerváltozás előtti évtizedekben nyilvánvaló volt a történelmi drámák társadalmi jelentősége – azaz: mondandójuk társadalmi fontossága, a képes beszéd alkalmazásának hatékony eszközeként. A világ változásával együtt tűntek el ezek a darabok?

GA: Ha mindent ki lehet mondani, akkor nincs szükség a történelmen keresztül sem arra, hogy metaforikusan, a sorok között kelljen a

„Vannak értelmezői közösségek, de egymással már nem állnak szóba se Trianonról, se a holokausztról, se '56-ról, se a rendszerváltásról, vagyis közelmúltunk meghatározó történelmi témáiról. A művészetnek volna ezen a téren dolga és lehetősége. Szemben a politikával, amelynek nem érdeke, hogy legyen átjárás a szavazótáborok között, a kultúrának, a művészeteknek elemi érdeke ez az átjárhatóság. Sok kibeszélendő téma van, és ebben nagy lehetőségei vannak a művészet művelőinek.” (Horkay Hörcher Ferenc)

hatalommal szembeni kritikát megfogalmazni. Ma ez a helyzet. Alapvetően szólásszabadság van, mert nincs a véleménypiacon olyan hang, amihez ne lehetne hozzájutni.

HHF: A rendszerváltással maga a történelem húzta ki a talajt a történelmi darabok alól. És hát nem Mátyás király érdekel bennünket a színpadon, hanem hogy a róla szóló darabon keresztül jól be lehet mosni egyet a mai politikuskak: Orbánnak vagy Gyurcsánynak. De ezzel itt már arra a kérdésre keressük a választ, hogy hol húzódik a történelmi darab és a politikai színház közti választóvonal.

GA: Vegyünk egy közeli példát. Azon, hogy Fidel Castro meghalt, nem fogunk vitatkozni, mert objektív tény. De ma azt látjuk, hogy egymástól nagyon eltérő narratívák keletkeznek Castróval kapcsolatban, és ez az igazán izgalmas. Bizonyos értelemben a történelmi darabok is így működnek: nem az az érdekes, ami történt, hanem az, hogy hogyan gondolkodjunk arról, ami történt.

VA: Létező, érdekes és divatos színházi megszólalási mód a dokumentum-dráma. A moszkvai Művészszínház iskolájában már indult is olyan osztály – rendezőknek, dramaturgoknak, tervezőknek, színészeknek –, amelyben kifejezetten azt tanulják, hogyan lehet a távolabbi és a közelmúlt, sőt akár a jelen politikai történéseit feldolgozni. Én nem tudom és akarom ebbe az irányba vinni a rendezéseimet. Jobban érdekel, ahogy mondod: hogyan gondolkodjunk egy történelmi eseményről, annak szereplőiről, arról, miért történhetett valami úgy, ahogy, mik voltak az emberi tettek mozgatórugói...

A színház hozzájárulhat-e az eltérő narratívák értelmes vitájához?

Másként fogalmazva: egy '56 hatvanadik évfordulójára készült előadás, vagy az első világháború kitörésének századik évfordulójára készült darab lehet-e közös élményünk?

HHF: Rendkívüli problémának tartom, hogy a politikai közbeszédben a 20. századról nem tudunk értelmesen vitázni úgy, hogy abba mindenki bele tudjon kapcsolódni. Vannak értelmezői közösségek, amelyek saját köreiken belül megteszik ezt, de egymással már nem állnak szóba se Trianonról, se a holokausztról, se '56-ról, se a rendszerváltásról, vagyis közelmúltunk meghatározó történelmi témáiról. A művészetnek volna ezen a téren dolga és lehetősége. Szemben a politikával, amelynek nem érdeke, hogy legyen átjárás a szavazótáborok

között, a kultúrának, a művészeteknek elemi érdeke ez az átjárhatóság. Sok kibeszélendő téma van, és ebben nagy lehetőségei vannak a művészet művelőinek.

GA: Ne haragudj, ezzel nem értek egyet! Soha semmi sincs kibeszélve, és ez nem is lehetséges. Van, amikor a konfliktusok elnémulnak, lappanganak, és az sem baj, ha szembe feszülnek a narratívák. Meg kell érteni, hogy a „vérbő” magyarok Trianon kapcsán ragaszkodnak az áldozati szerephez még ennyi idő elteltével is, de ugyanígy a zsidók egy része is ragaszkodik az áldozati szerephez.

HHF: És minket tábornak igaz is van.

GA: És tiszteletben is kell tartani, ha valaki az áldozati szerephez ragaszkodik.

HHF: Ez így van. De én éppen arról beszélek, hogy a művészetnek az adja a legitimációját, hogy a tisztelni való dolgokat a maga eszközeivel megkapargatja. Shakespeare beszólt ennek is, annak is, az udvarnak is, az ellenzékének is. A művészetnek bizonyos értelemben nagyobb szabadsága van ebben, mint a politikának. Úgy érzem, hogy ezt a lehetőséget nem használják ki a színházcsinálók.

VA: Azt tapasztaltam, hogy miközben valóban alig készülnek történelmi tárgyú, vagy a történelemről szóló előadások, a közönség különlegesen viszonyul ezekhez. Pintér Béla vagy Mohácsi János történelmi darabjai heves reakciókat váltanak ki. A közönség a *Tóth Ilonkát* sokkal többnek tekinti, mint pusztán egy előadást. Soha még annyi pozitív visszajelzést, levelet nem kaptam, a közönségtalálkozókra a nézők megnyílnak, elmesélik a maguk történeteiket, mert felkavarja, megérinti őket a téma. A *Tóth Ilonka* egyébként nem konszenzusteremtő szándékkal született, hanem egy állítás a részemről, amely szemben áll egy másik rendező állításával. Meggyőződéseim szerint Tóth Ilona nem gyilkos, ő viszont gyilkosként ábrázolta. Ki ezzel, ki azzal ért egyet. A tíz évvel ezelőtti született előadásom, a *Liberté 56* sokkal nyitottabb volt ebből a szempontból. A balladisztikus mesélési mód, a sok szereplő Nagy Imrétől a Corvin közti Falábú Jancsig számos azonosulási lehetőséget kínált.

A Nemzetiben a művészeti koncepció részeként jól érzékelhetően jelenik meg a történelmi évfordulókra, eseményekre irányuló figyelem. Első világháború, '56, a Gulag. És még egy sor darabban a történelem

több, mint pusztá kulissza: *Boldogságlabirintus, Szeszélyes nyár, Zoltán újratemetve, Fedák Sári. Mennyire feladata ez a mai színháznak?*

VA: Meggyőződés szerint a Nemzeti ilyen szempontból különleges helyet foglal el a magyar színházi életben. Nekünk feladatunk, hogy a magyar történelem nagy eseményei kapcsán, akár évfordulókhoz köthetően is születessenek előadások. Ezt sikerült is megvalósítani az elmúlt négy évadban, és tervezem, hogy Trianonról, a holokausztról is készüljön darab. Ezeken keresztül tudunk saját közösségünkről beszélni, tudunk a múlthoz viszonyulni. De a színház maradjon az esztétika vonalán, ugyanakkor van egy közművelődési feladata is, ezt sem szabad kizárni.

GA: Úgy látom, hogy a Nemzetinek ez a feladata mindig megvolt, csak a tartalma változott. A nemzetépítés folyamatos feladat, és a Nemzeti Színház, ahogyan más a nemzeti intézmények ezt – hogy úgy mondjam – realizálja. Ez a dolguk.

HHF: Ezt ma is legitimnek tartod?

GA: Abszolút! A világ globalizálódott, de ebből nem következik, hogy eltűnt volna a nemzeti princípium fontossága. Átértelmeződik, de nem tűnt el. Minél globálisabb a világ, annál inkább kifejeződik – új tartalmakkal persze – az, amit nemzeti identitásnak hívunk.

HHF: köszönöm, hogy ezt mondtad. Ennek kimondása ugyanis ma nem evidencia Magyarországon.

Mindhárman tanítanak. Hogyan látják, érthető, fogható manapság a fiatalabb generáció számára a történelemmel való példálózás?

VA: Említettem már a színház egyfajta közművelődési funkcióját. Amikor *A fekete ég – A fehér felbőre* vagy a *Tóth Ilonkára* készültem, éreztem, hogy szükség van arra, hogy magáról a korról is meséljünk, mert a fiataloknak kevés a tudásuk az első világháborúról, '56-ról ahhoz, hogy „alapozás” nélkül érthető és átéltető legyen a szereplők tragédiája. Ezért építettem fel úgy a *Tóth Ilonkát*, hogy az első felvonásban nagy hangsúlyt kap a kor megidézése, hogy a másodikban annak az egy embernek a meggyilkolása érthető legyen. Fontosnak tartottam, hogy eljátsszuk Molnár Ferenc *A fehér felbő* című darabját, amelyben a lövészárkokban elpusztult bakák az égből találkoznak árván maradt

fiaikkal. Úgy éreztem, ahhoz, hogy a háborúnak ez a rettenete átélhető legyen, színpadi eszközökkel el kell mondanom a szarajevói gyilkosságot, megidézni Tisza Istvánt és Ferenc Józsefet, a háterszínre és a harcteret. Így válhat átélhetővé a múlt, a történelem, és a történelem szereplőinek, hőseinek a sorsa. A *Tóth Ilonka* próbáit megelőzte egy alapos szakirodalmi felkészülés, a társulat találkozott a téma szakértőivel, jogással és történésszel, akik beszéltek nekünk a korról, az ügyről, annak ellentmondásairól. A próbák alatt is még folyamatosan azzal gyötörtem a szerzőt, Szilágyi Andort, hogy hozzon az ügygel kapcsolatos dokumentumokat, amelyek hitelesítik a történetet. Am egy idő után nem foglalkoztam ezekkel, mert azt éreztem, hogy már gátolnak.

HHF: A fiam a rendszerváltozással egy idősebb, akkor született, amikor Nagy Imre újratemetése volt. Nagy kétségeim vannak, hogy át tudom-e neki adni az én élményeim. Ha igen, ennek a családi legendárium lehet egyik működő csatornája.

VA: A *Fekete ég* próbáinak az elején kértem a kaposvári színészosztályomat, akik benne voltak a darabban, hogy hozzanak családi történeteket. Nem akartam elhinni, hogy nem találtak semmit, de addig forszíroztam a dolgot, hogy lassan előkerültek levelek, naplók és sok-sok családi történet, legenda. A végén már alaposan szelektálni kellett, hogy mi férhet bele az előadásba. Világossá vált a diákjaim előtt, hogy nekik a dédapjuk vagy valamelyik másik ősük révén közük van ahhoz a borzalomhoz és pusztításhoz, ami száz éve történt. Az előadás végén civilben el is mondják, melyik történet kié. És vannak páran, ők is elmondják, hogy a családjukban semmilyen emlék nem maradt a nagy háborúról.

HHF: Nagy kérdés, hogy az a mód, ahogyan mi beszélünk a múltból, érthető-e, érdekes-e a fiataloknak. Megszólítja-e őket az, amiről és ahogyan a szüleik generációja beszél? Amiről itt szólni érdemes még, az a mediális váltás – az olyan kommunikációs eszközök, mint a mobiltelefon, az internet, a közösségi média –, mert ezzel szorosan összefügg, hogy az új generáció tagjainak már egészen másfajta közösségélményei vannak. A színház az ő világukhoz képest vaskalapos intézmény. És nagy kérdés, hogy hányan jutnak el ma színházba?

VA: És milyen szépen működik ez a vaskalaposág, éppen azért, mert a színház közösségi élményt is ad. Ugyanakkor nap mint nap szembe-

„...a drámaírónak vagy a rendezőnek meddig tart a szabadsága. Hivatkozunk a történelem valamely eseményére, feldogozzuk, ürügyként használjuk, de hol van az a határ, amikor valamit állítok a színpadról, amiről a néző azt fogja hinni, hogy az a valóság, pedig az az író vagy a rendező fantáziájának a szüleménye.” (Vidnyánszky Attila)

sülünk azzal, hogy nagyon sokan nem engedhetik meg ezt maguknak. Miközben ezek az intézmények is azoknak az adójából működnek, akik nem tudják megvenni a jegyet. Ezért mondom: ingyen kellene játszani.

HHF: A tudományban már létező gyakorlat a nyílt hozzáférés, az open access, vagyis hogy a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeit ingyenesen kell hozzáférhetővé tenni. Ha van államilag dotált művészet, akkor erős érvek szólnak amellett, hogy tessék azt ingyen az adófizetők elé bocsátani. Vagyis az államnak igenis feladata, hogy a kulturális átadás-átvételt segítse, lehetővé tegye. És akkor kiköthetek régi mániámnál, a politika és a kultúra összefüggésénél. Ha nincs vagy korlátozott a generációk közötti kulturális átadás-átvétel, akkor a politikai közösség sem működhet jól.

VA: Ugyanakkor látok biztató dolgokat is. Amikor meghirdettük a színháztörténeti vetélkedőnket, megdöbbenett az érdeklődés: 160 hazai és határon túli iskolai csoport jelentkezett. A döntőbe jutott diákok elképesztően felkészültek voltak. Most indítjuk a harmadik vetélkedőt.

GA: Nem gondolom, hogy ma rosszabb lenne a helyzet ebben a tekintetben, mint akkor, amikor én voltam fiatal. Bizonyos információk, tudások, tapasztalatok elvesznek, nem adódnak át, hogy aztán ötven vagy száz év múlva megint előkerüljenek. A sokat emlegetett Shakespeare-t is jó száz évre teljesen elfelejtették, aztán újra felfedezték, és vagy kétszáz éve elképzelhetetlen nélküle a színházi élet.

Lehet-e (lehetne-e) a történelmi dráma témája a negyedszázados múlt, a rendszerváltás? Ahogyan már Németh, Illyés esetében szó volt róla, akiket a történelmi múlt annak politikai tétje miatt is izgatott. Vajon miért nem látunk – egy-két kivételtől eltekintve – erről szóló darabokat a színházainkban? Miért nem vállalkoznak erre a szerzők – miközben a magyar történelem egyik legjelentősebb társadalmi átalakulásáról beszélünk?

VA: Ha nem is születettek még olyan darabok, amelyekre azt lehetne mondani, hogy ez vagy az „a rendszerváltás történelmi darabja”, akkor is folyamatosan erről beszélünk, tulajdonképpen ezt elemozgetjük az előadásokban, hol konkrétan, hol áttételesen.

HHF: Nem tudom, ti hogy vagytok vele, de én a rendszerváltás pillanatában azt éreztem, hogy megmozdult a történelem. És most, a migránsválsággal kapcsolatban is úgy érzem, a történelem ránkrúgta az ajtót, és csak kapkodhatjuk a fejünket. Ezeket az alapélményeket és szenvedélyeket kellene tudni átadni. De hogy egy-egy ilyen történelmi esemény hogyan és mikor, milyen távolságból alakítható például színdarabbá, azt nem tudom.

VA: Lehet a színházban nagyon aktuálisnak lenni, ugyanakkor van egyfajta távolságtartás is. Azért remekmű a második világháborúról írt *Tótek*, mert amikor Örkény a 60-as években megírta, már volt számára egy távlat és elég idő a megérlelődéshez, hogy a borzalomnak a lényegét valamiképpen megragadja. Ahhoz, hogy ennyire a lényegre megragadón és nem megosztóan tudjunk szólni a rendszerváltás idejéről, valószínűleg még mindig túl közel van hozzánk – úgy látszik, nekünk nem elég ehhez két, két és fél évtized. De az is lehet, hogy kellő távlat mellett a mai Örkény is hiányzik.

GA: Végigpörgettem magamban, hogy vajon 1848-49-ről mikor írtak először darabot. Írtak rengetegen és mindenfélet, de időtálló vagy emlékeztető színdarabról nem tudok, pedig behatóan foglalkoztam ezzel a korról. Irodalmi alkotás a rendszerváltásról is nagyon sok született, de színdarabot egyet se tudok felidézni. Lehet, hogy Attilának van igaza: a színház bizonyos értelemben távolságtartóbb, mint az irodalom vagy az újságírás.

*a kerekasztal-beszélgetést moderálta
és a szerkesztett verziót készítette:*

KORNIA ISTVÁN

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Gerő Andás és Horkay Hörcher Ferenc a Nemzeti Színház magazinjának Nézőpont rovatában hónapról hónapra írtak kritikákat a színház 2014/2015-es évadjának előadásairól. Írásaik honlapunkon itt olvashatók: <https://nemzetiszinbaz.hu/magazin/2015/05/egymasra-is-reagalva>

A múlt egyik legnépszerűbb történelmi drámája: Fáklyaláng. Bihari József, Bessenyei Ferenc, Ungvári László (Nemzeti Színház, 1952) | fotó: Farkas Tamás

Kulin Borbála

JELEN A MÚLTBAN

A történelmi dráma és a hatalom

A művészet képes valami különösöt tenni az idővel. Képes megállítani egy pillanatot és azon keresztül mutatni meg az időtlenséget. Képes arra, hogy az idő folyamatosnak tűnő folyásában összekapcsoljon és átjárhatóvá tegyen két, egymástól akár évszázadok által elválasztott időszakot. Ezt mindenki tudja, aki olvas verset, regényt, drámát. A színházba járókat a művészet idő feletti hatalmának legerősebb megmutatkozása ejtheti rabul: az élő beszéd, a valós fizikai jelenlét által elevenné tett fikció szinte misztikus élményben részesít. Az olvasás elszigetelt élményéhez képest a színház közösséget teremt, melyben író, rendező, színész és publikum közös részvételével születik meg egy hétköznapi időn kívüli tapasztalat.

A művészet képes valami különösöt tenni a világ jelenségeivel is. Képes arra, hogy egyetlen jelenség, személy, tárgy vagy esemény felmutatásával megmutassa a mögötte rejlő általánost. Képes arra, hogy azonosítást teremtsen két elkülönültségében létező személy, tárgy vagy esemény között. Képes megidézni a jelen nem lévő, a ki nem mondható, a fel nem mutathatót. A metaforikusság hatalma ez, s ennek a hatalomnak a befogadókra tett hatásai beláthatatlanok. Nem véletlen, hogy a politikai hatalom sokszor gyanúval, vagy akár félelemmel, regulázó szándékkal igyekszik kordában tartani a művészet művelőit, publikumhoz vezető csatornáit.

A művészet éppen ezért igen nagymértékben kiszolgáltatottja a mindenkorai politikai hatalomnak. Hiszen mit ér egy vers, egy regény, ha könyv formájában nem juthat el az olvasókhoz? Mennyivel gyengébb hatással bír egy dráma, ha örökre csak szöveg marad, nem kerülhet színpadra, nem válhat elevenné?

A jelen drámái a múlt színpadán

Művészet és politikai hatalom feszültsége azonban nem terméketlen küzdelem. A történelmi dráma műfaja éppen ebben a küzdelemben csiszolódott a magyar irodalomtörténet során a szellem szabadságának hatékony önvédelmi fegyverévé. A történelmi dráma műfaja ugyanis csak látszólag „ártalmatlan”: a történelmi múltból választja tárgyát, szereplőit, ám korántsem jelenti a jelentől való elfordulást. Már a műfaj kezdeti megjelenése óta azzal az írói szándékkal születtek történelmi tárgyú szomorújátékok a magyar irodalomban, hogy a régmúlt történeten keresztül a jelenhez és a jelenről szóljanak. Az idegenből fordított és magyar viszonyokra adaptált történelmi drámák után (mint amilyen a *Lear király* „magyarított” változata, a *Szabolcs vezér*; vagy a *Tongor vagy Komárom állapotja a 8-dik században* címmel

„Művészet és politikai hatalom feszültsége nem terméketlen küzdelem. A történelmi dráma műfaja éppen ebben a küzdelemben csiszolódott a magyar irodalomtörténet során a szellem szabadságának hatékony önvédelmi fegyverévé. A történelmi dráma műfaja ugyanis csak látszólag „ártalmatlan”: a történelmi múltból választja tárgyát, szereplőit, ám korántsem jelenti a jelentől való elfordulást.”

Ma is játsszák: Caligula helytartója. Nagypál Gábor, Fodor Tamás.
(FÜGE Produkció és a VÁDLI Alkalmi Színházi Társulás, Zsámbéki Színházi Bázis, 2011) | fotó: Puskel Zsolt

színpadra állított *III. Richárd* volt az ezerhétszáz-as-ezernyolcszáz-as évek fordulóján), Kisfaludy Sándor hazafias drámái, a *Hunyady, Bánk* és a *Kún László* az abszolutizmust elítélő hazafias nemes alakját voltak hivatottak dicsőíteni a 19. század elején.

Különös, hogy a reformkorban, politikai mozgalmassága ellenére a *Bánk bán*on kívül nem születik klasszikus a történelmi dráma műfajában, sőt, a kor nem ismeri fel Katona művének zsenialitását. Holott nem kisebb szerzők gyakorolták a műfajt, mint Vörösmarty, Szigligeti Ede vagy Teleki László, s még Petőfi is próbálkozott vele (egyetlen dármaja történelmi: a *Tigris és hiéna*). A 20. század első évtizedeiben is népszerű a műfaj, ám kevés maradandó alkotás születik: Herczeg Ferenc, Harsányi Kálmán történelmi tárgyú darabjai erősen propagandisztikusak, Kodolányi János, Háy Gyula mellett leginkább az erdélyi Kós Károly aratott sikert a színpadon.

A műfaj csúcsteljesítményei a magyar irodalomban a 20. század közepéig váratnak magukra. Az 1945 utáni évtizedek, hasonlatosan az abszolutizmus korához, éppen amiatt kedveztek a történelmi dráma műfajának, mert az aktuális politikai helyzetről való egyenes beszéd lehetetlen volt. Az önkényuralmi időkben az áttételesség, az allegória, a történelmi párhuzamok felmutatása révén az írók mégis véleményt formálhattak, vizsgálat és vita tárgyává teheték saját koruk történelmi-politikai problémáit. Saját jelenük konfliktusait, lehetőségeikkel való számvetést érintettek a szovjet mintájú diktatúra évtizedeiben Németh László és Illyés Gyula történelmi drámái, s a kisebbségi lét és az elnyomás jelenéből ugyanezzel az igénnyel fordultak a múlthoz a 70-es évek erdélyi irodalmának dráma-szerzői is: Sütő András, Páskándi Géza, Székely János. Így tettek a színházi rendezők is, akik diktatóri-

kus időkben előszeretettel állítottak színpadra történelmi drámákat külföldi szerzőktől is: Shakespeare *III. Richárd* című drámájának színre vitele Sztálin halála után egyértelműen politikai tartalommal bírt. A vérszomjas, bukásra ítélt uralkodó alakját nem lehetett nem Sztálinra érteni akkoriban, holott korábban Hitler „történelmi hasonmásaként” értette a korabeli közönség. Illyés *Dózsa* című drámájának bemutatója már 1956 januárjában nagy hatással bírt, s kielezte az ellentétet a kritikusok két tábora: a rendszerhű marxisták és a nemzeti érzelmű irodalmárok között. A valós időben zajló forradalmi események folytatását jelentette, hogy 1956 decemberében a Nemzeti Színház Illyés *Fáklyalángját* és Németh és *Galilejét* tűzte műsorra. Az elbukott 1848-49-es szabadságharc egyik válságos időszakát, Kossuth és Görgey konfliktusát feldolgozó *Fáklyaláng* Utójátéka a lelkekben tovább élő forradalmiságot, a *Galilei* a zsarnoki hatalommal kötött kényszerű egyezség ellenére önerejéből megálló igazságot mutatja fel. (*A két darab 1956-os előadásáról bővebben a 46. oldalon olvashatnak – a szerk.*)

A cenzúra közbelép

A történelmi dráma esetében éppen azok a körülmények akadályozták színre vitelüket, amelyek segítik a megszületését. Az erős politikai cenzúra számos darabot tiltott el hosszú időkre a színpadtól. Hogy csak néhány híres példát említsünk: a *Bánk bán*t forradalmi hatása miatt a szabadságharc bukása után egyáltalán nem, vagy csak megcsonkított szöveggel játszhatták a színházak, de már megszületésekor is cenzori szigor alá esett, amiért Bánk alakja elhomályosítja a királyi

Sütő András klasszikusa: Egy lócsiszár virágvasárnapja. Középen Szarvas József (Nemzeti Színház, 2011) | fotó: Horváth Judit

ház nagyságát. Kós Károly *Budai Nagy Antal* című drámája, mely a 15. századi erdélyi huszita felkelést választja tárgyául, olyan viharos sikert aratott az 1930-as évek Vigszínházának színpadán, hogy a cenzúra, lázító hatástól félve, a harmadik előadás után levetette a műsorról. Illyés *Kegyenc* című drámáját, mely már 1963-ban megjelent nyomtatásban, s mely a zsarnoki hatalommal való kompromisszum határaitra kérdez rá, csak évekkel később engedte színpadra a cenzúra, arra hivatkozva, hogy az 1956-os események ejtette sebek még túlságosan elevenek voltak a magyar társadalomban: „*A Kegyenc bemutatása olyan eszmei és lelki örvényeket kavart volna, amelyek nemcsak a szocializmus érdekeit, hanem Illyés szándékait is sérthette volna. Akkor még frissek voltak az '56-os tragédia okozta sebek, még nem fejeződött be a lelkek konszolidációja*” – fogalmazott Pándi Pál. Hasonló okokból tartották távol a színpadtól a 70-es években ez erdélyi Sütő András és Páskándi Géza darabjait is.

Számos nagyszerű és izgalgó gondolatiságú dráma azonban mégis átjutott a cenzúra kerítésén. Hogyan lehetséges ez? Aligha magyarázható ez mással, mint a művészet metaforikus beszédmódjának győzelmével. A történelmi dráma műfaját a legmagasabb művészi fokon megvalósító szövegek analogikussága ugyanis nem egyszerű vagy kisszerű példázatosság. Nem pusztá összekacsintás szerző és befogadó között: „mindannyian tudjátok, hogy amikor török szultán jelenik meg a színen, valójában a moszkvai párttitkárt kell látnunk benne”.

A történelmi dráma magas művészi fokon nem vonatkoztatható egyetlen politikai-történelmi szituációra. A történelem törvényszerűségeit, mintázatait vizsgálja és mutatja fel, egyetemes létstratégiákra kérdez rá vagy tesz javaslatot. S ha analógiája nem pusztán az adott politikai helyzetre olvasható rá, a cenzúra sokszor veszélyesebbnek találta, ha a darab letiltásával tulajdonképpen ő maga hívja fel a figyelmet az egyezésekre és ezáltal elismeri a darab hatalomkritikáját.

A történelem időtállósága

Mennyire korszerű és maradandó a történelmi dráma műfaja? Már Németh László és Illyés Gyula hatvanas években született történelmi tárgyú drámáit is komoly kritika érte korszerűség kérdésében. A hatvanas évek színháza ugyanis merőben másfajta ízlést és előadásmódot igyekezett meghonosítani, követve a nyugati világ színpadain zajló változásokat. Az avantgárd színház olyan térként értette magát, melyben a közönség sokkal aktívabb résztvevője az előadásnak, mint a klasszikus előadások esetében. Déry Tibor emiatt Illyés és Németh drámáit

avítottak, a „dráma múzeum” darabjainak értékelte a korszerű színházi törekvések performanszaival állítva szembe őket. Nem véletlen, hogy Illyés Gyula a *Tiszták* című drámájának megformálásakor, mely a középkori albigenek szekta elpusztításán keresztül a magyar sorsot példázza, többféle, „formabontóbb alakot” is kipróbált. Ám nem véletlen az sem, hogy végül mégis a dráma klasszikus formában született meg: a mondanivaló kikristályosításának a hagyományos forma adta meg a legmegfelelőbb lehetőséget. A klasszikus, patetikus történelmi drámák mellett, melyet nagy sikerrel művelt Száraz György vagy az erdélyi Székely János is, ugyanakkor figyelmet érdemelnek más, történelmi beágyazottságú darabok is, amelyek korszerűbb nyelven szólaltak meg, mint például Örkény István *Tóték* című drámája vagy Weöres Sándor mitologikus-mesészerű darabjai.

Egy-egy történelmi dráma időtállóságát nem a forma garantálja, különösen, ha könyvdrámaként tekintünk rájuk, s eltekintünk a színházi trendek változó világának igényeitől. A műfaj legkiválóbb darabjainak maradandóságát az egyetemesség-igény biztosítja. Legkiválóbb történelmi drámáink szerzői, Németh László, Illyés Gyula, Páskándi Géza, Sütő András, Szabó Magda, Weöres Sándor, Száraz György, Székely János műveikben messze túlléptek a hatalomkritika aktualizálhatóságán. Egy-egy adott történelmi kor és saját koruk konfliktusainak összevillantásán keresztül a gondolkodás és a cselekvés szabadságára törekvő ember időtlen küzdelmét állítják elénk. Máig érvényes és elgondolkodtató élelátással állapítja meg Páskándi Géza: „Minél bonyolultabb volt egy szerző viszonya a fennálló hatalomhoz, annál inkább érdeklődésre ma is számot tartó művet alkotott, s minél egyértelműbb ez a viszony – pro vagy contra! – az időtálló jelleg annál inkább csorbul.”

A művészet messze erején alul teljesít, ha pusztán a hatalom kritikáját tűzi célul maga elé.

Amikor szabad a szó

Ahogy a rendszerváltozással megszűnt az áthallásosság, a képes beszéd kényszere, úgy kezdődött meg a műfaj napjainkban tapasztalható leáldozása. A színházi és olvasói közönség érdeklődése jelentősen alábbhagyott: legnagyobb történelmi drámáink is ritkán kerülnek színpadra. Történelmi drámák azonban napjainkban is születnek, hiszen a történelem igazságainak tanulmányozása, a történelmi tapasztalatokhoz való visszafordulás nem múló igénye a saját jelenét érteni akaró embernek.

Mai és történelmi: Kaisers TV, Ungarn. Mucsi Zoltán, Enyedi Éva, Pintér Béla, Thuróczi Szabolcs (Pintér Béla Társulat, 2011) | fotó: Koncz Zsuzsa

Szerintük a legjobbak

Szavazásra kértünk irodalom- és színháztörténészt, rendezőt, kritikust és dramaturgot – szerintük melyek az 1945 után írt és bemutatott legjobb történelmi drámák. Az alábbi listák nem jelentenek értéksorrendet, a megjelölt darabokat mindenütt a bemutatásuk időrendjében közöljük (a darabok címe után zárójelben az ősbemutató éve). Végül még egy lista – az érdekeség, az „összevethetőség” kedvéért: a legtöbbször játszott történelmi drámák.

Bevezetőként pedig Bérczes Lászlónak a saját listájához fűzött, ám ilyen vagy olyan formában mindenkit megfogalmazódott kétségeket, bizonytalanságokat kifejező gondolatait adjuk közre.

„Történelmi dráma” – nem tudom, mi az. Ezzel a nemtudással adom le listámat – nyugodt lelkiismerettel, hogy elvégeztem a feladatomat, és abszolút lelkifurdalással, hiszen egy maradandónak bizonyuló vagy annak vélt, az író és a néző jelen idejében játszódó dráma miért is nem „történelmi”? Miért is nem az Háy János A Gézagyereke vagy Kárpáti Péter Tótférje? A listámra nézve teljes joggal kérdezheti valaki: miért „történelmi”? Az imposztor és miért nem az ugyanettől a szerzőtől a Csirkefej? Satöbbi.

Magam is tudom, ezer sebből vérzik a listám. Szívesebben válaszolnék egy olyan kérdésre, mely a legjobb 10 magyar dráma (egyáltalán – a 20-21. században, '56 után...) felől érdeklődik.

Ami vezetett, az egy ki nem mondott, meg nem beszélt-vitatott, de feltételezett közmegegyezés, miszerint nevezzük most „történelminek” azt, ami a megírásához képest is régen, lehetőség szerint évtizedekkel-évszázadokkal korábban játszódik vagy/és sorsfordítónak tűnő történelmi élet-időszakot idéz meg. (Bérczes László)

ÁRKOSI ÁRPÁD (rendező)

Illyés Gyula: Fáklyaláng (1953)
Németh László: Galilei (1956)
Páskándi Géza: Tornyt választok (1972)
Szabó Magda: Kiálts, város! (1973)
Sütő András: Egy lócsiszar virágvasárnapja (1974)
Székely János: Caligula helytartója (1978)
Örkény István: Pisti a vérzivatarban (1979)
Spiró György: Az imposztor (1983)
Weöres Sándor: A kétfejű fenevad, avagy Pécs 1686-ban (1984)
Márton László: A nagyratörő (drámatrilógia, I. 1992; I-III. 2008–2010)

BÉRCZES LÁSZLÓ (rendező)

Németh László: Galilei (1956)
Örkény István: Tóték (1967)
Sütő András: Egy lócsiszar virágvasárnapja (1974)
Nádas Péter: Találkozás (1985)
Spiró György: Az imposztor (1983)
Székely János: Caligula helytartója (1978)
Székely János: Mórok (1991)
Márton László: A nagyratörő (drámatrilógia, I. 1992; I-III. 2008–2010)
Bereményi Géza: Az arany ára (1998)
Tasnádi István: Közellenség (1999)

GAJDÓ TAMÁS (színháztörténész)

Illyés Gyula: Fáklyaláng (1953)
Németh László: Galilei (1956)
Háy Gyula: Mohács (1970)
Páskándi Géza: Vendégség (1971)
Sütő András: Egy lócsiszar virágvasárnapja (1974)
Székely János: Caligula helytartója (1978)
Spiró György: Az imposztor (1983)
Weöres Sándor: A kétfejű fenevad, avagy Pécs 1686-ban (1984)
Hamvai Kornél: Hóhérok hava (2000)
Papp András–Térey János: Kazamaták (2006)

KULCSÁR EDIT (dramaturg)

Illyés Gyula: Fáklyaláng (1953)
Németh László: A két Bolyai (1961)
Weöres Sándor: Szent György és a Sárkány (1972)
Sütő András: Egy lócsiszar virágvasárnapja (1974)
Kocsis István: Árva Bethlen Kata (1975)
Szabó Magda: Az a szép fényes nap (1976)
Székely János: Caligula helytartója (1978)
Örkény István: Pisti a vérzivatarban (1979)
Weöres Sándor: A kétfejű fenevad, avagy Pécs 1686-ban (1984)
Márton László: A nagyratörő (drámatrilógia, I. 1992; I-III. 2008–2010)

A LEGTÖBBET JÁTSZOTT MŰVEK

(zárójelben az első bemutató éve)

Örkény: Tóték (1967) – **49 bemutató**
Székely: Caligula helytartója (1978) – **14**
Illyés: Fáklyaláng (1953) – **14**
Sütő: Egy lócsiszar virágvasárnapja (1974) – **13**
Weöres: A kétfejű fenevad... (1984) – **12**
Páskándi: Vendégség (1971) – **11**
Illyés: Kegyenc (1968) – **8**
Németh Széchenyi (1957) – **8**
Németh: Galilei (1956) – **8**
Háy: Mohács (1970) – **7**
Szabó: Az a szép fényes nap (1976) – **7**

LÁSZLÓ FERENC (szerkesztő, kritikus)

Németh László: Széchenyi (1957)
Németh László: Az áruló (1966)
Páskándi Géza: Vendégség (1971)
Illyés Gyula: A külön (1972)
Szabó Magda: Az a szép fényes nap (1976)
Galgóczi Erzsébet: Vidra (1989)
Márton László: A nagyratörő (drámatrilógia, I. 1992; I-III. 2008–2010)
Papp András–Térey János: Kazamaták (2006)
Spiró György: Árpádház (2008)
Pintér Béla: Kaisers TV, Ungarn (2011)

RADNÓTI ZSUZSA (dramaturg)

Németh László: Galilei (1956)
Örkény István: Tóték (1967)
Sarkadi Imre: Oszlopos Simeon (1967)
Páskándi Géza: Vendégség (1971)
Sütő András: Egy lócsiszar virágvasárnapja (1974)
Székely János: Caligula helytartója (1978)
Weöres Sándor: A kétfejű fenevad, avagy Pécs 1686-ban (1984)
Márton László: A nagyratörő (drámatrilógia, I. 1992; I-III. 2008–2010)
Papp András – Térey János: Kazamaták (2006)
Spiró György: Árpádház (2008)

SZIRÁK PÉTER (irodalomtörténész)

Németh László: Galilei (1956)
Németh László: II. József (1964)
Páskándi Géza: Vendégség (1971)
Sütő András: Csillag a máglyán (1975)
Örkény István: Pisti a vérzivatarban (1979)
Székely János: Protestánsok (Hugenották címen, 1979)
Spiró György: Az imposztor (1983)
Nádas Péter: Találkozás (1985)
Spiró György: A békecsászár (nem volt bemutatva)
Papp András–Térey János: Kazamaták (2006)

TARJÁN TAMÁS (irodalomtörténész, kritikus)

Németh László: Galilei (1956)
Hernádi Gyula: Falanszter (1972)
Páskándi Géza: Tornyt választok (1973)
Szabó Magda: Kiálts, város! (1973)
Maróti Lajos: Az utolsó utáni éjszaka (1972)
Székely János: Caligula helytartója (1978)
Weöres Sándor: A kétfejű fenevad, avagy Pécs 1686-ban (1984)
Márton László: A nagyratörő (drámatrilógia, I. 1992; I-III. 2008–2010)
Spiró György: Árpádház (2008)
Esterházy Péter: Harminchárom változat Haydn-koponyára (2009)

A kérdés nem körvonalazta a történelmi dráma fogalmát, ezért csak olyan színművekkel számoltam, amelyeknek cselekménye 1914 előtt játszódik, mivel a I. világháborúval kezdődő bő évszázadot velünk élő történelemnek, folyamatos jelennek fogom fel.

Ivan Viripajev:

Részegek

Fordította: Kozma András

Mark – TRILL ZSOLT ■ Laurence – FEHÉR TIBOR ■ Gustav – KRISTÁN ATTILA ■ Lora – SÖPTEI ANDREA ■ Karl – TÓTH LÁSZLÓ ■ Linda – SZŰCS NELLI ■ Martha – BARTA ÁGNES e. h. ■ Laura – KATONA KINGA e. h. ■ Magda – ÁCS ESZTER e. h. ■ Rudolf – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Max – ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA m. v. ■ Matthias – BORDÁS ROLAND e. h. ■ Gabriel – BERETTYÁN SÁNDOR e. h. ■ Rosa – MIKECZ ESTILLA e. h.

Díszlet, jelmez: Maria Tregubova és Alekszej Tregubov // Dramaturg: Kozma András // Video-látvány: Vlagyimir Guszev // Súlyó: Gróf Katalin // Ügyelő: Lovass Ágnes // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

mikor? hol?

2016. december 27. – 19 óra

2017. január 23., 24. – 19 óra

Gobbi Hilda Színpad

A darab jogait a henschel SCHAUSPIEL (Berlin) és a Hofra Kft. (www.hofra.hu) közvetítette.

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

RÉSZEGEK

Modell, bankár, menedzser, prostituált, fesztiváligazgató... A sors különös játéka folytán a belőlük összeverődött társaság jelenik meg a *Részegekben*. Istenről, szeretetről, szabadságról, önmaguk kereséséről beszélnek akadozó nyelvvel. Leginkább azt próbálják megfogalmazni, hogy kiüresedett, józannak tűnő világunkban van-e még helye az őszinteségnek, lehet-e valódi szeretetet találni. Az előadás a mai ember racionálisnak, toleránsnak és józannak hazudott életformájára kérdez rá, amely valójában létünk értékvesztését, a szeretet, a hit, a kultúra eltűnését, a hazug ideológiákat takarja. Erről beszélnek ezek a „részegségükben őszinte” figurák.

„A valóság-történelem-színjáték hármassága, az érvek-ellenérvek rendszere végigvonul a darabban. Erre különösen alkalmas a kaotikus, az időrendet felbontó, a figyelmet egyszerre több érzékterületről (hang-látvány) megragadó, karneválszerű rendezés.”

Balázs Géza

Színjáték a színjátékról

Nem a művészet feladata kinyomozni, hogy ártatlan-e Tóth Ilona. Sűgnak jobbról-balról. Néhány éve odahajolt hozzám valaki, és azt mondta, hogy a perben a rokona volt a bíró, szerinte a bizonyítékok egyértelműek. Megcsapott akkor a történelem hideg szele. A napokban az ügy egyik mai igazságügyi szakértőjével beszélgettem, azt mondta, a mellékhelyiségben Tóth Ilona valóban beleszúrt a halottba, de nem ölte meg. Mit higgyek... Ahogy mondani szoktuk: egyik dolog a valóság, másik dolog a történelem és akkor harmadik a művészet. Persze Tóth Ilona ártatlansága azért valószínűsíthető, mert ismerjük a diktatúrák természetét, jól jönnek a kirakatpercek, s ahhoz sem fér semmi kétség, hogy könnyen elérhető egy „összinte beismerő vallomás”. Sejtjük tehát, hogy a per „színjáték” volt, s akkor a *Tóth Ilonka* című színdarab színjáték a színjátékról, vagy még tágabban értelmezve: színjáték a színjátékban (amelynek mindannyian részesei vagyunk).

A valóság-történelem-színjáték hármassága, az érvek-ellenérvek rendszere végigvonul a darabban. Erre különösen alkalmas a kaotikus, az időrendet felbontó, a figyelmet egyszerre több érzékterületről (hang-látvány) megragadó, karneválszerű rendezés (Vidnyánszky Attila), és elménkben kavarognak, összekapcsolódnak, összefonódnak a valóság és fantáziánk tudatelemei. De vajon tudunk-e egyszerre mindenre figyelni? Nem. (A rendőrség tudja ezt: ezért nem szabad vezetés közben telefonálni.) A színdarabban még legjobban a nyomozót értjük: mert ő hangosan és mindent kétszer kérdez.

Egyszerre fut a valós képsor Kádárral és Marosánnal, no meg a per híradós képeivel; közben a színpadon „forogva” folynak a perek, felhangzanak a halálos ítéletek; az egyik

sarokban Tóth Ilona vagy éppen az édesanyja, vagy a gyermeklány Tóth Ilona; és közben megjelennek a betlehemesek ellenpontoszni a bírósági tárgyalást; de folyik a vallatás is; eszköztelenül és hatástalanul küzd az ügyvéd, s olykor narrátorként kiszól a nézőknek; beszédjébe belekiabál egy kislány: Apuka, apuka, hogy lehetőleg kizökkentsen minket, s ne tudjunk figyelni a szavára; és még nincs vége a felsorolásnak, mert a színpadon folyamatosan temetnek: koporsók és élők-halottak ki-be. A csúcs a börtönőrnő csontig hatoló artikulálatlan üvöltözése. A darab hangsúlyos helyén fölhasználna a kétség: Ártatlan vagyok! Ellenpontoszák: De akkor miért vallotta be?

Az ártatlanság-bűnösség tekintetében lehet mondanivalója a művészetnek. Ezért facsarta valami a szemem, mert Tóth Ilona jelkép: mindig vannak Tóth Ilonák, sőt, ne-hogy azt higgye bárki is, hogy nem kerülhetünk magunk is, hozzátartozóink is hasonló helyzetbe. Mert a színjáték részeseként

mindig minden szerepre szükség van. S ha kerülhetünk ilyen helyzetbe, akkor a jóérzésű ember mégiscsak az ártatlanokkal tart. Ezért volt furcsa számomra a pont tíz évvel ezelőtti, az 50. évfordulóra készült *56 06 örült lélek vert hadak* (2006) című darab (Kaposvár), melyben Tóth Ilona mint kegyetlen gyilkos jelent meg, s csak a tiltakozás után módosított a rendező: Tóth Ilona kezében megáll a méreginjekció, nem fejeződik be a történet.

A látványelemek mellett a jól szerkesztett szöveg (Szilágyi Andor) is végig fenntartja a figyelmet. A darab nem kibomló drámai konfliktusra épül, hanem szövegdarabokból áll, a leginkább színpadra illő rövidebb párbeszéd jelenetek mellett ítélethirdetés, tévéközvetítés, elbeszélés (narráció) is szerepel. Sőt a végén – szokatlan módon, de talán az évfordulóhoz mégiscsak kapcsolódva – a színészek személyes vallomásai is elhangzanak. Ennek valóban van megrendítő hatása (nekem Voith Ágic volt a leginkább rokonszenves), de ez már semmiképpen sem a darab része, sőt, lesznek, akik „programatikusnak”, jobb esetben dokumentaristának fogják mondani.

Engem megérint egy fiatal lány szenvedése, mélyebben pedig az ártatlanság és a bevonódás kérdése. Egy történésznek meséltem, hogy a *Tóth Ilonka* darabra megyek. Ő vissza-kérdezett: a Tóth Ilonára? Egyetlen betűben, ami egyébként ez esetben az érzelmi többletet tartalmazó kicsinyítő képző része, benne van a megosztott figyelem és Magyarország. Van, aki még az első színjátékot nézi.

Például van két vörösegnyruhas férfi. És a kis Tóth Ilonka, ártatlan-kék ruciban. Van Tóth Ilonka nagyban is, szintén kék, ormótlan, *elnyomó* kabát-félében, ugyanazon térben, mint Tóth Ilonka kicsiben, mert itt keverednek az idősíkok. Minden mindennel. A kis Ilonka pedig ugróiskolázik, lévén kicsi. Lévén lányok paradigmatis foglalatossága az ugróiskolázás, legalábbis egyes rendezőbácsik szerint. És miközben ugróiskolázik, a két vörös, ez is mennyire szimbolikus, szigorúan közelíti őt két oldalról. Majd visszahúzódnak. Majd előre, nem tudni, miért, gondolom, félelemkeltés végett. Itt kicsit félrenéztem.

A díszlet jó.

Ugyan mintha a Monty Python-os Terry Gilliam *Brazil*-jából csöppent volna ide. Mondhatni, *amúgy* jó – itt sok: a brazilos rémálom-túlzásban és a magyar történelem máig ható, fölemelő és lesújtó, tiszta és vértől mocsos rövid szakaszában semmi közös nincs. Persze ez nem történelem.

Nem ám, hanem színdarab volna – csak hogy nem az. Hanem nem tudom, mi: az '56-os forradalom megidézése hang- és fény-effektekkel, film- és zenerészletekkel, „realisztikus” és stilizált mozgással, Tóth Ilona tragikus, kibogozhatatlan, föltárások dacára is mindörökre föltárhatatlan történetén keresztül. Géppuska-sorozatok, bírói kalapács lövésszerű döbbenései, folyamatos ordítózás, és alig követhető történések. Nincs darab, csak apropó, ez az előadás végén bevallatik azzal, hogy néhány idősebb, az eseményeket átélte színész polgári nevét bemondva, váratlanul *vallani* kezd szerepéről. Nem a színpadi szerepről – arról egyszerűen nincs, nemigen

„...színdarab volna – csak hogy nem az. Hanem nem tudom, mi: az '56-os forradalom megidézése hang- és fény-effektekkel, film- és zenerészletekkel, »realisztikus« és stilizált mozgással, Tóth Ilona tragikus, kibogozhatatlan, föltárások dacára is mindörökre föltárhatatlan történetén keresztül...”

Kukorelly Endre

Mű-koptatott kiszereelés

lehet mit –, de az '56-osról: Bodrogi Gyula hihető kedéllyel arról, hogy ruszki tankok szétlőtték a lakását, Dózsa László hihetetlen kedélytelenül arról, hogy ruszki gépfegyverek szétlőtték őt magát, Voith Ági Mészáros Ágiról, Mécs Károly és Csurka László – nem emlékszem, miről.

Sok mindenre egyszerűen nem emlékszem. Ahhoz meg kéne nézmem még egyszer. De nem bírnám ki. Nagyon sok.

Nagyon kevés.

Nagyon hosszú. Nagyon zajos. Nagyon nem lehet érteni egyes szereplőket a rossz/halk szövegmondás, folytonos zaj meg a borzalmas akusztika miatt. Nagyon idegesít, hogy miért csak pár taktus ismétlődik a Mozart-requiemből. Nagyon nagy kétlábú Lenin-fej jön be olykor – de hogy jön ide? És miért nem Sztalin vagy Rákosi? Nagyon rövid dokumentumfilm-bevágások fölvonulásokról, '57. május elsejéről, a Kádár-beszédből – és egy ávos meggyilkolásával vádolt, kedves arcú,

24 éves medika bírósági tárgyalásáról. Nagyon sokan, vagy harmincan ugrálnak, táncolnak, vonulnak, téblábolnak, énekelnek, üvöltöznek folyamatosan. Nagyon üvöltöznek.

Miért kiabál mindenki?

A néző felé fordulva deklamálnak, hadonásznak, és sajnos így ez csöppet sem félelmetes. Hogy a legfélelmetesebbnek – gyilkosságoknak, halomra lőtt embereknek, a halomra lőtt városnak, szénné égett katonáknak, kirakatperceknek, a terrornak, a szabadság minden kíméletet mellőző legyalulásának, kölcsönös megtorlásoknak, ártatlanok és ártalmasok tömeges fölakasztásának – színpadi megidézése ennyire ne legyen félelmetes, az félelmetes. Nem hiszem el.

Egyszerűen nem hiszem el a kopottra festett jelmezeket, a túlstilizált „szovjet tiszt” ruhát, a „ruszki” tábornokot és a félmagyar muszkavezetőt, a kurva kurvaságát és a káponő káposágát, a kivégzettek nevét-adatait soroló bíró hamisan közönyös hangfekvését, a védőügyvéd kétségbeesését és az anyai-fájdalom-közhelyt. Azt, hogy ha minden ennyire jelképes – olykor szépen az (a kóporsóba fektetés-balett, vagy ahogy a hatalom kiszolgálója a hatalom előtt bokázik) –, miért muszáj egy valódi(nak látszó) kloroformos téglyben ázó emberi szívet hurcolászni? Nincs egy árva *valódi* emberi jellem, minden szerep abszurdba hajlón egysíkú – a hisztérikusan üvöltöző vallatótiszt lelkiismeretét egyenest másik színész adja, nehogy némi összetettséget mutasson a figura.

Legvégül a gyermek Tóth Ilonka kitar egy ajtót, és ott lóg a felnőtt Tóth Ilonka.

Nem stilizálják.

Van ilyen színészeket ügyesen felakasztós technika.

Csak le ne ejtsék azt a szívet!

Jelenet a Radu Stanca Nemzeti Színház Faust-előadásából | fotó: Paul Baila

Programelőzetes

2017. április 12-30.

április 12.

Thomas Bernhard: **IRTÁS**

Rendező: **Krystian Lupa**

Lengyel Színház | Wrocław, Lengyelország

Irtás – Lengyel Színház | fotó: Natalia Kabanow

Fekete tej – Rigai Új színház | fotó: Gints Malderis

április 22.

Henrik Ibsen: **HEDDA GABLER**

Rendező: **Anna Pettersson**

DRAMATEN – a Stockholmi Királyi Színház, az oslói Nemzeti Színház koprodukciója | Svédország, Norvégia

április 24.

Eugene O'Neill: **AMERIKAI ELEKTRA**

Rendező: **Eirik Stubø**

Det Norske Teatret | Oslo, Norvégia

április 25., 26.

FEKETE TEJ

Rendező: **Alvis Hermanis**

Rigai Új Színház | Lettország

A VILÁG A NEMZETIBEN

„Egy elit fesztivál” – ezt írta a világlátott román kritikus, Ludmila Patlanjoglu, az első MITEM-ről szóló beszámolójában. Fesztiválok világát éljük, sokszor feltettük a kérdést magunknak, hogy a Nemzeti Színház nemzetközi találkozója miben különbözhet a többitől. A választ a legegyszerűbb kiindulópontból keressük: az *itt és mostból*.

Egy nemzetközi fesztivál iránytű a magyar közönségnek és színházi szakmának, megtapasztalhatjuk ebben a rohamosan változó világunkban, hogy merre tart a színházművészet. Ugyanakkor az ide látogató külföldi színházakkal való találkozások által hiteles, baráti és művészi szövetségek születnek, így a nagyvilágban rólunk kialakult kép gazdagodik, árnyalódik. „A fesztivál berobbant a színházi életbe” – írta a már fent említett román kritikus, és valóban nap mint nap érzékeljük ezt, hiszen számos társulat jelzi, hogy szívesen eljönne hozzánk, amelyek pedig már jártak nálunk, szívesen visszajönnek.

A következő fesztiválunkra a kortárs színházi világ legelismertebb alkotóit hozzuk el Budapestre, a Nemzetibe: Silviu Purcărete, Krystian Lupa, Rimas Tuminas, Eimuntas Nekrošius, Alvis Hermanis ma a világ élvonalát jelentő rendezők. Európa két legrégebbi kísérleti színházának mesterei, Eugenio Barba (Odin Teatret) és Thomas Richards (Jerzy Grotowski és Thomas Richards Workcenter) pedig több évtizedes tapasztalataikat osztják meg műhelybemutatóikon.

Túlzás nélkül állíthatjuk: 2017 áprilisában a MITEM idejére a világ színházi fővárosává válunk.

KULCSÁR EDIT, a MITEM szervezője

április 26.

SHAKESPEARE FOREVER!

Rendező: **Andrzej Seweryn**

Arnold Szyfman Lengyel Színház | Varsó, Lengyelország

április 27., 28.

Johann Wolfgang Goethe: **FAUST**

Rendező: **Silviu Purcărete**

Radu Stanca Nemzeti Színház | Szeben, Románia

Az éhezőművész – Meno Fortas Színház | fotó: D. Matvejev

Anyegin – Vahtangov Színház | fotó: Dmitry Dubinskiy

április 29.

Alekszandr Puskin: **JEVGENYIJ ANYEGIN**

Rendező: **Rimas Tuminas**

Vahtangov Színház | Moszkva, Oroszország

április 30.

Franz Kafka: **AZ ÉHEZŐMŰVÉSZ**

Rendező: **Eimuntas Nekrošius**

Meno Fortas Színház | Vilnius, Litvánia

„NEM LEHETEK MÁS, CSAK A GONOSZ”

Shakespeare: III. Richárd

Miért a *III. Richárd*? Mi, a rendszerváltás utáni generáció tagjaként, gyerekkorunk óta hallgatjuk, hogy milyen jó, hogy mi „békében” élünk. Mi ebből a békéből nem sokat érzékelünk. Egyáltalán nem tűnik emberinek, sem őszintének, sem nyugodtnak a környezet.

Shakespeare figurája hasonló életérzésből táplálkozik. Hősként harcolta végig a franciák elleni háborút, mert hitt az országában. Majd amikor beállt a „béke”, lekerült a címlapokról. Nem azok az értékek lengték át a társadalmat, amiért évtizedekig küzdött. Harcolt, nyert, de mindent elveszített. Erre a szituációra úgy reagál, hogy nincs értelme az életének. Mert úgy tűnik, mindaz, amiért ő egész életében harcolt, nem is létezik.

Richárd figuráját szokás machiavellista, amolyan modernkori diktátor-előképként értelmezni. Szerintünk ennél összetettebb ez a shakespeare-i figura, már csak azért is, mert a Vas István fordításában híressé vált „Úgy döntöttem, hogy gazember leszek”, az eredetiben úgy

hangzik, hogy „I am determined to prove a villain”, azaz determinálva vagyok arra, hogy gonosz legyek.

Tehát cselekedeteinek mozgatója nem egy szabad, unalomból fakadó elhatározás, hanem egy olyan világ, amelyben „nem lehet más, csak a gonosz.”

Ez a mi valódi kérdésünk.

Nem az, hogy miért lesz ilyen gonosz az ember, hanem hogy milyen világ az, amelyben ilyen gonosszá válik.

Meggyőződésem, hogy a mai világban nagyon vigyázni kell az embernek az állításokkal és a tanítói szándékkal. Olyan mennyiségű információ és tudásfoslány kavarg az agyunkban, hogy egyrészt kevés dolgot tudunk igazán meghallgatni és befogadni, másrészt kevés dologról gondoljuk azt, hogy nem tudjuk annak igazságát. Ezért gondolom célszerűnek azt a munkamódszert, amelyben nem állítani szeretnénk, hanem pontos kérdéseket feltenni. Így nem kész válaszokkal kell

Eszenyi Enikő, Trill Zsolt, Hegedűs D. Géza

William Shakespeare:

III. Richárd

dráma két részben

Fordította és a szövegkönyvet írta: Vecsei Miklós

III. Richárd – TRILL ZSOLT ■ Erzsébet – ESZENYI ENIKŐ m. v. ■ György, Edwárd, Tyrel – HEGEDŰS D. GÉZA m. v. ■ Margit – SZÜCS NELLI ■ Anna – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Buckingham – DÓRA BÉLA m. v. ■ Catesby – PATKÓS MÁRTON m. v. ■ Hastings – MÉSZÁROS MARTIN e. h. ■ Rivers – KOVÁCS TAMÁS e. h. ■ Stanley – KRAUSZ GERGŐ e. h. ■ York herceg – BÖRÖNDI BENCE m. v. ■ Erzsébet fiatalabb fia – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Erzsébet lánya – BARTA ÁGNES e. h. ■ Brakenbury – BORDÁS ROLAND e. h. ■ Pap – BERETTYÁN SÁNDOR e. h. ■ Polgár – BERETTYÁN NÁNDOR e. h. ■ Gyilkos I. – GYÖNGYÖSI ZOLTÁN e. h. ■ Gyilkos II. – LESTYÁN ATTILA e. h.

Dramaturg-konzultáns: Kállay Géza // Zene: Kovács Adrián // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: Ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 10., 11. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Eszenyi Enikő, Trill Zsolt

szembemennünk, hanem mindenkit egy saját válasz megfogalmazására készítetünk. A szövegkönyv nyelvezetét, valamint a darab eredeti dramaturgiáját is alávetettük annak, hogy ezek a kérdések minél pontosabban tudjanak megszólalni.

A munkamódszerhez tartozott az az alkotó tábori légkör is, amelyet a komoly műltra visszatekintő gyulai Shakespeare Fesztivál teremtett számunkra, ahol 2016 nyarán előadásunk premierje volt. Mestereink, általunk nagyra tartott színészek – Eszenyi Enikő, Szűcs Nelli, Trokán Nóra, Hegedűs D. Géza és a címszereplő Trill Zsolt –, valamint színinövendék barátaink tudtak együtt gondolkodni azokon a kérdéseken, amelyeket mi, a *III. Richárd*on keresztül szeretnénk volna feltenni.

Azok az alkotók, akik az életüket feláldozták azért, hogy közelebb kerüljenek a láthatatlan dolgok megértéséhez (magunkat is idesorolom), újra és újra megdöbbennek azon a megmagyarázhatatlan, szinte

transzcendens rétegen, ami Shakespeare darbjait megfogalmazhatatlanul, de mégis érzékelhetően átjárja. Az ő írásain keresztül mi is könnyebben megsejthetjük ezt a minket körülvevőt, ezt a köztünk feszülő valamit, amelyről ma már egyre kevesebbet beszélünk.

Ezeknek a megsejtéseknek az erősítésére emeltünk be az előadás szövegébe részleteket a Bibliából, Hamvas Bélától, valamint Allen Ginsberg-től. Ginsberggel kapcsolatban muszáj megemlíteni, hogy a mi generációnk feltűnően hasonlít a hatvan évvel ezelőtti amerikai vagy éppen magyar „beat-nemzedékhez”. Bár a játszó színészek közti különbség sejtetné, hogy a nemzedéki ellentétekkel is szeretnénk foglalkozni, de minket sokkal inkább foglalkoztat, hogy hogyan vált korosztályunk korszellemévé a cinizmus és az „önkiégetés”.

Ez az állapot véleményünk szerint nem feltétlenül a felgyorsult, személytelenülő világ következménye, hanem sokkal inkább elhatárolódás az előző generációktól. És úgy tűnik, nagyon nehéz nem a szakadékba ugrást választani, ha valaki ki akar szállni a mókuserékből.

Miért van ez így? – számunkra most ez a legfontosabb kérdés. A darabban játszó tizennégy fiatal közül szerepük szerint még tízen semlegesek a darab elején. Látjuk, hogy kik lehetnek a példaképeik, látjuk, hogy választaniuk kell. Richárdot választják. Ő az egyetlen, aki frapáns, intelligens, váratlan, izgalmas, humoros. Mindent hordoz, ami kell egy útját kereső fiatalnak. Szinte törvényszerű, hogy Richárdot követjük, és így előbb-utóbb Richárddá válunk.

VECSEI MIKLÓS

ISTEN OSTORA

Kelet és Nyugat drámai találkozása – történelem a színpadon

Attila, a hunok királya hatalma csúcsán áll: uralma alá hajtotta a fél világot, de nem pusztította el Rómát. Meghódoltak előtte a gótok is. A fogoly Mikolt gót hercegnőt gyűlölet fűti meggyilkolt szülei és legigázott népe miatt. Fondorlatok útján magába bolondítja Attilát... A tomboló bosszúvágy mélyén Mikolt szívében szenvedélyes szerelem rejtőzik.

A végzetes szerelem „vadromantikus” története mögé két civilizáció, a Kelet és a Nyugat drámai találkozásának hatalmas tablóját írta meg Bánffy Miklós *A nagyúr* című drámában. És ezt is megmutatja a Bánffy-mű alapján készült *Isten ostora* előadás.

– Ha végignéznünk a jelenen, azt látjuk, hogy a világban oda-vissza hullámvázban mozognak egész népek – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila. – Vendégmunkások milliói özönlenek egyik földrésről, országból a másikba. Háborúk, polgárháborúk, éhínségek

miatt emberek százazrei kénytelenek elmenekülni hazájukból, új hazát, menedéket keresve. A Kelet és a Nyugat drámai találkozásainak, összeütközéseinek történelmi dimenzióját éljük – megint.

– Bánffyt az foglalkoztatta a 20. század elején, amire én is választokat keresek ma, a 21. század elején – fogalmaz a rendező. – Vajon ebben a keveredésben – a mai népvándorlásban, globalizálódó világunkban, Európában – meg tudjuk-e őrizni a lényegünket, a gyökereinket, vagy az eljövendő világ rákényszerít majd bennünket, hogy az együttélés érdekében feladjuk nemzeti identitásunkat? És nem csak mi, mások is. Izgalmas kérdés, hogy meg tudjuk-e őrizni – nem csak mi, mások is – a csak ránk (rájuk) jellemzőt, és lehet-e megértés a kultúrák között. Bánffy drámája, amely nyomán az *Isten ostora* előadás készült, nem a máról szól, hanem történeti távlatokból vizsgálja ezeket a máig érvényes kérdéseket.

Farkas Dénes, Mátray László

POSZT-siker

Az *Isten ostora* a 2015-ös Pécsi Országos Színházi Találkozón (POSZT) több díjat is nyert: legjobb előadás, legjobb rendezés, legjobb látvány, legjobb férfialakítás (Horváth Lajos Ottó).

Az előadás 2016 tavaszán a kazanyi Nauruz Fórum vendége volt.

Isten ostora

Bánffy Miklós: A nagyúr című műve alapján

játsszák: MÁTRAY LÁSZLÓ m. v., TROKÁN ANNA m. v., BÁNSÁGI ILDIKÓ, SCHNELL ÁDÁM, HORVÁTH LAJOS OTTÓ, FARKAS DÉNES, BODROGI GYULA, FEHÉR TIBOR, KANALAS ÉVA m. v., BERETTYÁN NÁNDOR e. h., MÉSZÁROS TIBOR m. v., OLT TAMÁS, BAKOS-KISS GÁBOR, JANKA BARNABÁS m. v., BERETTYÁN SÁNDOR e. h., Bordás Roland e. h.

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Rideg Zsófia

Rendezte: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 6. – 19 óra

január 7. – 15 óra

Nagyszínpad

Nagy-Kálózy Eszter és Horváth Lajos Ottó

William Shakespeare

Szentivánéji álom

vígjáték két részben

Arany János és Nádasdy Ádám fordítása alapján

Theseus / Oberon – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Hippolyta / Titánia – NAGY-KÁLÓZY ESZTER ■ Puck / Philostrate – FARKAS DÉNES ■ Egéus – TÓTH LÁSZLÓ ■ Lysander – FEHÉR TIBOR ■ Demetrius – MÁTYÁSSY BENCE ■ Hermia – FÁTYOL KAMILLA m. v. ■ Heléna – TOMPOS KÁTYA ■ Vackor – OLT TAMÁS ■ Gyalu / Oroszlán – KRISTÁN ATTILA ■ Zuboly – SZARVAS JÓZSEF ■ Dudás / Thisbe – SCHNELL ÁDÁM ■ Orrondi – VARGA JÓZSEF ■ Ösztövr / Hold – RÁCZ JÓZSEF

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Lencsés István // Sógó: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Tüü Zsófia

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

január 10. – 19 óra • Nagyszínpad

január 11. – 15 óra • Nagyszínpad

Az előadást 16 éven felülieknek ajánljuk!

SZENTIVÁNÉJI ÁLOM

Szárnyalás a vágyaink diktálta álom és a valóság között

Amikor a *Szentivánéji álom* Helénája skype-on bejelentkezik, és a hatalmas kivetítőn látjuk a kétségbeesetten epekedő szerelmes könnyáztatta arcát, máris beleestünk a szerző, Shakespeare és a rendező, David Doiasvili csapdájába. Az angol szerző azt „hazudta”, hogy a műve az ókori Athénban játszódik (pedig Londonban történt minden), a grúz rendező pedig azt állítja: itt és most. Mindkettő igaz, és egyik sem? És közben időnként Stromae *Formidable* című száma szól. Akkor mégis csak itt vagyunk a mában? Leginkább mégis az álom és a valóság között utazunk.

A grúz David Doiasvili rendezte előadásban is fontos szerepet tölt be a humor, a derű, de az csak akkor tud igazán érvényesülni, ha mellette ott van a folyton változó emberi érzelmek, viszonyok erőteljes drámája is.

A *Szentivánéji álom* szereplői egy furcsa beavatáson esnek át valahol az álom és a valóság határvidékén. Mert ahogyan az életben is gyakran

előfordul: a szerelem, a legerősebb emberi érzés olyannyira felkavar bennünket, hogy nem tudunk különbséget tenni a vágyaink diktálta álom és a valóság között. Sőt, előfordulhat, hogy az álmainkban átélte intenzív érzések valóságosabbnak tűnnek a mindennapi élet megszokott, gyakran csak szerepként megélt valóságánál.

Az előadás szereplői a valóság, az ébrenlét állapotából átkerülnek az álom különös világába, és a rendezés ezt a nyelv eszközeivel is érzékelteti. Az első felvonásban, ahol még a realitás a meghatározó, Nádasdy Ádám modernebb, a mai nézők számára érthetőbb fordítása hallható. A második, harmadik és negyedik felvonásban, vagyis a varázslatos álom során Arany János 19. században készült szövege hangzik el, amelynek sajátos archaikussága kifejezetten „álomszerű”. A negyedik felvonás második felétől, az „ébredéstől” kezdve pedig keveredik a két fordítás, mert az előadás koncepciója szerint a szereplők maguk sem tudják már: számukra hol az álom, és hol a valóság.

Ács Eszter, Fehér Tibor

Vörösmarty Mihály

Csongor és Tünde

Csongor – FEHÉR TIBOR ■ Tünde – ÁCS ESZTER e. h. ■ Mirigy – NAGY MARI ■ Ilma – SZŰCS NELLI ■ Balga – SZARVAS JÓZSEF ■ Kalmár – IVASKOVICS VIKTOR m. v. ■ Fejedelem – RUBOLD ÖDÖN m. v. ■ Tudós – BLASKÓ PÉTER ■ Kurrah – OLT TAMÁS ■ Berreh – RÁCZ JÓZSEF ■ Duzzog – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Ledér – TÓTH AUGUSZTA

Díszlet, jelmez: Nagy Viktória // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Géczy István, Lencsés István // Súlygó: Gróf Katalin // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 17. – 19 óra

január 18. – 15 óra

Nagyszínpad

CSONGOR ÉS TÜNDE

Utazás Vörösmarty tér-idő birodalmában és a szerelem mindent átható derűje

– A szerelem csodáját akarom megmutatni Vörösmarty szertelenül játékos drámáján keresztül. Mert most a szerelem derűje a legfontosabb számomra – mondja a *Csongor és Tünde* rendezője, Vidnyánszky Attila. – A derű, ami abból a reménységből fakad, hogy Csongor és Tünde nemcsak egymáséi lesznek, hanem az előadás végén eljutnak egy hosszú út elejére: elkezdődik közös életük. Ha minden csodán, varázslaton, égi pátoszon keresztül ide elérkezünk, és meg tudjuk éreztetni ennek a beteljesedésnek és életbe való indulásnak az örömét, tüztét, ha ebben magára ismer az, aki már túl van ezen, és az is, aki még ennek reményében keresi a párját, akkor megérte ez a nagy színházi utazás. Akkor izgalmas ez a kaland a Vörösmarty zseniális elmejátéka által teremtetett furcsa tér-idő birodalomban.

Vörösmarty Mihály a magyar romantika legnagyobb költője. Mindössze ötvenöt év adatott neki, életműve nemzeti örökség és világirodalmi érték. Leghíresebb versei a *Gondolatok a könyvtárban*, *A vén cigány* és a *Szózat*, amely nemzeti imádsággá lett. A Magyar Tudományos Akadémia tagja volt, magyar nyelvészeti munkák társszerző-

je, dramaturgiai és kritikai műveiből fejlődött ki a hazai színikritika. Kortársai a „nemzet ébresztőjeként” emlegették. A költői hivatás közéleti funkció is volt azokban az időkben. Vörösmarty a nemzet haladó erőinek törekvéseivel párhuzamban növelte naggyá a magyar epikát és lírát.

Drámairodalmunk egyik alapműve a *Csongor és Tünde*, amely *Az ember tragédiájával* és a *Bánk bánnal* alkotja a klasszikus magyar drámai triászt. A *Csongor és Tünde* színpadra állítása próbatétel: megtalálni azt a kortárs színpadi formát, amely méltóképpen és szenvedélyesen közvetíti ezt az ősi mitológiából szőtt többdimenziós tündérmesét a boldogságkeresésről. Hol a boldogság? Vörösmarty költői válasza erre a kérdésre: a rideg, szomorú, gyászos éjben „ébre maga van csak az egy szerelem.”

Minden idők legderűsebb *Csongor és Tündéjére* készülök – mondta tréfálkozva Vidnyánszky Attila még a próbák idején. Aztán kiderült: sikerült megragadnia ezt az életérzést, amely fájdalmasan hiányzik mindennapjainkból, ám a színházban ott van, és átélhető. A szerelem derűje.

Béres Miklós, Horváth Lajos Ottó

6

Bekukucskálni az emberi természet bugyraiba – Csehov-novellából színház

– Csehovot felesleges aktualizálni, hiszen *A 6-os számú kórterem* is létezésünk mindig jelenidejű alapigazságait tárja fel. A művel kapcsolatban jelenleg halhatatlansághoz fűződő viszonyunk foglalkoztat – mondja a rendező, Sardar Tagirovsky. – Az emberiséget mindig foglalkoztatja ez a kérdés. Hogyan tehetne szert olyasféle tökéletességre az ember, hogy képes legyen fenntartani a halhatatlanság illúzióját? Mert az illúzió árnyékában megszűnhet a halálfélelme. És pont a félelem miatt rendíthetetlen elvekkel bátyázzuk körbe magunkat, amelyek magyarázatul szolgálnak arra, miért élünk úgy ahogy. És akkor már itt a következő kérdés: miért bánnak rosszul a betegekkel? Miért nem érdekli a kórházat a bolondok nyomorúsága? Miért fordítja el a világ a fejét a szenvedéstől?

– Jól látható, hogy vannak olyan emberek, akiket a társadalom eltol magától, kiteszt, akiket már-már rutinosan megbélyegzünk, mert nem olyanok, mint mi. Nem olyan „jók”, nem olyan „tehetségesek”, „erősek” vagy „kreatívak”. Olyan tereket alakítunk ki, ahol külön kezelhetjük azokat, akikkel nem tudunk mit kezdeni. Akik a mi szemszögünkől nézve nem normálisak – magyarázza a rendező, és hozzáteszi: Mindennapjainktól nem áll távol *A 6-os számú kórterem* kegyetlensége, paranoiája, közönye. Csak néhol jobb a csomagolás.

Csehov írja: „Amíg a társadalom elkülöníti magától a bűnösöket, elmebetegeket és általában a zavaró elemeket, addig legyőzhetetlen. Ha egyszer van börtön és örültekháza, akkor valakinek ülnie is kell

6

(Anton Csehov *A 6-os számú kórterem* című elbeszélése alapján)

Játsszák: BARTÓK GYÖRGY m. v., BÁNSÁGI ILDIKÓ, BECZÁSY ÁRON m. v., BÉRES MIKLÓS m. v., FARKAS DÉNES, HORVÁTH LAJOS OTTÓ, KATONA DÁVID m. v., LUKÁCS ANDRÁS m. v., TÓTH LÁSZLÓ, VARGA JÓZSEF, VAS JUDIT GIGI valamint BALOGH ZSUZSANNA ESZTER (operaénekes), KRIESCH BARBARA (hárfaművész)

Zeneszerző: Bartók György // Díszlet, jelmez: Dobre-Kóthay Judit // Fénytervező: Bányai Tamás // Dramaturg: Benedek Zsolt // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlygó: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: Sardar Tagirovsky

mikor? hol?

január 18. – 18 óra • Gobbi Hilda Színpad

benne. Ha nem magának, akkor nekem, ha nem nekem, akkor valaki másnak.” Szükségszerűen kegyetlen a létformánk? A közöny identifikációnk része vagy később megszerzett „tudás”? – teszi fel a kérdést Tagirovsky.

– Nem akartam konkrét üzenetet megfogalmazni. Az túl didaktikus. Inkább csak be akartam kukucskálni az emberi természet bugyraiba, hogy vajon honnan ered a kollektív félelem, amely elzár bizonyos lehetőségeket az emberek elől. Az is érdekel, hogy vajon milyen jöghőn dönthet az ember mások sorsáról...

– Az első részt meghagytuk úgy, ahogy azt Csehov megírta – tudjuk meg az előadásról. – Ekkor még nem szereplőket látunk, hanem narrátorokat, és ez igen erőteljes színpadi jelenlétet kíván: a színészek maguk lesznek Csehov. Azután fejezetről fejezetre csempésszük be a „színházat” az előadásba. Finoman, lassan...

XX. SZÁZADI TÖRTÉNELEMÓRÁK A NEMZETIBEN

Fekete ég – A fehér felhő

Molnár Ferenc:

Az első világháború két felvonásban
– a történelem valósága és
Molnár Ferenc meséje.

Rendező: Vidnyánszky Attila

Vladislav Vančura azonos című regénye alapján (fordította:
Zádor András) és egyéb dokumentumok felhasználásával írta:
Ernyei Bea és Galambos Péter

Szeszélyes nyár

Három szerelmes nap és egy
csehszlovák vízirevű a prágai
tavasztól a Bársonyos forradalomig.

Rendező: Galambos Péter

Szilágyi Andor

Tóth Ilonka

'56 mártírja a 24 évesen kivégzett
orvostanhallgató. A tisztaság jekképe
a koncepció serek sötét poklában.

Rendező: Vidnyánszky Attila

Sarkadi – Fábri – Nádaszy – Vincze

Körhinta

Föld, házasság, érdekek. Felülírhatja
bármely kor parancsát a szerelem?

Rendező: Vidnyánszky Attila

Fedák Sári

Szűcs Nelli önálló estje

Sztár Pesttől New Yorkig 1945 előtt.
Félreállított és mellőzött 1945 után.
Egy színészsors a XX. század viharában.

Rendező: Dávid Zsuzsa és Szűcs Nelli

Földes László Hobo A Gulag virágai

Versek, dalok és egy háttorzongatóan
abszurd, mégis igaz történet a szovjet
táborokból. És még Lenin is „feltámad”.

Rendező: Vidnyánszky Attila

Mezei Mária

Hoztam valamit a hegyekből Tóth Augusztina önálló estje

Mi van a vörös démon, a diva, a femme
fatale álarca mögött – egy ember,
egy asszony, egy művész.

Rendező: Dávid Zsuzsa

KÖRHINTA

Próza, zene, tánc és „fölszeng benne a szerelem”

Szerelem, föld, házasság, érdekek. Vajon melyik a fontos? A fiatalok boldogsága, vagy hogy – évszázadok paraszti törvénye szerint – egysüljenek a birtokok, amelyek majd megélhetést jelentenek egy új család számára. Szerelem? Lehet-e a pillanat boldogságára jövőt építeni? Erősebb a társadalom, a „földhöz a föld törvénye”, a józan ész, mint két ember egymás-akarása?

– A szerelemért érdemes élni, küzdeni. Hitet lehet meríteni belőle – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila. – Ez a *Körhinta* történetének magva. Erről szól a Nemzeti Színház előadása is. Két férfi ugyanazt a lányt akarja. A lányt a szíve a szegényebbhez húzza, míg a szülei a módosabbhoz adnák. A lány a szívére hallgat. Törőcsik Mari úgy emlékszik, hogy Jean Cocteau azt mondta: a *Körhinta* azért nagy film, mert „fölszeng benne a szerelem”. A történet egyszerű, éppen ezért úgy tekintünk a *Körhintára*, mint egy görög drámára. Ismerjük a sztorit, ahogy az ókori színházban is mindenki ismerte a mítoszokat, azok szereplőit, sorsát. Nem lineárisan mesélem el a történeteket, hanem egyfajta mozaikszerűség, párhuzamosság jön létre, ami szándékosan kihagyásos, balladisztikus.

– Vagyunk ötven színész a darabban, és van negyven táncos. Ha nyolcvan láb a csizmát és a kemény sarkú cipőt odavágja a színpadhoz, az robban. A tánc vadállati – mondja az öreg Patakit alakító Cserhalmi György. – A néptánc nem bír megöregedni. Minél ösibb, annál fiatalabb. Olyan „nyelv” – szemben azzal, amit beszélünk –, amin

Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa

Körhinta

Pataki István – CSERHALMI GYÖRGY m. v. / VARGA JÓZSEF I
Patakiné – SZÜCS NELLI I Bíró Máté – ifj. VIDNYÁNSZKY
ATTILA I Mari – WASKOVICS ANDREA e. h. I Farkas Sándor
– FARKAS DÉNES

Közreműködik a Magyar Nemzeti Táncegyüttes

Zeneszerző: Lakatos Róbert // Díslettervező: Mira János //
Jelmeztervező és dramaturg: Vincze Zsuzsa // Rendezőasszisztens:
Kernács Péter // Súlygó: Kónya Gabriella // Ügyelő: Dobos Gábor

Társrendező-Koreográfus: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 20. – 19 óra • Nagyszínpad

január 25. – 15 óra • Nagyszínpad

egy sor ember egyet akar. Ebben az örvénylésbe ragad bele az előadás. Az életbe!

Mindazok, akik látták a *János vitéz* és a *Johanna a máglyán* rendezését, megtapasztalhatták, hogy Vidnyánszky az érzelmek sodró erejét grandiózus színpadi kompozíciókban viszi színre. A nagyszerű szereposztás mellett a produkció dinamizmusáért a Nemzeti Táncegyüttes felel. Műfajokat átívelő, a prózát, a táncot, a zenét egyesítő költői színházi előadás a *Körhinta*.

Jelenet a Vitéz Lélek című előadásból – a háttérben Nagy Anna és Reviczky Gábor

„Lehet anekdotázgatni, esetleg részletezni a történelmi változásokat, vagy okosan elemezni, miként hatott a színész személyére egy-egy szerep... Ez mind-mind érdekes lehetne, csak a lényeghez semmi köze.”

A SZÍNÉSZ ÁLOMVILÁGGAL ÜGYNÖKÖL

Mécs Károly fontos és fölösleges könyvekről, színházról és filmről, anekdotázgatásról és a megismételhetetlenről

Mécs Károly azzal próbálja visszautasítani az interjúkérést, hogy rengeteget nyilatkozott már, többször elmondta az élettörténetét. A nemrég kapott Nemzet Művésze díj alkalmából persze szívesen beszélget. Könyvnyi érdekes történetet is tudna mesélni, de memoárkötetet semmiképpen sem szeretne. Szerinte a színész létezésének lényege szavakkal ugyanis leírhatatlan.

Statisztikát nem készítettem, de több olyan hasonló korú művészt tudnék mondani, akik gyakrabban nyilatkoznak. Sőt könyvük, interjúkötetük is van már. Mit szólna egy ilyen felkéréshez?

– Nemet mondanék. Többször is megkerestek már az önálló kötet tervével, de mindig nemet mondtam. Nem kell. A színész a színpadon létezik csak igazán. Hic et nunc! Itt és most – ahogy a latin mondás tartja. Csak az előadásban tud igazán hatni a színész, ott és akkor tudja átadni mindazt, amiből a néző profitálhat: az értelmi és az érzelmi megerősítést, a katarzist, a megtisztulás élményét... Minden előadás egyszeri és megismételhetetlen. Mi, színészek sem vagyunk minden este ugyanolyan formában, időnként fáradtabban érkezünk a színházba, máskor könnyedebben, természetesebben reagálunk egymás gesztusaira is. De a közönségtől is függ, milyen lesz az összehatás. Ha a

nézőtér nem él együtt a színpaddal, pestiesen szólva nem veszi a lapot, akkor az egész hatástalan. A személyes kapcsolat, a színpad és a nézőtér kölcsönhatása, a pillanat varázsa leírhatatlan.

Ezekből a tünékeny pillanatokból legalább valamennyit megörökíthetnénk egy könyvben. Azt kézbe lehet venni, újra és újra fel lehet lapozni. Mindjárt dedikálnám is!

– Én is szeretem a szép könyveket. Különösen kedvesek számomra a nekem ajánlott, dedikált példányok. A mindennapjaim legszebb pillanatai, amikor könyvet vehetek a kezembe. De a munkám miatt is gyakran olvasok. Amikor például Görgéyt játszottam, korabeli dokumentumokat, visszaemlékezéseket tanulmányoztam, hogy minél jobban megismerjem a tényeket, megértsem ezt az embert, hiszen a magyar

Jelenet a Tóth Ilonka című előadásból

történelem egyik legvitatottabb személyiségevel kellett azonosulnom. A szépirodalmat, a regényeket pedig azért szeretem, mert a jó könyv kikapcsol, felszabadítja a lelket, egy másik világot nyit meg az olvasó számára. De csak az igazán jó írók képesek hitelesen ábrázolni a személyiséget, csak ők tudják mások számára közvetíteni, átélhetővé tenni a szereplők finom lelki rezdüléseit.

Tehát egy jó Mécs Károly-kötet kellene! Miért nem írja meg?

– Nem vagyok író. Színész vagyok. Arthur Miller *Az ügynök balálában* azt mondja: „Az ügynök álomvilággal ügynököl – ez a mestersége”. Tulajdonképpen a színész is álomvilággal ügynököl. Nem mintha valami hamis vagy nem létező portékát próbálnánk eladni a nézőnek. Mi a való élet alapján újrafogalmazott történeteket éljük meg a színpadon, azt igyekszünk továbbadni, közvetíteni. A legtöbb színész életrajza bővelkedik ugyan a fordulatokban, az érdekes találkozásokban. Csinos kis mese kerekíthető bármelyikünkéről. Adat is van bőven, szerepek, fényképek... Lehet anekdotázgatni, esetleg részletezni a történelmi változásokat, vagy okosan elemezni, miként hatott a színész személyére egy-egy szerep... Ez mind-mind érdekes lehetne, csak a lényeghez semmi köze.

Gondolom, azért az újságcikkeket, fotókat gyűjti!

– Valamikor még gyűjtöttem az újságcikkeket, de ezek egy része elvesztett, ami még megmaradt, az is csak ott van egy halomban, rendezetlenül. Emlékszem, 1944 telén a Zirzen Janka úton – a hóban, sárban – láttam szanaszét összetaposva Jávör Pál összes fényképét. Ez volt a háború. Ennyi ér a dokumentáció...

Egy könyvben azt is részletesen kifejtethetné, mit gondol a színjátszásról, mi az ars poétikája?!

– Nincs ars poétikám. „Jót s jól.” Ennyi.

Ne is próbáljam rábeszélni a saját könyvre?!

– Ne fáradjon! Főlősleges. Ebben a korban nyugodtan mondhatom: a kenyerem javát megettem, és nagyon sok színészmemoárt olvastam, de egyik sem tetszett igazán. Csak igen keveset árulnak el arról, hogy az illető milyen is volt igazán. Színészként csak addig létezőnk, amíg itt vagyunk a Földön és amíg a színpadon állunk. A könyv, az írás nem tudja visszaadni a színjátszás lényegét.

Olyan ez, mintha szavakkal próbálnánk leírni a zenét?

– Jó, hogy mondja! Talán a zene az az eszköz, amely képes lenne érzékelteni azt a bonyolult testi, szellemi, lelki összhatást, amely a színész-mesterség lényege.

Mondja ezt, mert közismerten zenerajongó!

– Mióta az eszemet tudom, hangverseny-látogató vagyok. Már 12 éves koromban diákberletem volt a MÁV szimfonikusok koncertjeire. Nagyon sok barátom van a zenészek között. Tisztelem őket, mert nemcsak a hangszerük mesterei, hanem emberileg is rendkívül gazdagok. Az egyik legjobb barátomnak tartom Rolla János hegedűművészt, aki évekig vezette a Liszt Ferenc Kamarazenekart. Vele több közös munkánk volt már. De dolgoztam együtt a zseniális Jandó Jenő zongoraművésszel is, nagy siker volt a közös műsorunk, a *Liszt és a költészet*. Annak idején a főiskolán zenés osztályba jártam, és még nem is olyan régen kaptam énekes szerepeket, például Szolnokon a *Csókás asszony*-előadásban Tarpataky bárót. De erről is sokszor beszéltem már...

Elmondta már, hogy érettségi után előbb könyvtárosnak jelentkezett, aztán orvosnak. De azt még nem, hogy miért akart könyvtáros lenni?

– Gyerekként furcsa kis könyvmoly voltam, rengeteget olvastam. Bár ez nem azt jelenti, hogy reggeltől estig csak a könyveket bújtam volna.

Mécs Károly

Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész. 2016 novemberében megkapta a Magyar Művészeti Akadémia által alapított Nemzeti Művésze díjat.

1936. január 10-én született Budapesten. 1961-ben végzett a Színház és Filmművészeti Főiskolán, de már 1958-ban szerepelt a Nemzeti Színházban, 1960-tól a Petőfi Színházban, 1961 és 1963 között a Szegedi Nemzeti Színházban játszott. 1963-ban lett a Kazimir Károly vezette Thália Színház tagja, játszott az Arizona Színházban, a Művész Színházban, a Budaörsi Játékszínben, vendégszerepelt Szolnokon és Bécsben is. Színházi munkája mellett számtalan filmben játszott főszerepet.

A Nemzeti Színházban jelenleg a *Vitéz lélek*, a *Fekete ég* – *A fehér felhő* és a *Tóth Ilonka* című előadásokban látható.

Szabadidőmben sportoltam: síztem, kajakoztam, tornáztam... Esténként viszont olvastam. Az utcánkban lakott Szerdahelyi István esztéta, irodalomtörténész. Ő volt az, akivel gyakran összeültünk, beszélgettünk – könyvekről, írókról, irodalomról. Nekem borzasztóan tetszett volna a könyvtárosság. Úgy képzeltem, a könyvtárban majd állandóan olvashatok, és ezért még fizetést is kapok. Arra nem gondoltam, hogy aligha van unalmasabb munka, mint a katalogizálás.

Honnan jött az ötlet, hogy inkább talán orvos lesz?

– Nyaranként a János Kórházban voltam kisegítő. Tetszett az orvosok munkája. Igyekeztem a kezük alá dolgozni. Kisebb beavatkozásoknál már asszisztáltam is. Az emberek iránt érzett együttérzés, a sajnálat miatt olyasmiket is megcsináltam, amelyek egyébként nem jellemzőek a 16-17 éves kamaszokra. Munka után felkerestem azokat a magányos öregeket, akiket senki sem látogatott. Megpróbáltam segíteni rajtuk, ha mást nem tudtam, legalább egy pohár vizet adtam nekik vagy megigazítottam a párnájukat, és meghallgattam a történetüket. Ebből is rengeteget profitáltam. Ott tanultam meg, hogy a másokkal való törődés, a segítségnyújtás milyen hatalmas erő az ember életében. Nem vettek fel az egyetemre, de később a színpadon gyakran lehettem orvos. Hogy ismertem azokat a sztereotíp mozgásokat, gesztusokat, amelyeket az orvosok is használnak, azt részben a János Kórházban tanultam. De a feleségem révén is nagyon sok orvos barátom van. Nagyszerű emberek: orvosként, tudósként is kiválóak. A munkájuk mellett többen zenélnek, festenek vagy éppen koncert- színházrajongók. Ebben a körben is nagyon jól érzem magam, hiszen sokirányúan tájékozottak, élvezet velük az együttlét. A társaság kohéziója az a lelki szabadság, amely egyébként jellemzi a zenész és a színész barátaimat is, hogy képesek határozottan és megalapozottan dönteni.

Miért nem vették fel egyik egyetemre sem? Nem volt elég felkészült vagy osztályszempontok miatt utasították el?

– Ezek voltak az '50-es évek! A gimnáziumot 1954-ben fejeztem be. Jól sikerült a felvételem. Emlékszem, a bölcsészkaron behívatott Bóka László, megdicsérte a dolgozatomat. Ma is emlékszem: Móricz Zsigmond munkásságáról írtam 13 oldalt. Azt mondta a professzor, kiváló tanulmányt írtam, de nem tud felvenni, mert a szakértetségizetteknek kell a hely. Ha elmegyek Debrecenbe, egy év múlva majd átvesz. Nem mentem... A következő két évben különféle tanfolyamokon – ha jól számolom – öt szakmát is kitanultam. Ezek mindegyike valamiképpen kapcsolódott a nyomdászathoz. Akkoriban leginkább alkalmazott retussal és grafikával foglalkoztam.

A színház iránt mikor kezdett érdeklődni?

– Még a gimnáziumban történt, hogy a magyartanárom írt egy színdarabot abból az alkalomból, hogy 100 éves lett az intézmény, a Toldy Ferenc Gimnázium, csak akkor éppen Fürst Sándor Gimnáziumnak hívták. A *Nyelvében él a nemzet* című darabot kétszer vagy háromszor adtuk elő a MOM-ban. Én játszottam a randa némettanárt. Nagyon élveztem, hogy elbújhatok a maszk mögé, és ütköztethetem a gondolataimat, pontosabban a megírt frázisokat a többiek hasonló frázisaival. Korábban nem sokat szerepeltem. Általános iskolás koromban egyszer mondtam verset, de abba is belesültem. Iszonyú lámpalázás voltam, sőt, most is az vagyok. Még a sorozatban játszott előadások esetében is van bennem némi szorongás, bár már régen nem az a bénító érzés, mint volt a dilettantizmus idején. A megoldások talán könnyebben születnek, de a felelősségérzet egyre növekszik.

Nagyon jól indult a pályája: 1957-ben felvették a főiskolára, és '59-ben már a Nemzeti Színházban játszott. Aztán jöttek a jobbnál jobb film-

Tordy Gézával *A kőszívű ember fiai* című film forgatásán. Velük szemben, a kamera mellett szemüvegben ül a rendező, Várkonyi Zoltán rendezte. | fotó: MTI

szerepek: *A Noszty fiú esete Tóth Marival, Két emelet boldogság, Napfény a jégén, Esős vasárnap...*

– Az 1950-es, '60-as években nagyon sok jó magyar film készült. Eből a szempontból szerencsés volt ez az időszak, hiszen elég sok pénzt kapott a filmgyártás, és olyan nagy tudású rendezőink voltak, mint például Gertler Viktor, aki korábban a német filmgyárban, az UFA-ban tanulta a szakmát. A háború után készült filmek közül az ő nevéhez fűződik az *Úri muri*, az *Allami Árúház*, a *Dollárpapa*, aztán a hatvanas évekből *A Noszty fiú esete Tóth Marival*, *Az aranyember*... Ezeket a filmeket még ma is játsszák. Várkonyi Zoltán, *A kőszívű ember fiai* rendezője pedig mind színházi emberként, mind filmalkotóként különleges tehetség volt.

Amikor 1965-ben felkérték Baradlay Richárd szerepére, gondolt arra, hogy az örökkévalóságnak dolgozik?

– Az örökkévalóság azért talán túlzás... Ahhoz pedig vátesznek kellene lennünk, ha meg tudnánk mondani a jövőt.

De az biztos, hogy amíg „nem engedünk 48-ból”, amíg ünnepeljük március 15-ét, *A kőszívű ember fiait* műsorra tűzi valamelyik tévécsatorna...

– Sajnos nem túl sok ilyen témájú, és ilyen kvalitású film készült. Ezért játsszák *A kőszívű ember fiait* március 15. táján a tévécsatornák. A gyerekek pedig először leginkább a kötelező olvasmány helyett nézik meg ezt a filmet, csak felnőtteként csodálkoznak majd rá, milyen fontos gondolatokat fogalmazott meg az író, Jókai Mór és a film rendezője, Várkonyi Zoltán. Én is csak később ismertem fel igazán ennek a filmnek az érteit. Amikor megkaptam a szerepet, először leginkább amiatt aggodalmaskodtam, hogy nem vagyok olyan robusztus alkat, mint amilyennek Baradlay Richárdot képzeltem. Amikor az ember benne van egy ilyen munkában, nyilván igyekszik a legjobban teljesíteni, de

eszébe nem jut, hogy mi lesz a kész film sorsa. Szerencsére Várkonyi Zoltán zseniális szakember volt: értett a gazdasági ügyekhez, meg tudta szerezni a film gyártásához szükséges pénzt. Rendkívül művelt ember és nagyszerű színész volt. Amikor rendezett, pompás, célratörő instrukciókat adott. A pályám során tőle tanultam a legtöbbet.

Színészekből lesznek a jó rendezők?!

– Nem feltétlenül. A rendezéshez szükség van bizonyos rendezői képességre és széleskörű tanultságra.

Ön szerint miről ismerhető fel a tehetség?

– A tehetség isteni adomány. Az vagy van, vagy nincs. Arra a fundamentumra aztán lehet építeni. Meg kell tanulni a szükséges szakmai ismereteket, aztán megfelelő feladatokkal folyamatosan fejleszteni kell a tehetséget.

Viszonylag későn kezdett rendezni... Tóth-Máthé Miklós drámáit 2003-ban mutatták be a Budaörsi Játékszínben.

– Tóth-Máthé Miklós évfolyamtársam volt a főiskolán. Egy ideig ő is színészként dolgozott, de aztán az én kedves Micu barátom úgy döntött, pályát módosít, író lesz. Azóta talán már a huszonhatodik könyvén dolgozik. Szerintem rendkívül tehetséges író, nagyon sok a mondanivalója. Szép magyar nyelven, igényesen ír, nem használ szlenget, goromba szavakat. Két egyfelvonásosát – a Rákóczi-színművet, a *Rodostót* és a Szenci Molnár Albertről szóló *A zsoldáros és a zsoldost* – a Budaörsi Játékszín igazgatója, Éless Béla befogadta és addig-addig gyözködött, hogy vállaljam el a rendezést, míg végül igent mondtam.

Nem volt nehéz úgy rendezni, hogy közben elvállalta a főszerepet is?

– Ez óriási hiba volt. Nem lehetünk egyszerre lent is és fent is. Amit színészként csinállok, azt nem látom rendezőként. Nem tudom a hibá-

imat javítani. De aztán sodort magával az élet, a tehetetlenség, a költéségetés... Szerencsére nagyon jó társaim voltak. A színész-kollégák, Quintus Konrád és Kelemen István mindenben segítettek. Az pedig különösen szép élmény volt, amikor Kassán, 2003. augusztus 20-án, szabadtéren is bemutathattuk a *Rodostót*. A Rákóczi-ház első emeletén tárogató szólt, fáklák szegélyezték a járdát, a Duna Televízió munkatársainak köszönhetően kivilágítottuk az udvaron álló szomorúfüzűt. Azt hiszem, mindenki ott volt ezen az estén a városból és a környékről, akinek fontos volt a magyar múlt, a magyar kultúra.

Sokat játszott külföldön is. Ezek csak vendégjátékok voltak vagy felvetődött, hogy esetleg elhagyja az országot?

– Még a színművészeti főiskola előtt, 1956-ban történt, hogy elindultam Nyugatra. Itthon nehezen kaptam munkát, minden bizonytalan volt. Salzburgban viszont már állás várt, grafikusként dolgozhattam volna egy ottani cégnél, de alighogy felleptem a vonat lépcsőjére, már akkor honvágyam volt, ahogy visszanéztem a peronról, megláttam a János-hegyet, és összeszorult a szívem. Megkérdeztem magamtól: ugyan hová mennék, amikor itt vannak a szüleim, itt van az öcsém, itt vannak a barátaim... Később aztán színészként valóban sokat játszottam német és osztrák filmekben, de arra soha nem gondoltam, hogy kint maradjak. Ezt igyekeztem rövid kis köszönő beszédemben megfogalmazni most, amikor megkaptam a Magyar Művészeti Akadémiától a Nemzet Művésze díjat. „Ez a nemzet magába fogadott, egész létem keretét és tartalmát adta, és ebből kiválni még a legválságosabb helyzetben sem tudtam vagy akartam...”

Bécsben színházban is játszott. Oda mi vonzotta?

– Meghívott az Auersperg Theater akkori igazgatója. Akkor éppen össze tudtam egyeztetni az itthoni munkáimmal, ezért ígért mondtam. Az Auersperg Theater a Josefstadt, a Józsefváros szélén található kis kastély színházterme. Itt mutattuk be Feydeau-tól a Katz' im Sack, a *Zsákbamacska* című bohózatot. Nagy sikerrel játszottuk, bár az kicsit balul sült el, hogy a szerepem szerint akcentussal kellett volna beszélnem, aztán a Wiener Kurier azt írta: a németül legszebben beszélő a magyar színész volt...

A német nyelvtudást otthonról hozta?

– Édesanyám is, édesapám is beszélt németül, és fontosnak tartották, hogy mi is megtanuljuk a nyelvet.

Nyelvi nehézsége tehát nem lett volna, ha '56-ban a vonaton marad...

– Ha jól emlékszem, 1952 vagy '53 lehetett, én 16-17 éves voltam, amikor egyetlen napra kölcsön kaptam a svájci szerző, Max Frisch darabját, a *Die Chinesische Mauert*. Azonnal elolvastam és az egyik fejezetet mindjárt le is fordítottam, tehát minden különösebb iskolai előképzettség vagy egyetemi tanulmányok nélkül megpróbálkoztam a műfordítással. A történet szerint Kínában vagyunk, valamikor a Ming-dinasztia idején, és odakerül a mai kor embere is, aki az egykori

Itt és most

Mikor beszélni kell, jobb a kötött szöveg. Ezt szoktuk meg, mi, színészek. Mert köszönetet mondani lehet nagyképűen – „tudom, hogy már rég megérdemeltem” tónusban – vagy elfúlóan, remegő ajkakkal, esetleg szárazan, tárgyilagosan, rezignáltan... és lehet tiszta szívvel, örömmel, egy kicsit meghatottan, ahogy most én érzem és mondom: köszönöm szépen! Köszönöm, hogy itt és most a Nemzet Művésze lehetek. Azé a nemzeté, amely magába fogadott, amely egész létem keretét és tartalmát adta, s amelyből kiválni még a legválságosabb helyzetben sem tudtam vagy akartam. A művészeti ág, amelynek gyakorlója lehettem, egész létével és törekvésével a nemzet, a magyar nyelv szolgálatára szegődött. Mikor ezt nem tette, vagy más irányban kereste a boldogulást, rendre visszafordulásra kényszerült.

Pályám a Nemzeti Színházban kezdődött, ahol ezt a szellemet éreztem és szívtam magamba. Véremmé vált és most, hogy pályám lezáró periódusához érkeztem, az új Nemzeti Színházban is ezt érzékelem.

Ez megnyugtató, mert minden más kultúrára nyitott, de érzelmeiben, gondolati tartalmában a nemzet szellemi kibontakozásának, tovább fejlődésének szolgálatában áll.

Remélem lesz még időm és alkalmam arra, hogy tovább szolgálhassak.

Köszönöm Önöknek a tisztességet!

Elhangzott 2016. november 3-án a Magyar Művészeti Akadémián

társadalmi konfliktusokat úgy szeretné megoldani, ahogy erről ő gondolkodik. Ez az új ember azt mondja a császárnak: nyissa ki a palota kapuját, hiszen dörömböl a nép. Mire a császár azt feleli, az nem nép, hanem csöcselék, mert hogy ki a nép és ki a csöcselék, azt mindig az uralkodók döntenek el. Ez a mondat később nekem '56 megítélésével kapcsolatban gyakran eszembe jutott...

Itt a Nemzeti Színházban több művésznek is van önálló estje. Az ön műsora miről szólna?

– Nem akarok én már önálló estet. Ötven éven keresztül jártam a világot magyar költők németre fordított verseivel, megfordultam az összes jelentős német városban. De magyar nyelvű estjeim is voltak, Stockholmtól Fokvárosig, ahová a kint élő magyarok hívtak. Mostanában inkább már csak a mások előadását, a fiatal tehetségek munkáját figyelem. Persze ha megkínálnak egy-egy szereppel, ha bíznak bennem, azt megköszönöm, és igyekszem a legjobb tudásom szerint eleget tenni az elvárásnak.

FILIP GABRIELLA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Két hányatott sorsú ember egymásra talált és összekapaszkodott. Aztán kaptak egy esélyt az élettől, hogy hatszáz millió forint erejéig váltsák valóra mindazt, amire addig gondolni sem mertek.

Kiss Csaba drámaíró „csehovi mélységekről” beszél a nincstelen házaspárból lett lottómilliomosok valódi története kapcsán. Drámát írt „belőlük”. Hogyan lesz a valóságból színdarab?

NYERTESEK

Hogyan lehet színdarabot írni hús-vér szereplőkről?

„A Szerencsejáték Zrt. tájékoztatása szerint a 2013. szeptember 25-én megtartott 39. heti Skandináv lottó sorsoláson a következő számokat húzták ki: 3, 7, 8, 16, 17, 21, 24. Az 1 darab 7 találatos szelvényre 632 689 530 forintot fizetnek ki.”

(MTI)

Csütörtök délelőtt Andraschek László győri reklámújság-kihordó hazatelefonált a feleségének, hogy nemsokára otthon lesz. A beszélgetés nem volt hosszú, a férfit igazából az asszony hangja érdekelte, úgy cseng-e, ahogyan szokott. Felesége évtizedek óta súlyos pánikbetegséggel küzdött, heteken át nem hagyta el a lakást, és olykor a legváratlanabb események is komoly rohamot idéztek elő nála. Most úgy találta, belefér még egy rövid kitérő, akkor is, ha Anikó asszony otthon már számolja a perceket. Egy nappal ezelőtt csalt egy kicsit, akkor azt mondta a telefonba, hogy a hivatalban van, de azt nem tette hozzá, hogy nem most érkezik, hanem már végzett – a lopott percekben pedig beszaladt a lottózóba. Sietve töltötte ki a Skandináv lottó szelvényét, a kapkodásban egy szám ki is maradt, már a gépben volt a papír, amikor a hölgy figyelmeztette, hogy eggyel kevesebb számot játszott meg, úgy mondta hozzá a huszonnégvest.

Kopott biciklijét letámasztotta a lottózó falához. Odabent a nagy táblán az előző napi sorsolás eredménye világított, Andraschek László

ledöbbenve nézte a kiírást: 3, 7, 8... Ezek az én számaim, mondta magának, 16, 17, Jézusom, mi ez, a 21 is megvan. Mi volt az utolsó, 24? Igen, 24! Meg akarta nézni, mennyi a nyerevénye, de a számok összefolytak a szeme előtt, csak annyit látott, hogy az összeget kilenc számjeggyel írták le. Félteredre esett, félhangosan motyogott valamit maga elé.

– Mennyit nyert, fiatalember? – kérdezte valaki a háta mögött.

– Az összeset – mondta maga elé. – Megnyertem az egészet.

Így kezdődött az a nap, amikor Andraschek László volt hajléktalan ember, több elvonókúrát megjáró alkoholbeteg férfi bekerült a leggazdagabbak közé. Mondhatnánk, hogy ekkortól kezdve már semmi nem volt olyan, mint azelőtt, de lehet, hogy ezt ő túlzásnak érezné. Hiszen korábban is akadt már néhány ilyen nap az életében.

Ilyen volt, amikor például az öngyilkossági kísérlete után négy napig feküdt öntudatlanul a szántóföldön, és utána az elfagyott lábait csonkolni kellett. Amikor az addigi kudarcoktól besokallva eljött édesanyjától, és Győrött hajléktalanná lett. Amikor a Keresztény Alkoholistamentő Szolgálat önszolgáltató csoportjában először érezte azt, hogy legyőzheti a kamaszkora óta kísértő szomjúságot.

És persze ott volt az a nap, amikor Anikó asszonnyal találkozott. Az alkohollal évtizedek óta folytatott küzdelemben éppen vesztesre állt, már a hajléktalanszállóról is mennie kellett. Két nagy csomagjának próbált helyet keresni, egy ismerőse elvitte őt Anikóhoz. A pánikbeteg, rokkantnyugdíjas asszony két gyerekkel élt egy egyszobás lakásban, de magától értetődő természetességgel mondta azt, hogy vigyázni fog a férfi csomagjaira. Majd egy rövid beszélgetés után azt is felajánlotta Andraschek Lászlónak, amíg nem talál valami megoldást, húzza meg magát a konyhából kialakított kisházban.

„Vettünk egy BMW-t, lett medencém és két Levi's 501-es farmerem. Ennyi a luxus. De gazdag emberként megtanultam gyűlölni is. Ezt az érzést addig nem ismertem” – mondta Anikó, aki két éve lett milliomos a férjével együtt. Ki ne tudná: a skandináv lottón nyertek 630 millió forintot. Erről elsőként a Kisalföldnek nyilatkoztak, aztán rájuk repült a sajtó.”

(Kisalföld, 2015. 11. 06.)

A 2015 novemberében megrendezett győri drámaíróversenyre három szerzőt hívtak meg. A verseny résztvevőinek – Pozsgai Zsoltnak, Vörös Istvánnak és Kiss Csabának – a napi sajtó egy kisorsolt cikke alapján huszonnégy óra alatt kellett színdarabot írni, amit másnap este be is mutattak. A Kisalföld című újság nyolc előzetesen kiválasztott újságcikke közül végül az „Udvarába hozta a tengert a győri lottómilliomos” címűből kellett dolgozni. A három író sok sikert kívánt egymásnak, és elvonultak a szállodai szobájukba. A megyei napilap az előadásra meghívta a cikk szereplőit.

– Volt egy mondata a feleségnek, hogy gazdag emberként megtanult gyűlölni, ez engem már első olvasásra is megfogott – mondja Kiss Csaba. – Az újságban le volt fényképezve a medencéjük, amibe sós adalékot tölthettek, hogy olyan legyen a vize, mint a tengeré, amit akkor még egyikük sem látott. A feleségnek tüdőgyulladása volt, a férfi haldokló testvérét siratta, ott volt a sós vízzel feltöltött medencéjük, és egyikük sem ment be a vízbe. Ez a kép is fájdalmasan erős volt. Amikor a sorsolás előtt átfutottam a cikkeket, azért szorítottam, hogy ezt húzzák ki. Huszonnégy óra alatt 25-30 oldal szöveget lehet írni, ez egy félórás, egyfelvonásos darab. Írtam az utolsó pillanatig, másnap délelőtt tíz előtt pár perccel a szervezők telefonáltak, hogy mikor viszem már az anyagot, mert a másik két szerző már leadta az övét.

Este a nagyszínpadon, hatszáz néző előtt, teltházas előadáson mutatták be a drámaíró verseny három darabját. Kiss Csaba drámája közönségdíjat nyert. Az est végén odalépett hozzá egy könnyes szemű középkorú hölgy, és azt mondta neki: „tudja, az eleje és a vége éppen úgy történt, ahogy megírta”. Majd bemutatkozott: Andraschekné Anikó. A feleség.

Az asszony meghívta magukhoz a drámaírót. Másfél-két hónap múlva később Kiss Csabának Győrben volt dolga, felkereste a házaspárt. Andraschek László és Anikó a maguk keresetlen módján meséltek az életükről. Az azelőttiről és az utánaíróiról. Kiss Csaba pedig azt érezte, egy sokkal nagyobb darab lehetőség rejlik a nyers egyszerűséggel kimondott mondatok között.

– Az a kérdés vetődött fel bennem, hogy milyen a viszonyunk az álmainkhoz? Mi történik, ha a sors egyszerre csak kezünkbe adja a le-

hetőséget, hogy megvalósítsuk az álmainkat? Ez a házaspár kapott egy esélyt az élettől, hogy hatszáz millió forint erejéig váltsa valóra mindazt, amire addig gondolni sem mertek. Abban, ahogy ez a két hánytott sorsú ember egymásra talált és összekapaszkodott, abban egészen csehovi mélységeket éreztem. De kérdés, vajon elég erős, érett személyiségek ahhoz, hogy a pénz ne rombolja szét azt, ami a korábbi nehéz években összetartotta őket?

„FŐNÖKÚR: – Tudod, mi a bajod?

PECH: – Mi?

FŐNÖKÚR: – Neked az a bajod, hogy nagyon kicsi álmaid vannak, egy új elemlámpa, egy vacsora, egy belkert Csömörön, vagy elérhetetlenek, mint a gazallaléptű lány. Köztük nincs semmi! Érted? Ott, ahol a normális emberek álmodoznak, ott te nem létezel! Ezért vagy te boldogtalan. Ha százmilliárdot nyersz, s a bőröd alatt is pénz lesz, akkor is egy csóró leszel! Egy éjjeliőr nappal!”

(Kiss Csaba: Főnyeremény)

Andraschek László hazament a lottózóból és elmondta a feleségének, hogy dúsgazdagok lettek. Anikó asszony azt kérdezte: te ittál? Azután megbeszélték, hogyan történt. Abban maradtak, nem mondják el senkinek, amíg el nem költöznek a közös udvarból, ahol csupa nehéz sorsú család lakik, köztük börtönviselt bűnözők. De Anikó asszony már aznap délelőtt bizalmasan elmondta az egyik szomszédnak, és félóra múlva az egész házban híre ment a nyereménynek. Csak éppen senki nem hitte el.

Öt nappal később a Szerencsejáték Zrt. kiállította a pénz kifizetéséhez szükséges papírokat, megállapodásuk szerint az összeg felét a férj, felét a feleség nevére nyitott folyószámlára utalták át. Andraschek László és a felesége elment a papírokkal a győri OTP központba. A férfi a reklámújságok kézbesítéséhez viselt ruhájában volt, Anikó asszony a szebbik melegítőjét vette fel. Álldogáltak az előtérben, a biztonsági őr rájuk szólt, hogy nyomjanak gombot az ügyfélfívó automatán.

– Nekem a fiókvezetővel kell beszélnem – mondta Andraschek László.

Az őr megkérdezte, mi dolga lenne vele, ő azt mondta, az majd kiderül a papírokból. Az őr elkérte a papírokat, de Andraschek László azt válaszolta, neki az irodában a lelkére kötötték, hogy a bank ügyféltérben nem veheti elő, azokat csak a fiókvezetőnek szabad megmutatni. Erre odajött hozzájuk egy előadó, de ők ragaszkodtak a vezetőhöz. Végre kijött egy asszony, és bekísérte őket az emeleti tárgyalóba. Ott elővették a papírokat. Andraschek László emlékei szerint a fiókvezető

Felolvasószínházi előadás a Nemzetiben

asszony arca teljesen megváltozott, mire végigolvasta mindet. Végül azzal köszönt el tőlük, hogy privát banki ügyfelek lettek, ha bármit intézni szeretnének, csak jöjjenek fel az emeletre. Anikó asszony megkérdezte, hogy ez akkor pontosan mit jelent? Azt, hogy maguknak már soha többé nem kell sorba állniuk ebben a bankban – felelte a főkevezető.

„Kiss Csaba a Nyílt napra is egy különlegességgel rukkolt elő, a Magyar Dráma Napját ünnepeltük A főnyeremény című új darabjának felolvasószínházi bemutatójával. Az esten itt volt a darab főhőse, Andraschek László, aki 2013-ban 632 millió forintot nyert a Skandináv lottón.”

(www.nemzetiszinhas.hu/hirek)

Miután nem tiltották meg, a nyertesek neve nyilvánosságra került, és a média az életük részese lett. A legtöbb híradás a megyei lapban jelent meg róluk, de felkereste őket az HBO filmszatóra is, hogy dokumentumfilmet készítsen az életükről.

– A házaspárral több alkalommal is találkoztam – mondja Kiss Csaba. – László azt mondta, két nagy álma van, az egyik, hogy eljusson a csíksomlyói búcsúra, a másik, hogy beüljön az AC Milan egyik meccsére. Azt hihetnénk, százmilliók birtokában ezek könnyen megvalósíthatók. De mégsem. A csíksomlyói búcsún több tízezres a tömeg, egy pánikbeteg emberrel nem lehet csak úgy odamenni. Másrészt a kegyhely fent van a dombtetőn, és egy sántító, minden lépcsőfokon megálló embernek nehéz oda feljutni. A Milan-meccsről azt gondoltam, hogy oda akár együtt is elmehetnénk, érdekes lenne jelen lenni egy álom beteljesülésénél. De amikor jobban belegondoltam, kiderült,

hogy ez sem olyan egyszerű. Ott lennénk a stadionban, körülöttünk idegen emberek ordítanak olaszul, és egyszerre csak felvetődne a kérdés, hogy mit keresünk mi itt egyáltalán? Végül ebből az utazásból sem lett semmi. De közben megkeresett a kézdívasárhelyi színház igazgatója, hogy szeretnék bemutatni a darabot, a győri versenyen írt egyfelvonásost. Mondtam, hogy egy feltételem van, meg kell változtatni a címét, mert egy hosszabb és mélyebb drámát szeretnék még írni a történetből. A kézdívasárhelyi társulat meghívta az Andraschek házaspárt a *Skandináv lottó* című előadás bemutatójára. Végig nevezték a darabot, a végén kihívták őket a színpadra, a közönség ünnepelte őket. Utóbb úgy mesélték el, hogy életükben először voltak igazi vakáción.

Év közben Kiss Csaba alkotói ösztöndíjat nyert, egy hónapot a svéd *Fårö*-szigeten töltött Ingmar Bergman házában, ott írta meg a *Főnyeremény* című darabját. Míg a szövegen dolgozott, felkereste őt a HBO stábj, és a győri házaspárról szóló film részeként forgattak egy rövid epizódot arról is, hogy az író drámát ír Andraschek László és felesége életéről.

– Hús-vér szereplőkről írni különleges feladat – mondja Kiss Csaba –, már csak azért is, mert az élet mindig erősebb jeleneteket mutat annál, mint amit az írók kitalálnak. A felolvasószínházi est után a Nemzetiben volt egy beszélgetés az Andraschek házaspárral, Zalán Tibor költő vezette. Anikó a pánikbetegsége kapcsán elmesélte, hogy gyerekkorában az ő alkoholbeteg édesanyja megfojtotta a testvérét. Keresetlen szavakkal egyszerűen beszélt, de a teremben megfagyott a levegő. Összenéztünk Zalánnal, mit akarunk mi a kitalált jelenteinkkel, soha nem fogunk olyan merészen írni, mint ahogyan a sors formálja az emberek életét. Úgy érzem, még mindig nem vagyok kész a darabbal. Miután a felolvasószínházban bemutatták az ötszereplős *Főnyereményt*, ennek tapasztalatait felhasználva elkezdtem dolgozni a dráma harmadik, végleges változatán, kilenc szereplővel. Szeretném a groteszk helyzetekben rejlő humort és a történet fájdalmát, mélységét együtt színpadra vinni.

ROMHÁNYI TAMÁS

Jelenet a debreceni Tragédia-rendezésből | fotó: Máthé András

„MINDENFÉLE SZÍNHÁZBAN HISZEK”

Lengyel György rendezésről, igazgatásról, írásról, tanításról és a színészeket nyitó kulcsokról

A 20. század második felének nemcsak egyik legjelesebb színházi rendezője és nemzedékek tanára, hanem színháztörténész is, aki mesterei és pályatársai elfogulatlan portréit rajzolja írásaiban. Az idén nyolcvan éves Lengyel György, Jászai-díjas, kiváló és érdemes művész nem haraggal tekint vissza pályára, nem jogos sérelmeit emlegeti, hanem arról beszél, ami igazán szép volt.

Zugligeti dolgozósobájában villog a számítógép és mellette sok-sok nyitott könyv. „Bármikor jöhet, itthon dolgozom” – mondta telefonba. Kezdjük is ezzel: milyen könyv készült?

– Olyan rendezőkkel és színészekkel foglalkozom, akiktől tanultam, akikkel együtt dolgoztam, akik sokat jelentettek nekem a pályámon. Egy interjú keretében megkíséreltem felvázolni a zseniális Gellért Endre portréját. Írtam vígszínházi tanár kollégám, Horvai István, egykori főiskolai tanártársam és Madách színházi rendező kollégám Pár-

tos Géza és Vámos László, valamint Makai Péter, a kiváló operarendező és tervező pályájáról. Elkészült a Tolnay Klárira, Somogyi Erzsire és Márkus Lászlóra emlékező írás. Különös szellemi izgalmat jelent Hevesi Sándor és Németh Antal párhuzamos portréján dolgozni – mindketten korszakos rendezők voltak, aki vezették a Nemzeti Színházat is. Drámaírókról is írok, akiknek műveit örömmel rendeztem: Németh László, Hubay Miklós és legkedvesebb szerzőm, Szakonyi Károly jelenik meg a könyv lapjain.

„...van, aki egyértelmű rendezői utasításra vár, és hibátlanul megvalósítja az elképzeléseimet, van, aki lassan, belülről, önállóan építkezik. Van, aki küszködik, más már az első próbán »hozza a karaktert«. Ez alkat kérdése. Mindegyiket meg kell érteni. A rendezőnek ezt meg kell tanulnia. Én az idők során igyekeztem egyre jobban belehelyezkedni a színész alkotó folyamatába, megtalálni: kinek mivel segíthetek leginkább.”

A nyolcvanadik születésnap az ünneplésen túl nyilván számvetés is. 1961-ben Debrecenben kezdte rendezői pályáját és 2001-ben a Csokonai Színház igazgatójaként fejezte be. Milyen emlékek fűzik a városhoz?

– Mindig szerettem Debrecent. A városnak mindenkor jelentős színházszerető értelmisége volt, valamint egyetemi ifjúsága, amely ragaszkodott a színházhoz. A Csokonai Színház szép régi épületében mindig is remek társulat dolgozott. Három különböző korszakban dolgoztam ott. Pályám indulásakor, 1961-től 1966-ig, aztán 1978-tól félállásban, amikor a Madách Színházban úgy éreztem, friss levegőre van szükségem, s végül 1992-től 2001-ig az utolsó nyolc aktív évemet is ott töltöttem.

A hatvanas években, de talán ma is, nagy megtiszteltetés egy fiatal rendezőnek, ha vidékről a fővárosba hívják. A Madáchot akkoriban a Nemzeti után a második legfontosabb teátrumnak mondák. Miért volt szüksége „friss levegőre”, ha ráadásul szép feladatokat is kapott?

– Valóban volt néhány szép feladatom, szívesen emlékszem Szabó Magda *Régimódi története*-re vagy a Szakonyi Károllyal megvalósított közös munkákra. Kaptam néhány nagyszerű klasszikust, de a kortárs magyar darabok többségét nem én választottam. A 70-es, 80-as években, még lefordításuk előtt javasoltam, hogy játsszuk el Ödön von Horváth, Harold Pinter, Tom Stoppard, Arnold Wesker, John Osborne és mások darabjait. Nem lehetett. Aztán a többi színház tűzte műsorra őket. A 80-as években javasoltam, játsszunk Ionescót, elmerészkedtem Beckettig. Nem és nem. Gyakran gyomorgörcsel mentem be az irodába, és éjjel álmomban tovább vitatkoztam az igazgatókkal. A 80-as évek végén úgy éreztem, ebből elég. El kell jönnöm a Madáchból. Feleségem is egyetértett velem. Elvállaltam a Pécsi Nemzeti Színház igazgatását. A biztos családi háttér mindig sokat jelentett az életemben, és jelent ma is. Nehéz volt, hogy a hét nagy részét külön kellett töltenem a családtól.

A Madách-időszak alatt már tanított a Színművészeti Főiskolán. Hogyan jött a felkérés?

– Nádasdy Kálmán, a főiskola akkori rektora 1966 táján úgy gondolta, kellene némi vérfrissítés az intézményben. Rólam tudta, hogy

szeretnék tanítani rendezőket, és érdekel mindaz, ami a 20. századi világszínházban történik. Akkor már megjelent két, részben általam szerkesztett antológia, a *Színészek, szerepek*, és a *Színészek, rendezők*. Szóval Nádasdy egyszer megállított a folyósón: „Mondja el nekem, mi az a modern?” Mondtam, ami hirtelen eszembe jutott, mire leintett: ez kevés, készüljön fel rendesen! Készültem, bújtam a külföldi szakirodalmat, Nádasdy számára nehéz volt elfogadható választ találni.

Aztán hamarosan talált válaszokat.

– Mindig izgatott a kortárs világszínház egésze, valamennyi földrészé. Próbáltam felfedezni könyvekkel, lengyelországi utakkal, s amikor 1962-től kiengedtek Nyugatra, minden pénzemet színházi előadásokra, színházi könyvekre költöttem. Színházi rendezést, dramaturgiát tanítottam. Miután két évig nem engedték kiadni, 1970-ben megjelent *A színház ma* című, különböző színházi irányzatokat bemutató kötetem. Ekkor, még Nádasdy igazgatása idején dolgoztam ki egy addig nem létező tantárgyat, *A 20. század rendezői irányzatai* címen, amelyet – természetesen állandó frissítéssel – több mint harminc évig tanítottam különböző osztályokban és a doktori kurzuson.

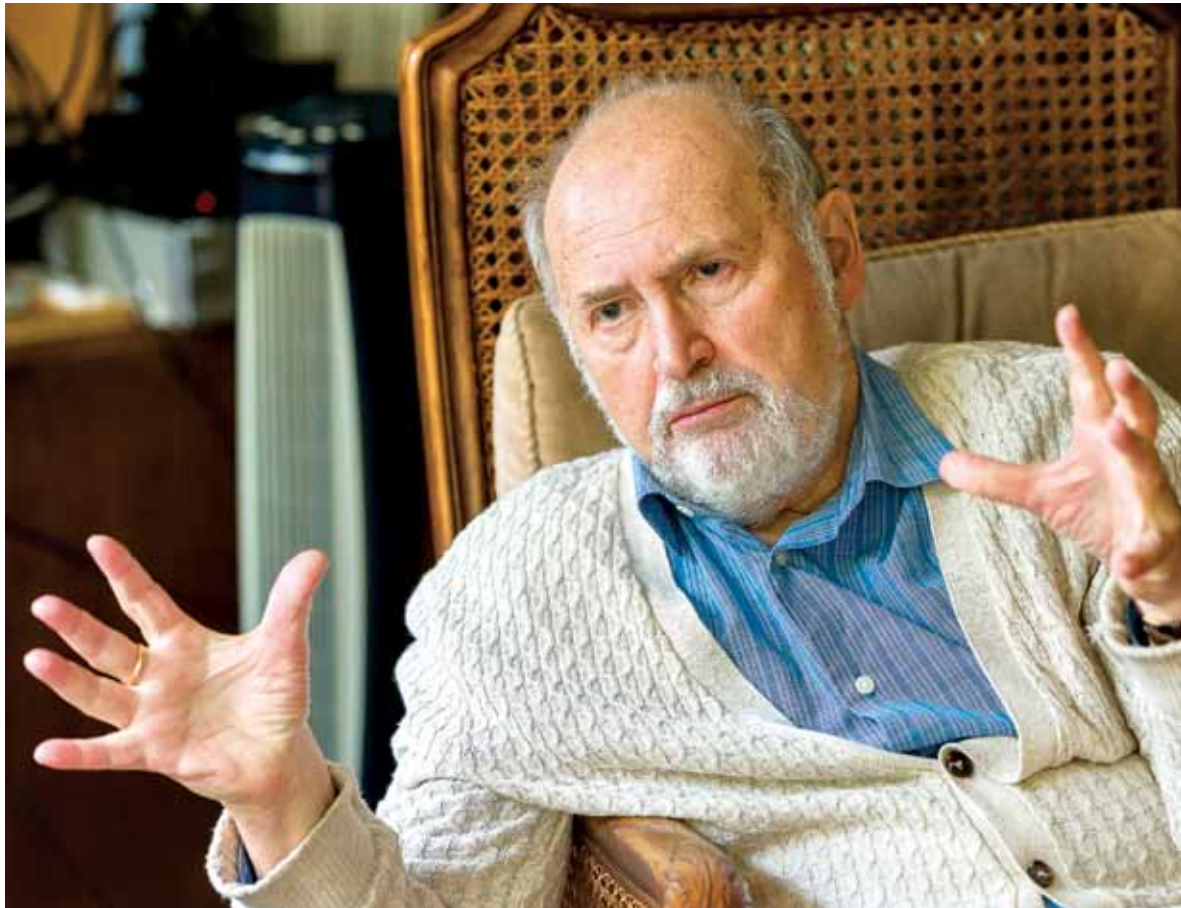
Olyannyira sikeresen, hogy emeritus professzorként fejezte be a Színművészetin a pályát három évvel ezelőtt. Kanadai, amerikai egyetemekre is többször hívták tanítani, rendezni. Részt vett a Nemzetközi Színházi Intézet (ITI) munkájában, beválasztották a vezetőségbe. Az ITI Magyar Központját 20 évig vezette. Közben persze rengeteg híres színházat, előadást látott. Mi fogta meg leginkább?

– Mindenekelőtt Peter Brook, akiről többször írtam is. Boldog vagyok, hogy életművét mindenkor követhettem. Számos nagyszerű angol, amerikai rendező és nagy színész példája mellett többek között Giorgio Strehler, Patrice Chéreau és Ariane Mnouchkine, az orosz színház nagy újtói közül Efrosz és Ljubimov, és számos lengyel rendező prózai és operaelőadásai és írásai foglalkoztattak leginkább.

És gondolom, folyton figyelte, hol tartunk mi.

– Azt hiszem, elég jól láttam, hol tart a világszínház, és hol vagyunk mi. Az 50-es évek politikai rettenete, de még a következő évtized légköre sem tette lehetővé, hogy ott legyünk az első vonalban. A két háború

„Egész életemen
át színházi
mindenevő
voltam. Ezért
tudtam tanulni
a különböző
színházi
irányzatoktól,
és élvezni őket.
Ezt tanítottam,
erről írtam,
szerkesztettem
könyveket.”

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

között Hevesi Sándor vagy Németh Antal és még néhányan a magyar színházművészetben az európai színház első vonalába tartoztak. 1949-től, a magyarországi sztálinizmus idején elkezdődött a lecsúszás, amit a 60-as évek közepétől, a viszonylagos politikai engedékenységgel idején a különböző generációk „összeműködésével” a színházművészet fokozatos fellendülése követett.

Mi a legfőbb hiánycikk a mai magyar színházban?

– Nem tudok napjaink színházáról beszélni, mert már nem igazán ismerem. Ennyi évesen már arra kell minden erőm, hogy a magam mondanivalóját még megírjam. De azt tudom, hogy a színház elsősorban a tehetséges drámaírókon áll vagy bukik. Nekem a kortárs magyar dráma mindig szívügyem volt, Debrecenben, a Madáchban és Pécsen is. Debrecenben sorozatot szenteltünk a fiatal magyar drámaírók műveinek, bemutattuk többek között Borbély Szilárd, Garaczi László, Darvasi László, Nagy András, Hamvai Kornél darabjait.

És a magyar színészek?

– Imádtam őket. Somlay, Csontos, Bajor Gizi, Tolnay Klári utánoszhatatlan nagy művészek voltak. A legkedvesebb színészem, akivel együtt dolgozhattam, Pécsi Sándor volt. Elbűvölő személyiség, nagy művész. Debrecenből, nagyon sokak közül Novák Istvánt említem, a legnagyobb magyar karakterszínészek egyikét. A színésznők? Nem is tudom, kivel kezdjem. Kivételes tehetség volt Domján Edit. Életem nagy ajándéka, hogy négyszer is rendezhettem a zseniális Dayka Margitot. Kiss Manyi maga volt a csoda. Sulyok Mária, a Vígszínház óriási színésznője Szabó Magda *Régimódi története*re szerződött le a Madáchba. Királynő volt a színpadon, akire nem lehetett nem figyelni.

Színházi berkekben az a hír járta, hogy a színészek szeretnek Lengyel Györggyel dolgozni. Bármily furcsán hangzik, biztonságban érzik magukat. Minek köszönhette ezt az elismerést?

– Ha ez így volt, akkor ebben kifejezésre jutott az, hogy nagyon szerettem a színészeket. Azt akartam, hogy aktív részesei legyenek az előadás megszületésének, hogy a legtöbbet hozzák ki magukból. Mindenkihez más a kulcs: van, aki egyértelmű rendezői utasításra vár, és hibátlanul megvalósítja az elképzeléseimet, van, aki lassan, belülről, önállóan építkezik. Van, aki küszködik, más már az első próbán „hozza a karaktert”. Ez alkat kérdése. Mindegyiket meg kell érteni. A rendezőnek ezt meg kell tanulnia. Én az idők során igyekeztem egyre jobban behelyezkedni a színész alkotó folyamatába, megtalálni: kinek mivel segíthetek leginkább.

Nem csak a színészekre, a fiatal rendezőkre is figyelt.

– Úgy gondolom, hogy 1988-tól, a Madách színházi korszak után tovább tudtam lépni a pályámon, és mint igazgató, egyre jobban befogadtam és támogattam fiatalabb rendezők olyan alkotásait, amelyeket én magam nem tudtam volna létrehozni.

Hallottam egy szinte hihetetlen történetet. Norvégiában elment megnézi a végzős rendezők vizsgáját. Aztán odament az egyikükhöz, és meghívta Debrecenbe rendezni. Mint tíz év után kiderült, hibátlanul választott, ő ma a skandináv színház vezető rendezője, aki azóta is sűrűn hivatkozik debreceni debütálására. Honnan ismerszik meg a tehetség? Miért épp azt a fiatalembert választotta?

– A tehetséges rendező nem feltétlenül olyan színházat csinál, amit én szeretek, de amit csinál, abban következetes és eredeti. Ha az ember

ÉLETRE SZÓLÓ TRAGÉDIA

Dayka Margit és Haumann Péter a Madách Színház *Holt lelkek* című előadásában | fotó: OSZMI

sok előadást lát, és én, hála Istennek, sok híres produkciót láthattam, akkor óhatatlanul felismeri a rendezői tehetséget. Nemcsak a norvég fiút hívtam meg Debrecenbe, hívtunk fiatal rendezőket különböző országokból: Angliából, Amerikából, Kanadából, Dániából. Valamennyien szerettek nálunk dolgozni, és mi is tanultunk tőlük. Az erdélyi drámairodalom műveit bemutató sorozatunk minden előadását a kiváló erdélyi rendező, Parászka Miklós vitte színre.

Hisz a rendezői színházban?

– Mindenféle színházban hiszek. Egész életemen át mindenevő voltam, mint érdeklődő, rajongó és az újra nagyon éhes néző. Ezért tudtam tanulni a különböző színházi irányzatoktól, és élvezni őket. Ezt tanítottam, erről írtam, szerkesztettem könyveket: *Színházi emberek és Színház és diktatúra a 20. században*. Személyes tragédiaként éltem meg a hatvanas-hetvenes években, hogy a Madách Színházban nem rendezhettem olyan irányzatú, stílusú darabokat, amelyeken keresztül új alkotói utakat kereshettem volna. Ezért jelentett nagy élményt az 1978-as első visszatérés Debrecenbe, ahol ezt éppen úgy megtehettem két évig, mint később a pécsi és leginkább a harmadik debreceni korszakomban.

Ha végigtekint a pályáján, mely előadásokra gondol vissza a legszívesebben?

– Úgy érzem, a Madách színházi *Holt lelkek*, a debreceni *A félkegyelmű*, és mindenekelőtt a debreceni *Az ember tragédiája* rendezésemben tudtam elképzeléseimet legjobban megvalósítani.

A magyar színháztörténettel behatóan foglalkozó Lengyel György 1954-ben gimnazistaként nem sejtette, hogy társaival egyszerre keveredik a kultúrpolitika és a színháztörténet sűrűjébe. Pedig nem akartak mást, csak előadni *Az ember tragédiáját*. Madách művét (hivatalosan nem volt betiltva, de) 1947 óta nem játszották, majd csak 1955-ben kerül újra színre a Nemzetiben.

Nemcsak próbákkal, hanem elméleti téren is készültek a diákszínjátszók az előadásra. Bújták a régi kritikákat, hogy fogalmuk legyen róla, hogyan is szokás játszani a *Tragédiát*. Jelmezeket, parókákat a Nemzetiből kértek. Amikor pedig az Úttörő Színházba (ma az Újszínház) reflektorokat mentek kérni, az ottani fővilágosítótól életre szóló tanácsot is kaptak. Keressék fel az ő egykori főnökét, akinél többet senki sem tud a műről. Így jutottak el a diákok Németh Antalhoz, a háború előtti Nemzeti Színház korszakos rendezőjéhez és igazgatójához, akinek elméleti műveit, így a *Tragédia* színreállításáról szóló könyvét egyébként ismerték. Németh Antal ekkor politikailag megbélyegzettként, a színházi életből kizsáztottként tengette életét, csak a Népművelési Intézet bábszínházi részlegén dolgozhatott.

– Úgy magyarázott nekünk, gyerekeknek, mintha felnőtt színházi kollégái volnánk, és őszinte érdeklődéssel hallgatta elképzeléseinket. Megrendítő belegondolni abba, milyen komolyan vett bennünket ez a nagy ember, aki többször is megrendezte a *Tragédiát*, és akire akkoriban senki sem volt kíváncsi. Elképesztő lelkesedéssel és belső feszültséggel beszélt, fanatikus és másokat is fanatizálni képes ember volt, aki a színházat gyakorlati és tudományos oldaláról is ismerte és művelte – idézi fel élményeit Lengyel György.

A diákelőadás engedélyezése nem volt könnyű, és az ügy – ma már hihetetlenül hangzik – a minisztériumi főosztályi szintig jutott. A Zeneakadémia kistermében megvalósult *Tragédiában* Lengyel György Luciferje mellett barátja, Balogh Géza alakította Ádámot. A tervezett néhány előadásra a fiatalság szemtelenségével és merészségével olyan illusztris vendégeket is személyesen hívtak meg, mint Kodály Zoltán. A közönség soraiban pedig ott ültek a Nemzeti Színház korábbi és későbbi *Tragédia*-előadásának szereplői közül Lukács Margit, Szörényi Éva és Básti Lajos is.

A *Tragédia* iránti „éhség”, a politikai tiltás miatti kíváncsiság egy diákelőadást is eseményné emelt. Teltházzal ment le négy előadás. Sikerük volt. A rideg jövőt (jelent) jósoló Falanszter szín után mindig hosszú, tüntető taps szólt, és ez bizony szemet szúrt „odafönt”. Lengyel Györgynek éppen matakórája volt, amikor telefonhoz hívták a tanári szobába. A minisztérium színházi főosztályvezetője közölte: a már meghirdetett előadás még lemehet, de a tervezett további háromról szó sem lehet.

Lengyel Györgyre döntő hatást gyakorolt a személyes találkozás a magyar színháztörténet egyik legnagyobb alakjával, akiről több tanulmányban is megemlékezett. Rendezői pályafutásának pedig fontos állomásait jelentették *Tragédia*-rendezései a Madách Színházban, Pécsen és a debreceni Csokonai Színházban.

NEMZETI SZÍNHÁZ

5. MŰSOR

1956. december 23-tól 1957. január 13-ig

Napok	Előzetes díjazás	Előzetes díjazás	Nemzeti Színház	Hány- dika elő- adás a művek	Rendezés Fellügyelet	Hétlet	Elő- adások száma	Katona József Színház	Hány- dika elő- adás a művek	Rendezés Fellügyelet
Vasárnap	23						55	Magyar Vöröskereszt javára Fáklyaláng Kezdeti díj: 10½ órákor	117	Gellért E. Vadász L.
Hétfő	24									
Kedd	25						56	Magyar Vöröskereszt javára Galilei Kezdeti díj: 2½ órákor	4	Gellért E. Demján L.
Szerda	26						57	Fáklyaláng Kezdeti díj: 10½ órákor	118	Gellért E. Vadász L.
Csütörtök	27									
Péntek	28									
Szombat	29									
Vasárnap	30						58	Galilei Kezdeti díj: 10½ órákor	5	Gellért E. Vadász L.
Hétfő	31						59	Galilei Kezdeti díj: 1½ órákor	6	Gellért E. Demján L.
Kedd	1957. január 1						60	Galilei Kezdeti díj: 1½ órákor	7	Gellért E. Vadász L.
Szerda	2									
Csütörtök	3									
Péntek	4									
Szombat	5					Faján L.	61	Galilei Kezdeti díj: 1½ órákor	8	Gellért E. Rátai D.
Vasárnap	6					Paulay E.	62	Galilei Kezdeti díj: 10½ órákor	9	Gellért E. Vadász L.
Hétfő	7									
Kedd	8									
Szerda	9									
Csütörtök	10						63	Galilei Kezdeti díj: 2½ órákor	10	Gellért E. Demján L.
Péntek	11									
Szombat	12						64	Galilei Kezdeti díj: 2½ órákor	11	Gellért E. Rátai D.
Vasárnap	13						65	Galilei Kezdeti díj: 10½ órákor	12	Gellért E. Demján L.

A Nemzeti Színházban 1956. október 23-án óta — az épület súlyos megrongálódása miatt — nincs előadás.

A helyreállítási munkák előreláthatólag 1957. márciusig tartanak.

A Katona József Színházban október 23-án után a próbákat 1956. december 13-án kezdtük el és az első előadást december 23-án tartottuk (Fáklyaláng).

tott: 1957. január 10-én.

MAJOR TAMÁS
igazgató

ÜGYELETES SZÍNHÁZI ORVOSOK:

dr. Halász István (330-324)
dr. Deutsch Aladár (121-499)
dr. Komáromi Béla (131-941)

Betegség esetén a titkári irodában történő egyidejű telefonbejelentés mellett a t. tagok közvetlenül szíveskedjenek az ügyeletes színházi orvost vizsgálatra hívni

Csak színházi orvos által adott bizonyítvány érvényes

A betegséget azonnal jelentsük az SzTK körzeti orvosnak!

HATVAN ÉVE TÖRTÉNT...

» **1956. december 4.** A szolnoki Szigligeti Színházban megkezdtek a *János vitéz* és a *Bánk bán* próbáit. A színház vezetői úgy tervezték, hogy karácsonykor megtartják az első előadást.

» **december 8.** Megkezdte előadásait a miskolci Déryné Színház kamaraszínháza, Sásdi Sándor *Cseresznyevirág* című darabját adták elő.

» **december 9.** Hosszú szünet után megnyitotta kapuját a hódmezővásárhelyi Petőfi Színház. Díszelőadás keretében mutatták be Kacsoh Pongrác *János vitéz* című daljátékát.

» **december 13.** Elkezdődtek Illyés Gyula *Fáklyaláng* és Németh László *Galilei* című drámájának próbái a Nemzetiben.

» **december 16.** „Délelőtt fél 11-kor a következő színházak nyitják meg kapuikat: Magyar Állami Operaház, Erkel Színház, a Magyar Néphadsereg Színháza, a Fővárosi Operettszínház, a Jókai Színház és a Déryné Színház. Előadásait a Magyar Vöröskereszt javára rendezik” – tudósított a Népszabadság.

» **december 21.** A Nemzeti Színházban felújító próbát tartottak Illyés Gyula

Fáklyaláng című darabjából, melyet utoljára 1955 májusában játszottak. Major és Bessenyei közölte Illyéssel, hogy semmiképpen nem akarják a *Varró Gáspár igazsága* című Háy Gyula darabot előadni, melynek bemutatóját a forradalom söpörte el. „Olyan sematikus, rossz” és „szétverné a közönség a színpadot” – mondták. A kérdés Háy 1957. január 19-i letartóztatása után végleg lekerült a napirendről.

» **december 23.** A *Fáklyaláng* előadása a Magyar Vöröskereszt javára a Nemzeti Kamaraszínházban, a Katona József Színházban. Illyés drámáját csupán még egy alkalommal, december 26-án játszották.

» **december 25.** A *Galilei* előadása a Magyar Vöröskereszt javára. December végétől már csak Németh László drámáját játszották.

» **1957. január 5.** Kiss Ferenc színművész, a Nemzeti Színház egykori művésze, 1944-ben igazgatója, a győri Kisfaludy Színház tagjaként először lépett újra színpadra, megkezdte háromnapos vendégszereplését szülővárosában, Székesfehérvárott. A közönség meleg ünnepeléssel köszönte meg a Katona József

*Bánk bán*jának címszerepében nyújtott kiváló művészi teljesítményét.

» **január 6.** Új bemutatókra készül a nemrég alakult szövetkezeti színház: a Magyar Játékszín. A Rózsa Ferenc kultúrotthonban hozzák színre elsőnek Csizmarek Mátyás, Ambróz Ágoston és Gyulai Gál János *Holdfényes vőlegény* című zenés vígjátékát, az újpesti Duna Cipőgyárban pedig a *Mosoly országa* felújítására kerül sor.

» **január 9-től** a Fővárosi Operettszínház minden nap előadásokat tartott a kijárási tilalom ellenére.

» **január 10.** A *Bánk bán* bemutatója Miskolcon. A címszerepben a korábban letartóztatott majd szabadon engedett, később megint letartóztatott (végül négy és fél évet raboskodott) Nagy Attila volt látható.

» **január 13.** Ismét kigyulladtak a reflektorok a Madách Színház Kamaraszínházában (a mai Örkény Színházban). A társulat folytatta Georg Bernard Shaw *Sosem lehet tudni* című vígjátékát előadásait.

Amiről egy színházműsor mesél

Illyés Gyula *Fáklyaláng* és Németh László *Galilei* című drámájával kezdett újra játszani a Nemzeti Színház 1956. december 23-án, illetve 25-én, a kijárási tilalom miatt korai kezdéssel. Mindkét előadás főszereplője Bessenyei Ferenc volt.

A Nemzeti vezetősége az 1956–1957-es évad 5. műsorát csak 1957. január 10-én adta ki, de ezen közölték a decemberben megtartott előadásokat is.

Figyelmet érdemel, hogy ekkor már Major Tamás, akit az október 30-i társulati ülésen leváltottak, ismét teljes hatalmú igazgatóként irányította az intézményt: az ő neve szerepel igazgatóként a műsor

alján – bár a Népszabadság még 1957. január 9-én is azt írta, hogy a rendezőkből, dramaturgokból, írókból álló bizottság igazgatja a Nemzetit és annak kamaraszínházát, a Katona József Színházát.

S milyen elegánsan megkerülték a legkényesebbet, vajon miért nem játszott a színház 1956. október 23. óta: „az épület súlyos megrongálódása miatt”, ez is olvasható a plakáton apró betűkkel. (A Blaha Lujza téri épület csak 1957. március 24-én nyitott, a *Bánk bánnal*.)

Érdeklőse továbbá, hogy a műsor feljélcében a korábbi Rákosi-címer helyett a forradalom Kossuth-címere szerepel.

A FÁKLYALÁNG ÉS A GALILEI

Történelmi igazságok színpadon

Két történelmi drámával nyitott újra 1956 decemberében az október 23. óta nem játszó Nemzeti. Távlatok és forradalmi párhuzamok.

A Nemzeti Színházban csak 1956 karácsonyán folytatódott a forradalom kitörése miatt félbehagyott színházi évad. A Blaha Lujza téri épület megsérült, ezért csak a kamaraszínházban, a Katona József Színházban kezdődhetett a játék. A társulat december 23-án és 26-án Illyés Gyula *Fáklyaláng* című művét; december 25-én és 30-án Németh László *Galilejét* adta elő. Az előadások – a kijárási tilalom miatt – délután fél 11 órakor kezdődtek. „A színház és az írók a 23-iki és 25-iki előadások teljes bevételét a Magyar Vöröskereszt javára ajánlják fel” – hirdette a plakát.

A szabadságharc leverése után Kádár János kormányának az volt a fő törekvése, hogy minél előbb konszolidálja a helyzetet. A forradalom vívmányainak védelmében a Magyar Színházművészeti Szövetség, mely a színházi ügyek intézését a minisztériumtól októberben átvet-

te, a sztrájk folytatását szorgalmazta. A december elejére megerősödő hatalom lassan azonban felszámolta az ellenállás utolsó központjait. Sokat elárul a viszonyokról Major Tamás későbbi feljegyzése: „A Szövetség, az akkori Központi Munkástanáccsal és az Írószövetséggel karöltve elhatározta, megakadályozza a színházak megnyitását. [...] Közismert az is, hogy az Operaház is a színház épületén kívül és belül a folyosókon felragasztott röpcédulák hatására, amelyek pokolgépekkel és lövöldözések jóslásával foglalkoztak, két ízben elhalasztotta megnyitóját. Köztudomású, hogy még a Nemzeti Színház is pontosan egy héttel halasztotta el eredeti bemutatóját, mert Illyés Gyulát is felkérték, hogy a *Fáklyalángot* csak később engedélyezze.”

Sajnos arról nem szólnak a források, hogy miért éppen Illyés művével „nyitott” a színház. Valószínű, hogy a frissen alakult művészeti kol-

Mindkét darab főszereplője Bessenyei Ferenc volt: balra Galileiként Lukács Margittal (?) és Ungvári Lászlóval (?), fent a Fáklyaláng Kossuthjaként Máthé Erzsivel

légiüm döntött így – időszerűnek tartották Illyés forradalmi drámáját. Talán aktuálisabbnak, mint az 1952. december 12-én megtartott bemutató idején. A *Fáklyaláng*ban az író ugyanis a magyar történelem egyik legellentmondásosabb históriáját: Kossuth Lajos és Görgey Artúr ellentétét vizsgálta, s a konfliktus bemutatásával igazságot akart szolgáltatni. Ezért az 1848-as forradalom és szabadságharc külpolitikai, gazdasági és belpolitikai ellentmondásait Kossuth és Görgey küzdelmére csupaszította. Az áthallás 1956-ban, a szovjet csapatokkal eltiport forradalom romjain meglehetősen egyértelmű lehetett. Barta András 1954-ben az Irodalomtörténetben így írt: „A hazáért végéig kitartó harcra, a hibák állandó gyomlálására buzdít bennünket Kossuth példamutatása. Hatalmas felkiáltójelet, a jelennek szóló vészjeles üzenetet kell látnunk a drámában: az aradi katasztrófához hasonló helyezethez vezet minden olyan szabadságharc, amely elfeledkezik arról, hogy a vezetők sorából kíméletlenül kirotálja a megalkuvókat és árulókat, amely elfeledkezik a legfőbb erőről, a nép erejéről, a legfőbb szövetségről: a nép szövetségéről.” Senki sem sejtette ekkor, hogy ezek a mondatok 1956 végén egészen új jelentést nyernek.

Németh László *Galilei* című művét 1956 októberében alig látta valaki a Katona József Színházban, hiszen mindössze három estén játszották. A színjátékra azonban kíváncsi volt a közönség, hiszen jól ismerte azt az évekig tartó folyamatot, míg a dráma eljutott az előadásig. Az írótól 1952-ben Révai József levélben tudakolta: volna-e kedve eredeti művet írni, s erre Benedek András, a Nemzeti Színház dramaturgja is biztatta. A *Galilei* című dráma 1953 júliusára elkészült, akkor azonban Révait egy időre eltávolították a hatalomból, s befolyása is csökkent. A színrevitelt az is nehezítette, hogy a Nemzeti igazgatója, Major Tamás féltékenyen figyelte a *Galilei* rendezésével megbízott Gellért Endre növekvő népszerűségét. A bemutatóra végül csak 1956. október 20-án kerülhetett sor. Az évekig tartó munka során a teljes negyedik felvonást újrairatták, a műnek két befejezése ismert.

Görömbei András irodalomtörténész így világította meg a két változat közti eltérést: „Az inkvizícióval szembekerülő Galilei élettörténetében Németh László arra látott modellértékű mintát, hogy egy nagyobb cél érdekében, s a nyilvánvaló igazság ismeretében vállalható

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ

A NEMZETI SZÍNHÁZ TAMARA SZÍNHÁZA

V. PETŐFI SÁNDOR UTCA 6.

ÉV	ÉV	ÉV	ÉV
23	25	27	29
25	27	29	31
31	33	35	37
33	35	37	39
35	37	39	41
37	39	41	43
39	41	43	45
41	43	45	47
43	45	47	49
45	47	49	51
47	49	51	53
49	51	53	55
51	53	55	57
53	55	57	59
55	57	59	61
57	59	61	63
59	61	63	65
61	63	65	67
63	65	67	69
65	67	69	71
67	69	71	73
69	71	73	75
71	73	75	77
73	75	77	79
75	77	79	81
77	79	81	83
79	81	83	85
81	83	85	87
83	85	87	89
85	87	89	91
87	89	91	93
89	91	93	95
91	93	95	97
93	95	97	99
95	97	99	101
97	99	101	103
99	101	103	105
101	103	105	107
103	105	107	109
105	107	109	111
107	109	111	113
109	111	113	115
111	113	115	117
113	115	117	119
115	117	119	121
117	119	121	123
119	121	123	125
121	123	125	127
123	125	127	129
125	127	129	131
127	129	131	133
129	131	133	135
131	133	135	137
133	135	137	139
135	137	139	141
137	139	141	143
139	141	143	145
141	143	145	147
143	145	147	149
145	147	149	151
147	149	151	153
149	151	153	155
151	153	155	157
153	155	157	159
155	157	159	161
157	159	161	163
159	161	163	165
161	163	165	167
163	165	167	169
165	167	169	171
167	169	171	173
169	171	173	175
171	173	175	177
173	175	177	179
175	177	179	181
177	179	181	183
179	181	183	185
181	183	185	187
183	185	187	189
185	187	189	191
187	189	191	193
189	191	193	195
191	193	195	197
193	195	197	199
195	197	199	201
197	199	201	203
199	201	203	205
201	203	205	207
203	205	207	209
205	207	209	211
207	209	211	213
209	211	213	215
211	213	215	217
213	215	217	219
215	217	219	221
217	219	221	223
219	221	223	225
221	223	225	227
223	225	227	229
225	227	229	231
227	229	231	233
229	231	233	235
231	233	235	237
233	235	237	239
235	237	239	241
237	239	241	243
239	241	243	245
241	243	245	247
243	245	247	249
245	247	249	251
247	249	251	253
249	251	253	255
251	253	255	257
253	255	257	259
255	257	259	261
257	259	261	263
259	261	263	265
261	263	265	267
263	265	267	269
265	267	269	271
267	269	271	273
269	271	273	275
271	273	275	277
273	275	277	279
275	277	279	281
277	279	281	283
279	281	283	285
281	283	285	287
283	285	287	289
285	287	289	291
287	289	291	293
289	291	293	295
291	293	295	297
293	295	297	299
295	297	299	301
297	299	301	303
299	301	303	305
301	303	305	307
303	305	307	309
305	307	309	311
307	309	311	313
309	311	313	315
311	313	315	317
313	315	317	319
315	317	319	321
317	319	321	323
319	321	323	325
321	323	325	327
323	325	327	329
325	327	329	331
327	329	331	333
329	331	333	335
331	333	335	337
333	335	337	339
335	337	339	341
337	339	341	343
339	341	343	345
341	343	345	347
343	345	347	349
345	347	349	351
347	349	351	353
349	351	353	355
351	353	355	357
353	355	357	359
355	357	359	361
357	359	361	363
359	361	363	365
361	363	365	367
363	365	367	369
365	367	369	371
367	369	371	373
369	371	373	375
371	373	375	377
373	375	377	379
375	377	379	381
377	379	381	383
379	381	383	385
381	383	385	387
383	385	387	389
385	387	389	391
387	389	391	393
389	391	393	395
391	393	395	397
393	395	397	399
395	397	399	401
397	399	401	403
399	401	403	405
401	403	405	407
403	405	407	409
405	407	409	411
407	409	411	413
409	411	413	415
411	413	415	417
413	415	417	419
415	417	419	421
417	419	421	423
419	421	423	425
421	423	425	427
423	425	427	429
425	427	429	431
427	429	431	433
429	431	433	435
431	433	435	437
433	435	437	439
435	437	439	441
437	439	441	443
439	441	443	445
441	443	445	447
443	445	447	449
445	447	449	451
447	449	451	453
449	451	453	455
451	453	455	457
453	455	457	459
455	457	459	461
457	459	461	463
459	461	463	465
461	463	465	467
463	465	467	469
465	467	469	471
467	469	471	473
469	471	473	475
471	473	475	477
473	475	477	479
475	477	479	481
477	479	481	483
479	481	483	485
481	483	485	487
483	485	487	489
485	487	489	491
487	489	491	493
489	491	493	495
491	493	495	497
493	495	497	499
495	497	499	501
497	499	501	503
499	501	503	505
501	503	505	507
503	505	507	509
505	507	509	511
507	509	511	513
509	511	513	515
511	513	515	517
513	515	517	519
515	517	519	521
517	519	521	523
519	521	523	525
521	523	525	527
523	525	527	529
525	527	529	531
527	529	531	533
529	531	533	535
531	533	535	537
533	535	537	539
535	537	539	541
537	539	541	543
539	541	543	545
541	543	545	547
543	545	547	549
545	547	549	551

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Az előadás után a színészek és az előadás dramaturgja találkoznak az iskolai csoporttal, és beszélgetnek a darabbal kapcsolatos élményekről. A mintegy 30 perces találkozóon közös fotózásra, dedikálásra is alkalom nyílik. A programra minimum 25 fős iskolai csoportok jelentkezését várjuk, legalább két héttel az előadás előtt.

RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt egy órával az adott produkció dramaturgja és/vagy rendezője mintegy 40 perces bevezetést tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, figyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

SZÍNHÁZ-JÁTÉK

A Nemzeti Színház előadásaihoz ajánlunk új, játékos foglalkozásokat általános és középiskolások csoportoknak. A legkisebbeknek az *Éden földön*, a negyedik-hatodik osztályosoknak a *János vitéz*, az általános iskola végzős osztályainak, illetve a középiskolásoknak a *Csongor és Tünde*, csak középiskolásoknak a *Szentivánéji álom* előadásaihoz kapcsolódhatnak – a megnézendő előadás előtt és után – a fiatal színházpedagógusok által vezetett programok. Az előadás előtt a színpadi mű befogadását, utána pedig a látottak mélyebb megértését segítő foglalkozást vezetnek max. 15-16 fős csoportoknak (egyszerre maximum 2 csoporttal, azaz egy osztállyal tudnak foglalkozni). Helyszín: egyeztetés szerint az iskolákban vagy a színházban. Időtartam: kb. 50 perc foglalkozásonként.

ISKOLAI PROGRAMOK

KULISSZAJÁRÁS

Csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával az előadás előtt tudjuk megszervezni. Egy kb. 40 perces séta keretében **bemutatójuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket**, és láthatók egyéb „háttérérdekségek” is. Egyszerre legfeljebb 30 diák élhet ezzel a lehetőséggel. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

ÁDAMOK ÉS ÉVÁK

A Nemzeti Színház egész évadon átívelő színházi játéka. Ebben az évadban az Ádámok és Évák Ünnepe keretében **iskolai csoportok, színjátszó körök adnak elő XVIII. századi iskolajátékokat**. A csoportok munkáját a felkészülés során a Nemzeti színészei, dramaturgjai segítik. A programot minden évadban más-más megadott témával rendezzük meg.

KÖLYÖKNAPOK

Színházunk minden hónapban időszerű eseményekhez, ünnepekhez kapcsolódóan **ingyenes Kölyöknapokat szervez, vasárnapokon, délelőtt 10-től 13-óráig**. A konkrét dátumokat keresse a honlapunkon. Óvodás és kisiskolás gyermekeket várunk szüleikkel.

NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A vetélkedő a Nemzeti Színház történetéről szól, terveink szerint ebben az évadban is megrendezzük. Részletek a nemzetiszhaz.hu/vetelkedo oldalon.

DIÁKBÉRLETEK

Négyféle bérlet közül válogathatnak a diákok, 3.200 Ft-tól. **A választékot a színház honlapján találják.** Van közöttük szabad- és előre meghatározott előadásokra szóló is.

EGYÉNI PEDAGÓGUS JEGY - 40 %

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke 40%. Szükséges a pedagógusigazolvány felmutatása. Egy igazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható.

EGYÉNI DIÁKJEGY - 30 %

Játszóhelytől és szektortól függetlenül diákigazolvány felmutatása esetén érvényes a 30%-os kedvezmény. Egy előadásra, egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

CSOPORTOS DIÁKKEDVEZMÉNY - 40 %

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke 40%. Igénybevételéhez legalább 20 fő és diákigazolvány szükséges. Minden 20 fős csoport mellé 1 db 200 Ft-os kísérőjegyet biztosítunk.

LAST MINUTE DIÁKJEGY - 500Ft

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes, és diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszhaz.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

Gedeon József halálára

(1956-2016)

Egyszer valahol arról beszéltem, hogy a Kossuth-díjat azoknak kellene adni, akik az elbulvárosodó világunkban nemcsak hisznek abban, hogy igenis szükség van a magas kultúrára, hanem tesznek is ezért, sőt, erre a – most úgy tűnik – vesztésre álló harca teszik fel az életüket, olyan nehéz terepen, mint a vidéki kulturális intézmények. Ők azok, akik minden észérvvel dacolva nem engednek a könnyebb ellenállás csábításának, akik nem a vélt közönségigényre pislognak, hanem az igényes közönségben hisznek. Akik nem kiszolgálóknak, hanem szolgálnak – a szó legnemesebb értelmében. Gedeon József ilyen ember volt.

1995 óta vezette a Gyulai Várszínházat. Vezetése alatt bővült a nyári évad hathetes összművészeti fesztivállá. 1995-től elnökségi tagja volt a Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetségének, és alapító elnökségi tagja volt az Erkel Ferenc Társaságnak. Egyik kezdeményezője volt a Szabadtéri Színházak Szövetségének, valamint az Európai Shakespeare-fesztiválok Hálózata létrejöttének.

Társulatom, a beregszászi Illyés Gyula Nemzeti Színház számára fontos bázis volt a Gedeon vezette nyári Gyulai Várszínház. Jósának köszönhetem

életem egyik legfontosabb előadásának a megszületését, *A szarvassá változott fiút*. Az általam vezetett Csokonai Színház és a Nemzeti Színház több előadásának is Gyulán volt a bemutatója. Az ő munkája nélkül nem lett volna sikerünk. Hosszú éveken át láttam, ahogy fáradhatatlanul, akadályt nem ismerve, a betegséggel dacolva szervezett. Járt a világot, és hívta a művészeket, hogy Gyulán előadások, ősbemutatók szülessenek, és a legjobb magyar produkciókat hozta „le” a Várszínházba. A Nemzetközi Shakespeare Fesztivál keretében pedig a világ legizgalmasabb rendezőinek – mint Korsunovas, Purcărete, Nekrošius, Peter Brook – egy-egy előadása került

színpadra, amelyek egyébként a legnagyobb fesztiválok kiemelkedő eseményei. Világszínvonalú kínálatot hozott Gyulára, ám a hazai (vagy inkább: fővárosi) színházi elit szűkkeblű volt ennek méltánylásában. Nem fogadtatott be oda, ahová teljesítménye révén tartozott.

Jóska hitt abban, amit csinált. Hitt az értékekben, a művészetben és a művészekben. És volt tehetsége, ereje és kitartása, hogy megvalósítsa elképzeléseit. A magyar művészeti élet egy „érdemes Kossuth-díjassal” lett szegényebb.

VIDNYÁNSZKY ATTILA

SZÍNHÁZBA MENTEM! TALÁLKOZUNK?!

KOVÁCS ANDRÁS

Karinthy-gyűrűs humorista

nka

Nemzeti Kulturális Alap

MAGYAR
TEÁTRUMI
TÁRSASÁG Alapítva: 2008-ban

SZARVAS JÓZSEF

Jászai Mari-díjas,
Érdemes Művész
színművész

TÖLTSD LE ÉS JÁTSZ!

PÁRIZSI TURNÉ

Párizsban mutatta be a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház *A szarvassá változott fiú* új, a filmet és a színpadi előadást ötvöző változatát a Maison des cultures du monde fesztiválján. A Juhász Ferenc verséből Vidnyánszky Attila által rendezett produkció a párizsi Théâtre de l'Atelier-ben volt látható a 20. alkalommal megrendezett Festival de l'Imaginaire keretében. „A színészek kórusának őszintesége, akik énekelnek, beszélnek és mozognak a térben, valamint a film szépsége lenyűgöz bennünket” – írta Armelle Héliot a Le Figaro blogjában.

JOBB VELÜNK A VILÁG A Fogyatékos Emberek Világnapján, december 3-án, országsszerte számtalan programmal hívják fel a figyelmet a fogyatékkal élő emberek társadalmi integrációjának fontosságára. A Nemzeti Színház ennek jegyében immár harmadik éve ad otthont – és szakmai támogatást – a *Jobb Velünk a Világ!* gálaestnek.

EMLEKTÁBLA GARAS DEZSŐNEK

Szüülőházán, a budapesti Alsó erdősor utca 10-es szám alatt avattak emléktáblát Garas Dezső (1934-2011) tiszteletére. A Nemzeti Színész, Kossuth-díjas, Kiváló és Érdemes művész számtalan előadásban és filmben nyújtott emlékeztető alakítást, és tucatnyi sikeres színházi rendezés fűződik a nevéhez. Játzott a Madáchban, a rövid életű Művész Színházban, a Katonában, Szolnokon és Vigben. 1953 és 1957 között, valamint 2004-től haláláig a Nemzeti társulatának tagja volt.

JÁNOS VITÉZ – ÖTVEN!

Ötvenedszer szurkoltak a nézők Iluskáért és János vitézért. A tapsból és az ovációból úgy érezzük, a gonosz mostohának is van komoly szurkolótábora, ahogy a kis János vitézek és Iluskák is mindig sikert aratnak a Nemzeti Nagyszínpadán.

JÓNAK LENNI JÓ

Adománygyűjtéssel és felajánlásokkal csatlakozott a Nemzeti Színház a Jónak lenni jó kezdeményezéshez. A jótékonyági árverésre Törőcsik Mari a sétatöbátját, Bodrogi Gyula a vadásztávcsövét, Eöri Szabó Zsolt pedig limitált szériájú, sorszámozott, Törőcsik Marit ábrázoló és a művésznő által dedikált díjnyertes fotóját ajánlotta fel.

SZÁJON LÖTT TIGRIS

OLT TAMÁS REJTŐ JENŐS,
SANZONOS, KALANDOS,
LÉGIÓS, FORDULATOS,
TIZENNÉGY KARÁTOS ESTJE,
ZENÉKKEL ÉS MINDEN
BIZONYNALI

BENUTATÓ:
2017. JANUÁR 13.

TOVABBÍ ELŐADÁS:
JANUÁR 25.

NEMZETI SZÍNHÁZ
BAJÓR GIZI SZALON

PROGRAMAJÁNLÓ

BERECZ ANDRÁS ESTJE

jan. 17.

Sinka-ének

A *Fekete bojtár* világát, a „pásztorénekes”, vagyis Sinka István életét idézi meg megzenésített versein és a sinkai táj népdalain, mondókáin keresztül Berecz András ének- és mesemondó.

mikor? hol?

január 17. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

HOBO

jan. 11.

Halj meg és nagy leszel

„A színházban bevallhatok mindent, úgysem hiszi senki egy szavamat sem. Hogy utána könnyebb lesz? A fenét. A tapstól lesz könnyebb, hogy össze-vissza hazudhatok és megtapsolnak. Vagy igazat mondhatok? Nem hiszik el, de nem is kell, a lényeg az, hogy tapsoljanak... Ezért jó a színház.” Hobo életéről, találkozásokról, élményekről, bánatokról és örömeiről mesél és énekel – kíméletlen őszinteséggel.

mikor? hol?

január 11. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

KONCERT–FILM–SZÍNHÁZ

jan. 26.

Betyárjáték

Színháznak koncert, koncertnek színház. Élőben fellépnek a néptáncmozgalom veteránjai, közben szólnak a Ferenczi György és a Rackajam betyárjátékait. Filmjelenetek, koncert, árnyjáték, balladák, korabeli dokumentumok: mindez együtt nem más, mint egy élő rock 'n' roll film.

mikor? hol?

január 26. – 19 óra • Nagyszínpad

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte az Alexandra könyvruházai és boltjaiban.

ALEXANDRA

EZER ÉV – SZABADSÁGHEGY – GALILEI

A forradalom műsora

2017. január 18. – 16 óra

„megfogadtuk a díszlettervezővel, hogy nem mondjuk el, hogy ez a Corvin köz” – a Marat/Sade, 1981., Kaposvár

Vendégek: Szegő György, Máté Gábor, Babarczy László (vezeti: Gajdó Tamás)

Helyszín: Bajor Gizi Színházmúzeum I ingyenes

HÁROMSZÁZEZER MAGAS CÉ

Simándy 100

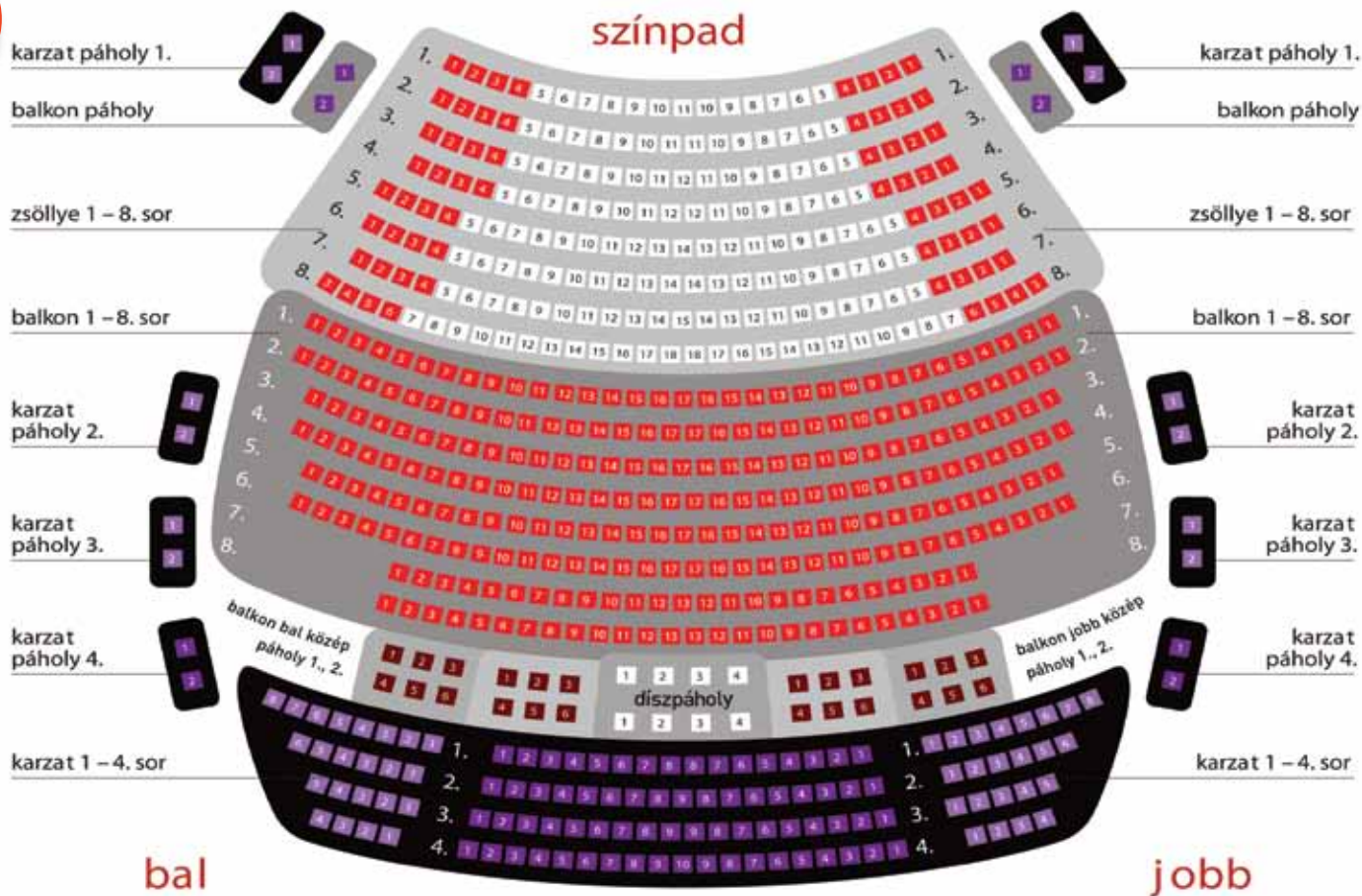
január 19. – 16 óra

Beszélgetés Simándy Józsefről.

Vendégek: Gulyás Dénes, László Ferenc

Helyszín: Bajor Gizi Színházmúzeum I belépő: 500 Ft

www.oszmi.hu

Nagyszínpad jegy

☐ 1. Árkategória
 ☐ 2. Árkategória
 ☐ 3. Árkategória
 ☐ 4. Árkategória

ÖT NAP ELŐNY!

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mailcímét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra között (ebédidő: 13-13.20), munkaszüneti és ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19, szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

bérlet- és jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

PEDAGÓGUSOK ÉS DIÁKOK FIGYELMÉBE AJÁNLJUK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet.

» A bérletek a stúdiószínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre (kivéve a korlátozott számban váltható MECÉNÁS bérletet).

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

VÁLTSON BÉRLETET A 2016/17-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyet és az időpontot is! Kombinált bérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpadi előadások vegyesen szerepelnek. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál 30%-kal olcsóbban vásárolhatja meg, a diákok speciális kedvezményben részesülnek.

„KISSZÍNPADI” SZABADBÉRLETEK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nagyszínpadi nézőtér):

HEVESI SÁNDOR bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő „kisszínpadi” előadásra érvényes
9 100 Ft

LUKÁCS MARGIT bérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő „kisszínpadi” előadásra érvényes
7 300 Ft

NÉMETH ANTAL bérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő „kisszínpadi” előadásra érvényes
5 500 Ft

KOMBINÁLT SZABADBÉRLETEK

MÉSZÁROS ÁGI bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 3 nagyszínpadi és 2 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 11 600 Ft
II. kategória 9 900 Ft
III. kategória 8 000 Ft

SINKOVITS IMRE bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 2 nagyszínpadi és 3 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 10 800 Ft
II. kategória 9 700 Ft
III. kategória 8 400 Ft

JÁSZAI MARI bérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 2 nagyszínpadi és 2 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 8 900 Ft
II. kategória 7 800 Ft
III. kategória 6 100 Ft

NAGYSZÍNPADI SZABADBÉRLETEK

I. árkatagória: zsöllye | II. árkatagória: balkon |

III. árkatagória: karzat

TOLNAY KLÁRI bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 13 300 Ft
II. kategória 10 500 Ft
III. kategória 7 400 Ft

EGRESSY GÁBOR bérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 10 700 Ft
II. kategória 8 400 Ft
III. kategória 5 900 Ft

SZIGLIGETI EDE bérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 8 000 Ft
II. kategória 6 300 Ft
III. kategória 4 400 Ft

DIÁKBÉRLETEK

BUBIK ISTVÁN diákbérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 7 600 Ft
II. kategória 6 000 Ft
III. kategória 4 200 Ft

KASZÁS ATTILA diákbérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 5 700 Ft
II. kategória 4 500 Ft
III. kategória 3 200 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 2 nagyszínpadi és 1 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 5 100 Ft
II. kategória 4 300 Ft
III. kategória 3 400 Ft

SOÓS IMRE diákbérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő stúdiósínpadi előadásra érvényes
3 900 Ft

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD: Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**, Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**, William Shakespeare: **SZENTIVÁNÉJI ÁLOM, FEKETE ÉG** – Molnár Ferenc: **A FEHÉR FELHŐ**, Sarkadi István – Fábri Zoltán – Nádaszy László – Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA**, Cervantes – Verebes Ernő: **DON QUIJOTE**, Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**, Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN**, Ferenczi György és a Rackajam: **BETYÁRJÁTÉK**, Edmond Rostand: **CYRANO DE BERGERAC**, továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon): Krúdy Gyula nyomán: **SZINDBÁD**, Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert: **BOLDOGSÁGLABIRINTUS**; Szergej Medvedyev: **FODRÁSZNŐ**; Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson: **SÖR** – **SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE** (angol nyelven), Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**,

Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**, Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**; Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**; Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR**, Anton Csehov: **EGY-FELVONÁSOS KOMÉDIÁK, ISTEN OSTORA** (Bánffy Miklós: A nagyúr), Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénard Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL**, Örkény István: **TÓTÉK**, Juhász Ferenc: **SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ**, William Nicholson: **ÁRNYORSZÁG**, Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**, Henrik Ibsen: **BRAND**, Márai Sándor: **CSALÁDI KÉRDÉS** – **BEFEJEZETLEN SZIMFÓNIA, 6** – Anton Csehov: A hatos számú kórterem című elbeszélése nyomán, Vladislav Vančura – Ernyei Bea – Galambos Péter: **SZESZÉLYES NYÁR**, Conor McPherson: **A GÁT**, Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE**, Weöres Sándor: **PSYCHÉ**, Marguerite Duras: **NYÁRON, ESTE FÉL TIZENEGYKOR, FEDÁK SÁRI**, Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HE- GYEBŐL, HAZÁT ÉS SZERELMET KERESSEK**, továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

HAVI MŰSOR

JANUÁR

Nagyszínpad	27	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	27	K	19:00
Nagyszínpad	28	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	28	Sze	19:30
Nagyszínpad	29	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	Cs	19:00
Nagyszínpad	30	P	19:00
Nagyszínpad	4	Sze	15:00
Nagyszínpad	5	Cs	19:00
Nagyszínpad	6	P	19:00
Bajor Gizi Szalon	6	P	19:30
Nagyszínpad	7	Szo	15:00
Nagyszínpad	8	V	19:00
Nagyszínpad	9	H	19:00
Nagyszínpad	10	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	10	K	19:00
Nagyszínpad	11	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	11	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	11	Sze	19:30
Gobbi Hilda Színpad	12	Cs	15:00
Nagyszínpad	13	P	19:00
Kaszás Attila Terem	13	P	15:00
Kaszás Attila Terem	13	P	19:00
Bajor Gizi Szalon	13	P	19:30
Nagyszínpad	14	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	14	Szo	19:00
Nagyszínpad	15	V	19:00

A miniszter felesége I Branislav Nušić

Részegek I Ivan Viripajev

Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa

Psyché I Weöres Sándor

Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand

Szenvedély I Ingmar Bergman

Somnakaj I Müller Péter Sziámi I Örömtánc Örömszene Kft. Vendégjátéka

JANUÁR

Fekete ég – háborús előhang

Molnár Ferenc: **A fehér felhő** – mirákulum egy részben

Vitéz lélek I Tamási Áron

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztina önálló estje

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

A miniszter felesége I Branislav Nušić

Apám ablakából az ég I Magyar Állami Népi Együttes, Hagyományok Háza

Szentivánéji álom I William Shakespeare

III. Richárd I William Shakespeare I **PREMIER**

Szentivánéji álom I William Shakespeare

III. Richárd I William Shakespeare I **PREMIER**

Halj meg és nagy leszel I Földes László Hobo

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Tóth Ilonka I Szilágyi Andor I **ráhangelő** 18 órától a szerzővel

Shakespeare Összes Rövidítve I Madhouse Theatre Company | angol nyelven

Shakespeare Összes Rövidítve I Madhouse Theatre Company | angol nyelven

Szájon lőtt tigris I Olt Tamás önálló estje I **PREMIER**

Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand

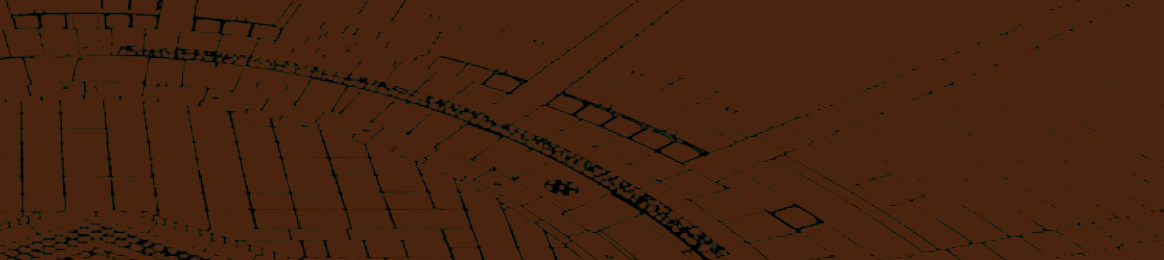
Szenvedély I Ingmar Bergman

A krokodilus I F. M. Dosztojevszkij

Diákkedvezmény:

» #magyarhosok500 - a magyar irodalom remekművei a Nemzeti Színházban 500 forintért, minden diáknak!

» A jelenlegi repertoárból az alábbi magyar darabok 2017 januárjától diákigazolvánnyal rendelkezőknek egységesen 500 Ft-ba kerülnek (1 jegy/fő):
Csongor és Tünde, János vitéz, Tóth Ilonka, Fekete ég – A fehér felhő.

Nagyszínpad	16	H	15:00
Gobbi Hilda Színpad	16	H	19:00
Kaszás Attila Terem	16	H	19:30
Nagyszínpad	17	K	19:00
Kaszás Attila Terem	17	K	19:30
Nagyszínpad	18	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	18	Sze	18:00
Kaszás Attila Terem	18	Sze	19:30
Nagyszínpad	19	Cs	19:00
Bajor Gizi Szalon	19	Cs	19:30
Nagyszínpad	20	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	20	P	19:00
Nagyszínpad	21	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	21	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	21	Szo	15:00
Nagyszínpad	23	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	23	H	19:00
Kaszás Attila Terem	23	H	19:30
Nagyszínpad	24	K	15:00
Gobbi Hilda Színpad	24	K	19:00
Nagyszínpad	25	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	25	Sze	19:30
Bajor Gizi Szalon	25	Sze	19:30
Nagyszínpad	26	Cs	19:00
Nagyszínpad	28	Szo	19:00
Nagyszínpad	29	V	15:00
Nagyszínpad	30	H	19:00
Nagyszínpad	31	K	19:00

János vitéz I Petőfi Sándor

Boldogságlabirintus I Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert

A Gulag virágai I Földes László Hobo

Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály

Sinka ének I Berecz András ének- és mesemondó estje

Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály

6 I Csehov: A 6-os számú kórterem című műve nyomán

Galilei élete I Bertolt Brecht

Cyrano de Bergerac I Rostand I **ráhangelő** 18 órától I utána **közönségtalálkozó**

Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje

Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa

Szenvedély I Ingmar Bergman

A miniszter felesége I Branislav Nušić

Kabaré – elvagyódás két részben I Bozsik Yvette Társulat előadása

Galilei élete I Bertolt Brecht

A miniszter felesége I Branislav Nušić I az előadás után **közönségtalálkozó**

Részegek I Ivan Viripajev

Tudod, hogy nincs bocsánat – József Attila est I Földes László Hobo

Éden földön I Szarka Tamás

Részegek I Ivan Viripajev I **ráhangelő** 18 órától

Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa

Brand I Henrik Ibsen

Szájon lőtt tigris I Olt Tamás önálló estje

Betyárjáték I Ferenczi György és a Rackajam

Tóth Ilonka I Szilágyi Andor I **ráhangelő** 18 órától a szerzővel

Éden földön I Szarka Tamás

Mesés férfiak szárnyakkal I Oleg Zsukovszki – Szénási Miklós – Lénárd Ödön

Mesés férfiak szárnyakkal I Oleg Zsukovszki – Szénási Miklós – Lénárd Ödön

Kísérőrendezvényeinkről az 57. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

A Tóth Ilonka, A krokodilus és a Szenvedély 14, a Szentivánéji álom, a Cyrano és a Szesélyes nyár 16, a Psiché 18 éven felülieknek ajánlott!

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2016. december, IV. évfolyam, 9. szám

Fókuszban a 2017-es MITEM

Silviu Purcărete Faust-rendezése a Nemzeti Színház jövő évi színházi találkozójának (MITEM) szenzációjának ígérkezik: ezt előkészítendő közöljük Bessenyei Gedő István tanulmányát. A találkozót sztárvendége lesz a Krystián Lupa és Piotr Skiba alkotópáros, akiktől Thomas Bernhard Irtás című regényének színpadi átíratát láthatjuk majd – ez teszi aktuálissá George Banu velük készült interjút. A Viktor Rizzakov rendezésében máris rendkívül népszerű Részegyek szintén szerepel a MITEM-en: a Viripajev-drámát és az előadást a lap állandó munkatársa és szerkesztője elemzi.

„...a paródia sacra (...) azt jelenti, hogy a szentség lényegére annak parodisztikus megidézéssel világítunk rá. Ezt nevezi Bahtyin „ünnepi nevetésnek”, amikor a humor eszközeivel, fonák módon mondatik ki az a megnevezhetetlen, fogalmakkal leírhatatlan spiritualitás, mely ösztökéli bennünket. Ez történik a *Részegyek* vegetáriánus éttermi jelenetében, amikor apró változtatásokkal sokadszorra hangzik el, hogy én is, te is, ő is – mindannyian halljuk az Úr suttogását a szívünkben. Ez a „szövegpanel” harmadik elhangzásakor már és még nevetést vált ki, ám a jelenet végére óhatatlanul gondolkodóba ejt, és meditációra késztet.” (Szász Zsolt)

„»Törd meg a légzést! Törd meg a ritmust!« – Katsuko Azuma hallhatta a szavakat mesterétől. Gesztusainkat jellemzően légzésünkhöz vagy a hallott zenéhez igazítjuk, de ha ezt felismertük, a kapcsolatot meg is szakíthatjuk. A test hétköznapi, szokásos használatának, illetve megszokott mozgásformáinak a »megtörése« alighanem a japán színházi kultúrában van jelen a legradikálisabb formában – és a legtudatosabb szinten (...) de az általa megvilágított probléma minden színházi kultúrát érint.” (Eugenio Barba)

„A [klasszikus görög] tragédia nézőit ámulatba ejtő csodálatos valami sorsszerűen váratlan, ésszerűen ésszerűtlen elem, amelynek szerepe a tragédiában és a filozófiában az is, hogy a csodálkozót kibillentse megszokott helyzetéből, kivesse gondolatlan otthonosságából, és rádöbentse eredendő otthontalanságára, amelyben azonban a sors az otthont keresés örök feladatát méri ki számára. A tragédia nézői számára a csodálkozás a *katharszisz* előszobája...” (Végh Attila)

A decemberi szám tartalmából:

Miért kellett megbüntetni Otomar Krejčát is? – **Balogh Géza** a cseh avantgárd színházról • **Bessenyei Gedő István Purcărete** rendezői világról • Mire képes a bennünk lakozó gyermek? – **George Banu** • Mit értett félre Brecht a kínai színház láttán? – **Révész Ágota** a jingju esztétikájáról • A lány, aki örültséget színelt – **Mei Lanfang** vallomása • **Eugenio Barba** a színész „eltökélt” testéről • „Legnagyobb javaink az őrjöngésből származnak” – **Végh Attila** a Bakkhánszokról • **Kozma András** az új orosz drámáról • „Játéklények élet-halál harca” – **Tömöry Márta, Pálfi Ágnes és Szász Zsolt** beszélgetése a Részegyekről • „... azt tartották rendkívül veszélyesnek, hogy a tömegkultúra és az elitkultúra találkozzon” – **Szkárosi Endrét Regős János** kérdezi

„A színház számomra és Piotr Skiba számára egyfajta életforma. (...) Voltaképpen a színházi előadást nem műnek és alkotásnak tekintjük, hanem egyfajta élet-utópiának, amely a való élethez nagymértékben hasonlítható, azonban a különbségek nagyon fontosak, ugyanis ezek által válunk érzékenyebbek olyan dolgokra, amelyeket nem tudhatunk az életéről – például hogy mi vár ránk, vagy hogy tulajdonképpen melyek is a titkos intuíciónk.” (Krystián Lupa)

„A kortárs dráma (...) úgyszólván elveszi a posztdramatikus alkotó kenyerét azáltal, hogy önmagába kódolja a posztdramatikus színház jellemző technikáit. A darabválasztást befolyásoló tényező, hogy a dekonstruált alakzatok dekonstrukciója éppoly problémás, mint a dehierarchizált struktúrák dehierarchizációja vagy a szimultaneitás megsokszorozása. Ez a kérdés (...) rámutat a dekonstrukció egyébként kézenfekvő korlátaira és hatáira is: arra az egyszerű tényre, hogy a dekonstrukcióhoz mindenekelőtt egy konstrukcióra van szükség, mégpedig lehetőleg egy már kanonizált és a kánonban előkelő helyet elfoglaló konstrukcióra.” (Bessenyei Gedő István)

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy
a **szcenárium**-lapszámokhoz
való hozzájárulás módjáról a lap szerkesztőségének
ezen a telefonszámán érdeklődhetnek:
+36 1 476 68 76

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

JÁTSSZUK ÚJRA! NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

ELŐTÉR BEN BÁNK BÁN

Négyfős,
10-11.-es diákcsoportoknak!
Három forduló csak az interneten,
utána döntő a NEMZETI SZÍNHÁZBAN!

**JELENTKEZZ,
VETÉLKEDJ!**

nemzetiszinhas.hu/vetelkedo

Jelenet A krokodilus című előadásból

PREMIER: William Shakespeare: **III. Richárd** I Olt Tamás önálló estje: **Szájon lőtt tigris**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Tamási: **Vitéz lélek** I **Fekete ég** (háborús előhang) – Molnár Ferenc: **A fehér felhő**

(mirákulum egy részben) I Tóth Augusztina önálló estje: **Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből** I Bánffy nyomán:

Isten ostora I Branislav Nušić: **A miniszter felesége** I Shakespeare: **Szentivánéji álom** I Hobo: **Halj meg**

és nagy lesz I Petőfi: **A helység kalapácsa** I Szilágyi: **Tóth Ilonka** I Rostand: **Cyrano de Bergerac** I

Bergman: **Szenvedély** I Dosztojevszkij: **A krokodilus** I Petőfi: **János vitéz** I Galambos – Kovács-Cohner:

Boldogságlabirintus I Hobo: **A Gulag virágai** I Vörösmarty: **Csongor és Tünde** I Csehov elbeszélése nyomán: **6** I

Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Brecht: **Galilei élete** I Sarkadi – Fábri – Nádas – Vincze: **Körhinta** I Viripajev: **Részegek** I

Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Szarka: **Éden földön** I Ibsen: **Brand** I Ferenczi és a Rackajam: **Betyárjáték** I

Zsukovszkij – Szénási – Lénárd: **Mesés férfiak szárnyakkal**